

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
PEDAGOĢIJAS, PSIHOLOĢIJAS UN MĀKSLAS FAKULTĀTE
SKOLOTĀJU IZGLĪTĪBAS NODAĻA

**MUZEJPEDAGOĢISKĀ PIEDĀVĀJUMA ANALĪZE
NACIONĀLA MĒROGA LATVIJAS VĒSTURES MUZEJOS
1991.-2016.**

MAGISTRA DARBS

Autors: Jānis Būmanis

Stud. apl. nr. jb07029

Darba vadītājs: docents Dr.hist. Mārtiņš Mintaurs

pētnieks Dr.paed. Ēriks Vugule

RĪGA 2017

ANOTĀCIJA

Muzeju mērķos un misijās lielākoties ir ietverta arī to apskatāmās tēmas popularizēšana, un viens no veiksmīgajiem veidiem kā to tiem izdarīt ir izmantojot muzejpedagoģiskās nodarbības. Muzeji arī ir spējīgi sniegt unikālas iespējas un to piedāvātajām nodarbībām ir liels potenciāls izglītībā, kuras ar muzejiem sadarbojoties var veiksmīgi izmantot skolotāji.

Maģistra darba pētāmā problēma būtu, izvērtējot Nacionāla mēroga vēstures muzeju muzejpedagoģisko piedāvājumus un skolotāju attieksmi pret tiem, noskaidrot iemeslus un apstākļus, kas skolotājiem rada vai mazina vēlmi izmantot vēstures apgūvē muzeju piedāvātās iespējas.

Maģistra darba teorētiskajā pētījumā tika izvērtētas muzejpedagoģisko nodarbību piedāvātās iespējas, izmantojamās metodes un ar tām saistītā pieredze ārzemēs.

Pētnieciskajā daļā tika izvērtēts vēstures skolotāju viedoklis par to plusiem, mīnusiem un sniegtajām iespējām, kā arī izvērtēta trīs izvēlētu muzeju-Latvijas Okupācijas, Latvijas Nacionālā Vēstures un Rīgas Vēstures un Kuģniecības muzeju muzejpedagoģiskais piedāvājums.

Maģistra darbā veiktais pētījums parāda muzejpedagoģiskā piedāvājuma sniegtās iespējas izglītībā, kā arī ļauj secināt, ka arī nacionāla mēroga Latvijas vēstures muzejos ir pieejams plašs, kvalitatīvs un skolotāju vidū populārs muzejpedagoģiskās nodarbības.

ANNOTATION

Missions and goals of museums often include promotion of main topics covered there. One of the best ways to successfully do that is throughout museum pedagogy lessons. Museums are capable of providing unique opportunities and lessons provided by them have extensive potential in education field. In successful cooperation with museums educators can use benefit from it.

Master's Thesis problem statement – after analyzing museum lesson offers in national scale history museums and educators attitudes towards them, determine reasons and causes that either create, either decrease aspiration in using museum lessons as part of teaching history.

Theoretical background of Master Thesis evaluate opportunities provided by museum pedagogy lessons. In addition methods used and practices abroad are analyzed.

Analytical part of Master Thesis evaluates educator's opinion about museum pedagogy lessons. In addition analytical part studies strong, weak points and opportunities stressed out by educators. Analytical part evaluates museum pedagogy lesson offers in three museums - Museum of the Occupation of Latvia, Latvian Museum of National History and Museum of the History of Riga and Navigation.

Research, carried out within the scope of Master Thesis, shows opportunities provided by museum pedagogy lessons in education field. Research allows to conclude that national scale history museums in Latvia not only have broad and qualitative museum pedagogy lesson offer, but also is favored teaching approach among educators.

SATURS

Ievads.....	5
1.Muzejpedagoģija	11
1.1.Muzejpedagoģijas pedagoģiskie aspekti - devums skolām	13
1.2.Metodes muzejpedagoģijā	21
1.3.Secinājumi	27
2.Skolotāju attieksmes izvērtēšana	29
2.1.Secinājumi	46
3.Muzejpedagoģiskā piedāvājuma analīze	48
3.1.Muzejpedagoģisko nodarbību pedagoģiskās novērošanas protokolu analīze	54
3.2.Secinājumi	63
Nobeigums.....	66
Izmantotās literatūras saraksts.....	70
Pielikums.....	73

IEVADS

Muzeji ieņem nozīmīgu lomu sabiedrībā. Pēc Centrālās Statistikas Pārvaldes datiem 2015.gadā Latvijā darbojās simt četrdesmit deviņi muzeji (ieskaitot filiālēs, struktūrvienības un nodaļas), kurus kopumā ir apmeklējuši vairāk par trim miljoniem cilvēku, turklāt kopš 2013.gada apmeklētāju skaits ir stabili audzis.¹ Muzeji visā pasaulē un arī Latvijā ir daudzveidīgi, to atšķirības veido ne tikai to saturs, piemēram, vēstures, kultūras, novadpētniecības, dabas u.c., bet arī izmēri - telpu, darbinieku, krājumu, kā arī tos atšķir ģeogrāfiskais novietojums un piederība, piemēram, pašvaldības, valsts vai privātais u.c. Tādējādi gan pēc formas, gan pēc satura un atstātā iespaida uz apmeklētāju tās var būt visnotaļ dažādas iestādes. Muzejus vieno kopējas funkcijas un uzdevumi - muzeju termins Latvijas Republikas Muzeju likumā ir nodefinēts kā *„Muzejs ir sabiedrībai pieejama izglītojoša un pētniecības institūcija, kuras uzdevums ir atbilstoši muzeja darbības specifikai vākt, saglabāt un popularizēt sabiedrībā dabas, materiālās un nemateriālās kultūras vērtības, kā arī sekmēt to izmantošanu sabiedrības izglītošanai un attīstībai .”*²

Jau pašā muzeja definīcijā ir ietverti sabiedrības izglītošanas uzdevumi, kā arī specifikai atbilstošo kultūras vērtību popularizēšana sabiedrībā. Šāda muzeju loma nav nekas jauns - jau 19.gs. sākumā kāds Bredfordas vikārs bija ļoti satraucies par muzeja atvēršanās iespēju pilsētā un pretojās tai, no kanceles apturot tā atvēršanu, jo tas viņaprāt nozīmētu, ka nabadzīgākie ļaudis varētu iegūt izglītību neatbilstoši savam statusam.³ Attieksme pret izglītību sabiedrībā ir mainījusies, un dažādu ar izglītību saistītu uzdevumu īstenošanas nozīmībai būtu jābūt aktuālai jebkuram muzejam. Ja situāciju vērtē pragmatiski, no merkantila skatupunkta, tad, neskaitot atsevišķus par privātajiem līdzekļiem uzturētu muzejus, lielākoties tie tiek uzturēti no valsts vai pašvaldību budžeta, atkarībā no to pakļautības. Nav daudz muzeju, kuri ir spējīgi uzturēt sevi no pašu gūtajiem ienākumiem. Līdz ar to, saņemot valsts vai pašvaldības finansējumu, muzejiem kā bezpeļņas organizācijām rodas atbildība un pienākumi sabiedrības priekšā, tā kā tie pārstāv tās interesēs. Rodas nepieciešamība savā veidā atskaitīties par paveikto, un, kā jebkurai institūcijai, arī muzejiem ir noteikti rādītāji, pēc kuriem var tikt un tiek izvērtēta to darbība. Kā literatūrā par to tiek rakstīts, tad *„Muzejs, kas*

¹ <http://www.csb.gov.lv/statistikas-temas/kultura-galvenie-raditaji-30275.html> (skatīts 29.12.2016)

² <http://likumi.lv/doc.php?id=124955> (skatīts 28.12.2016)

³ Flemings, D. Muzeji-daudzējādas lomas, daudzveidīgi rezultāti. Grām. Jirgensone A. (sast.) *Muzejs mūsdienā sabiedrībā* 2. Rīga: Muzeju Valsts pārvalde. 2014.g. 45.lpp.

*neparāda sava darba rezultātu sabiedrībai ir tikpat sociāli bezatbildīgs, kā uzņēmējs, kas strādā ar zaudējumiem. Tas iznieko sabiedrības resursus''.*⁴

Kā viens no redzamākajiem šādiem rādītājiem muzeju gadījumā, kurš arī visvairāk saista sabiedrības interesi, ir apmeklētāju skaits noteiktā laika periodā. Tas ir veids pēc kā var objektīvi spriest par to popularitāti sabiedrībā, un kas var tieši vai netieši liecināt arī par sagatavoto izstāšu un citu muzeja sniegto pakalpojumu kvalitāti un aktualitāti. Līdz ar to apmeklētāju skaits ir rādītājs, kura uzlabošanā ir ieinteresēti arī paši muzeji gan finansiālu iemeslu dēļ, jo tie var būt gan biļešu ienākumi, gan mēraukla pēc kā var vērtēt muzeja pastāvēšanas pamatotību un attīstību vai arī tieši pretēji - regresu, kā arī, lai tam būtu iespēja pildīt muzeju definīcijā noteiktos uzdevumus, un arī katra muzeja sev noformulēto misiju. Apmeklētāju skaits muzejiem nozīmes ziņā ir grūti pārvērtējams faktors. Muzeoloģijas literatūrā tiek norādīts, ka liela daļa muzeju ir tālu no tā, ko varētu dēvēt par pilnīgu nodrošinājumu finansiāli, un tieši saite ar apmeklētāju ir tā, kas var muzejus pacelt vai tieši otrādi.⁵ Muzeju darba kvalitātes rādītājam un motivācijai būtu jābūt sabiedrības atzinībai. Praksē ir pierādījies, ka ar dažādu pasākumu kopumu, kuros ir ietverts arī izglītojošais darbs, ir iespējams panākt lielu un strauju apmeklētāju skaita pieaugumu, kā piemērs pasaulē ir minami Liverpoolas Nacionālie muzeji, kuriem izdevās dubultot apmeklētāju skaitu sešos gados.⁶ Un prasīgi apmeklētāji, kādiem būtu jābūt skolotājiem, rada ne tikai kvantitatīvu pieaugumu ienākumos un apmeklētāju bilancē gada atskaitēs, bet liek arī pašiem muzejiem pilnveidoties kvalitatīvi. Literatūrā minēti muzeji, kas uzsver, ka tieši pateicoties skolām tiem nācies daudz radošāk un kvalitatīvāk pieiet savam darbam,⁷ kas viennozīmīgi vērtējams kā kvalitatīvs ieguvums visai sabiedrībai. Kopumā jāpiekrīt literatūrā teiktajam, ka muzeji, līdzīgi kā citas kultūras iestādes, mūsdienās atšķirībā no skolām ne vienmēr tiek atbilstoši novērtētas, un ir spiestas cīnīties par savu vietu gan sabiedrības acīs, gan analogu institūciju vidū.⁸

Kā svarīgs stūrakmens muzeju izglītības uzdevuma īstenošanai laikā, kad informācijas un kultūras telpā valda piesātinātība un milzu konkurence, ir kvalitatīvs muzejpedagoģiskais piedāvājums. Muzejpedagoģija par svarīgu muzeju darbības nozari sāka attīstīties iepriekšējā gadsimta piecdesmitajos gados⁹, un mūsdienās muzeologi uzsver izglītojošā darba muzejā

⁴Watson, S. *Museums and their communities* London: Routledge 2007. P 1

⁵ *Museology and Audience: In Search of Applause* 86.lpp *Museology and Audience*

⁶ Flemings, D. Pārmaiņu ieviešanas stratēģija muzejos. Grām. Jirgensone A. (sast.) *Muzejs mūsdienu sabiedrībā* 2. Rīga: Muzeju Valsts pārvalde. 2014.g. 17.lpp.

⁷ Hooper-Greenhill, E. *Museums and Education: Purpose, Pedagogy, Performance*. Routledge, 2007 P 183

⁸ Ozola, A. Ceļojums laikā :inovatīvas un radošas kultūrvēsturiskās vides izglītības metodes mūsdienu muzejos *Tukums:Tukuma muzejs, 2007.g. 34.lpp*

⁹ <http://www.muzeji.lv/lv/blogs/juris-alksnis/muzejpedagogijas-termis-izcelsme-attistiba-shodiena/> (skatīts 30.12.2016)

lielo nozīmi. Būtībā visās mūsdienu prasībām atbilstošās muzeoloģijas grāmatās šiem jautājumiem tiek pievērsta lielāka vai mazāka uzmanība, tādējādi parādot to aktualitāti.

Mūsdienu sabiedrība bieži tiek raksturota, kā ļoti mainīga un arī, ņemot vērā visu iepriekš teikto, lai muzeji saglabātu un attaisnotu savu lomu mainīgajā sabiedrībā, tie nedrīkst kļūt tik vien kā par vecu mantu glabātuvēm. Muzeologs Tomislavs S. Šols savā mūsdienu muzejiem ļoti kritiskajā un autoratīvajā darbā „*Še mūžība vairs nemājo*” norāda, ka muzejiem ir nepieciešamas īstas reformas, lai iekļautos mūsdienu sabiedrībā un nezaudētu savas funkcijas. Nepieciešams transformēt arī dažādas vērtības, kas jaunajam laikmetam vairs nav aktuālas uz tādām, kas palīdzētu labākai nākotnei. No informējošas funkcijas uz vērtējošu, no didaktiskas uz provokatīvu un no izglītojošas uz līdzdalību veicinošas.¹⁰ Nevienam no šiem uzdevumiem nav iespējams paveikt bez muzeju darba ar sabiedrību, un muzejpedagoģiskās nodarbības ir viena no vistiešākajām formām šāda pienākuma veikšanai. Sekas jaunu tendenču ignorēšanā sliktākajā gadījumā muzejiem var beigties ar sabiedrības novēršanos no tiem.

Darba autors uzskata, ka muzejpedagoģiskās programmas ir svarīgas ne tikai muzejiem, ļaujot tiem pilnīgāk īstenot to misiju, bet spēj daudz sniegt arī skolotājiem to profesionālajā darbībā un skolēniem izglītībā. Tas var sniegt jaunas pieredzes, iespāidus, veidot un nostiprināt attieksmes. Nav mazsvarīgi arī tas, ka šādas nodarbības sniedz iespēju izvairīties no rutīnas mācību procesā un vienveidīgām pielietotajām metodēm. Tāpat muzejā var mainīties pati attieksme pret mācīšanos, to var radīt caur pozitīvu mācību procesu, literatūrā to dēvē par „gatavību mācīties”¹¹.

Muzeju piedāvājums skolām un skolotājiem neaprobežojas tikai ar muzejpedagoģiju - kā atsevišķa pakalpojumu sadaļa, ko muzeji var piedāvāt skolām un ne tikai, literatūrā ir minēti priekšmetu deponējumi - priekšmetu aizdošana skolām tā saukto ceļojošo izstāžu veidošanai.¹²

Muzeoloģijas eksperts Eliana Hūpere Grīnhila uzver, ka muzeji, atjaunojot savu filozofisko nostāju un darba prakses metodes, var sākt spēlēt daudz sociāli centrālāku lomu, kā tas ir bijis līdz šim. Arī sabiedrība novērtējot kultūras un vēstures atspoguļojuma lielo nozīmi. Un šī sabiedrības apzināšanās par kultūras spēku ir atvērusi ceļu dažādiem jautājumiem par tās patērēšanu, objektivitāti un subjektivitāti, nozīmi un arī identitāti.

¹⁰ Šola, T. *Še mūžība vairs nemājo* : muzeju grēku glosārijs Rīga : Baltijas Muzeoloģijas veicināšanas biedrība, 2015 17.lpp

¹¹ Hooper-Greenhill, E. *Museums and Education: Purpose, Pedagogy, Performance*. Routledge, 2007 P 187

¹² Ambrozis, T. un Peins, K. *Muzeju darbības pamati Rīga: Muzeju Valsts pārvalde, 2002. 33.lpp*

Kopumā visas šīs lietas ir svarīgas mācību procesā. Minētais autors min, ka muzeji aktīvi veido zināšanas ar krājuma materiāla palīdzību, veidojot vizuālo stāstījumus - izstādes un ekspozīcijas, kas rada viedokļus par pagātni un līdz ar to arī par mūsdienām.¹³ Šis autors arī norāda, ka muzeju izglītības programmas ir iespaidotas no dažādām ārpuskolas izglītības idejām, uz bērniem orientētam mācību filozofijām un izpētes un atklājuma mācību stratēģijām.¹⁴

Gan pasaulē, gan arī Latvijā lielākoties muzeju nodarbībām nav valsts līmenī noteiktu mācību programmu, grafiku un pārbaudījumu, līdz ar to mācīšanos muzejā var būt atvērtāka, elastīgāka, neparedzamāka un individuālāka.¹⁵

Visu Latvijas muzeju pedagoģisko piedāvājumu aplūkot pārskatāmā laika periodā būtu neiespējami un pat lieki, jo lielākā daļa arī neatbilstu darba nosaukumā izvirzītajai kategorijai - nacionāla mēroga vēstures muzeji. No tiem muzejiem, kas ietilpst šajā kategorijā ir izvēlēti trīs muzeji –Latvijas Nacionālais vēstures muzejs, Latvijas Okupācijas muzejs un Rīgas vēstures un kuģniecības muzejs. Šie trīs muzeji tika izvēlēti, jo tie ne tikai iekļaujas darba nosaukumā noteiktajā klasifikācijā, bet atbilst arī vairākiem citiem priekšnoteikumiem. Kas ir nozīmīgi darba izstrādē - tie visi atrodas Rīgā, kas padara tos ģeogrāfiski vispieejamākos plašam skolēnu skaitam, ņemot vērā, ka Rīgas rajons ir ar vislielāko iedzīvotāju skaitu Latvijā, tādējādi arī atvieglojot veicamo datu atlasīšanu un izpētes procesu. Svarīga maģistra darba ietvaros ir arī šo muzeju specifika - tie vai nu plaši aplūko gandrīz visu Latvijas teritorijas vēsturi, kā Latvijas Nacionālais Vēstures un Rīgas vēstures un kuģniecības muzejs, vai arī, kā Latvijas Okupācijas muzejs, kurš koncentrējas uz salīdzinoši īsu vēstures periodu, bet tādu, kam atvēlēts ilgs laiks vēstures mācību programmās. Tas savukārt ļauj plašāk izpētīt cik daudz to piedāvātās muzejpedagoģiskās programmas saistās ar mācību programmu un cik ļoti šīs programmas apgūvē tos vēlas iesaistīt un iesaista skolotāji. Šāda izpēte būtu daudz problemātiskāka vai pat neiespējama ar citiem nacionāla mēroga vēstures muzejiem, kuru specifika neatbilst minētajiem parametriem, piemēram, Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeju, Kara muzejs u.c.

Izvēlētie muzeji Latvijā apstākļiem ir arī salīdzinoši lieli, līdz ar to muzejpedagoģiskais piedāvājums ir daudzveidīgāks, kas savukārt to analīzi padara vērtīgāku un iegūtos secinājumus nozīmīgākus, nekā, ja tiktu analizētas tikai ekskursijas pa pieejamo ekspozīciju. Muzejos lielākoties ir dažādas izglītojošās programmas, kas var tikt piedāvātas

¹³ Hooper-Greenhill, E. Museums and Education: Purpose, Pedagogy, Performance. Routledge, 2007 P 2

¹⁴ Turpat 3 lpp

¹⁵ Turpat 5.lpp

praktiski visiem to potenciālajiem apmeklētājiem, neatkarīgi no to vecuma vai izglītības līmeņa. Šī darba ietvaros tiks apskatītas tās muzejpedagoģiskās programmas, kuru mērķauditorija ir skolas vecuma bērni tajās klašu grupās, kurās tiek apgūta Latvijas vēsture, Pasaules vēsture vai Latvijas un pasaules vēsture, t.i. no 6. līdz 12. mācību klasei, ieskaitot, jo darba problēma būs noskaidrot vēstures skolotāju attieksmi pret muzejpedagoģiskajām nodarbībām, kas arī nosaka iepriekš minēto ierobežojumu. Latvijas Okupācijas muzejs savā mājaslapā skolām šobrīd piedāvā deviņas dažādas ekskursiju un nodarbību tēmas¹⁶, un Rīgas vēstures un kuģniecības muzejs trīspadsmit,¹⁷ savukārt Latvijas Nacionālais vēstures muzejs piecpadsmit, plus četrpadsmit tematiskās ekskursijas.¹⁸

Līdz ar to maģistra darba **pētāmā problēma** būtu, izvērtējot Nacionāla mēroga vēstures muzeju muzejpedagoģisko piedāvājumus un skolotāju attieksmi pret tiem, noskaidrot iemeslus un apstākļus, kas skolotājiem rada vai mazina vēlmi izmantot vēstures apgūvē muzeju piedāvātās iespējas.

Lai tas tiktu īstenots kā pētījuma **uzdevumi** tiek izvirzīti:

- 1) analizēt literatūru par muzejpedagoģisko programmu piedāvājumu un to iekļaušanos izglītībā;
- 2) noskaidrot, kas nosaka vēstures skolotāju izvēlo izvēloties nacionāla mēroga muzeju muzejpedagoģisko piedāvājumu.
- 3) izvērtēt muzejpedagoģisko programmu saturu un to saistību ar vēstures mācību programmu;
- 4) pamatojoties uz literatūras analīzes laikā iegūtiem secinājumiem, muzejpedagoģisko programmu satura izvērtējumu un skolotāju attieksmes analīzi novērtēt Nacionāla mēroga vēstures muzeju muzejpedagoģisko piedāvājumu.

Pētījuma **jautājums**: kādu iemeslu vadīti skolotāji izmanto vai atsakās izmantot Nacionāla mēroga vēstures muzeju muzejpedagoģisko piedāvājumu.

Pētījuma **veids**: gadījuma pētījums.

Kā **pētījuma metodes** tiks izmantotas:

¹⁶ <http://okupacijasmuzejs.lv/par-izglitiba-nodalu> (skatīts 02.01.2017)

¹⁷

http://www.rigamuz.lv/km/index.php?l=lv&m=info_apm&s=skolam&p=info_apm_skolam_nr_104&no_flash=0&prev_main=info_apm (skatīts 02.01.2017)

¹⁸ http://Invm.lv/?page_id=422 (skatīts 02.01.2017)

1) skolotāju attieksme tiks noteikta izmantojot anketēšanu, kas varētu sniegt vislabākos rezultātus statistikas pārskatu iegūšanā un informācijas apkopošanā, ka arī divas intervijas, kas ļaus precizēt un iedziļināties atbildēs un sniegs plašu informācijas daudzumu par apskatāmo problēmu;

2) muzejpedagoģisko nodarbību novērošana.

Par maģistra darba **teorētisko pamatu** izmantoti šādu autoru darbi: Deivida Preta darbs „Izglītības programmu pilnveide : pedagoga rokasgrāmata” un Elianas Gooperes-Grīnhilas darbi „Museums and Education: Purpose, Pedagogy”, un „Museums and the Shaping of Knowledge Routledge.”

Maģistra darba **pētījuma bāzi veido** 30 respondenti un sešas vērotas muzejpedagoģiskās nodarbības par kurām aizpildīts pedagoģiskās nodarbības protokols, ka arī muzeju sniegto datu analīze par to muzejpedagoģisko programmu apmeklējumu 2016.gadā.

Maģistra darba struktūru veido ievads, trīs nodaļas ar apakšnodaļām, nobeigums, izmantotās literatūras un avotu saraksts un pielikumi. Pirmajā nodaļā, analizējot teorētisko literatūru, raksturota muzeju un muzejpedagoģisko programmu nozīmība. Otrajā nodaļā analizēta vēstures skolotāju attieksme, kas uzzināta izpētes rezultātā. Trešajā nodaļā analizēti esošie muzejpedagoģiskie piedāvājumi noteiktajos muzejos.

1. MUZEJPEDAGOĢIJA

Muzeja lomas laika gaitā kopš to rašanās ir mainījusies, un, kā ievadā tika apskatīts, tad aizvien nozīmīgāks to satura piedāvājums kļūst arī izglītības piedāvājums. Šis piedāvājums latviešu valodā gan muzejiem veltītā zinātniskajā literatūrā, gan to piedāvājuma aprakstā tiek izmantots termins muzejpedagoģija. Kā viena no šī termina definīcijām, kas ir sastopas muzeoloģijas literatūrā ir, ka tā „*ir teorētiskais un metodoloģiskais ietvars izglītojošo aktivitāšu norisei muzeju vidē, tādu aktivitāšu norisei, kuru galvenais mērķis ir piedāvāt zināšanas (informāciju, iemaņas un attieksmes maiņu) apmeklētājam*”¹⁹. Šādā veidā muzejpedagoģijas termins tiks turpmāk izmantots maģistra darbā, jo tas sevī veiksmīgi iekļauj nodarbību saturu un būtību. Muzeoloģijas literatūrā arī tiek norādīts, ka izglītojošais piedāvājums, ar ko, protams, tiek domātas arī muzejpedagoģiskās nodarbības, ir daļa no formālās izglītības, kas tiek piedāvāta muzejos.²⁰

Pēc minētās definīcijas muzejpedagoģijas būtība iekļauj sevī izglītību un arī audzināšanu - informācijas nodošanu un attieksmes maiņu. Tomēr tas, ko var uzskatīt par tradicionālo muzeju izmantošanas veidu, kur apmeklētājs ir pasīvs vērotājs, sevī būtībā iekļauj informācijas apmaiņu. Tā tādā gadījumā notiek, vērojot ekspozīciju, lasot tam pievienotās anotācijas un vērojot dažādus priekšmetus, dokumentus, fotogrāfijas utt. Bet jau ievadā tika aktualizēta muzeju lomas un būtības maiņas nepieciešamība, lai tie spētu saglabāt un attīstīt savu lomu kā kultūras iestādes mūsdienu un arī nākotnes sabiedrībā. Tādējādi tikai šādas darbības formas būtībā ir nepietiekamas un, citējot muzeju darbības rokasgrāmatu „*Lai maksimalizētu muzeja kolekciju izglītojošo potenciālu, mūsdienu muzeja darbībā viens no svarīgākajiem uzdevumiem-piedāvāt izglītojošus pakalpojumus formālajām izglītības grupām un radīt neformālas izglītības iespējas, organizēt pasākumus un veidojot programmas.*”²¹

Caur to šajās sfērās, kas sabiedrībā tradicionāli tiek saistītas ar skolu un skolu vidi ienāk muzeji. Lena Fritzena un Birgita Gustafsone rakstā „*Tagad un toreiz-līdzīgais un atšķirīgais*”²² norāda, ka skolas un muzeji savā ziņā ir tuvas kultūras institūcijas, kuras vieno līdzīgs uzdevums - darboties saskaņā ar pieņemtajām sabiedriskajām vērtībām, kā demokrātiju, solidaritāti un vienlīdzības principiem. No abām institūcijām tiek sagaidīts, ka tās dos ieguldījumu kulturālā un vēsturiskā mantojuma izpratnē. Pats par sevi saprotams, ka šīs iestādes nav identiskas un jau abas minētās autores arī uzsver atšķirību - skolas daudz lielāko

¹⁹Devalē, A. un Meress F. *Muzeoloģijas pamatjēdzieni* Rīga : Baltijas Muzeoloģijas veicināšanas biedrība, 2012. 22.lpp.

²⁰ Ambrozis, T. un Peins, K. *Muzeju darbības pamati* Rīga: Muzeju Valsts pārvalde, 2002. 29.lpp

²¹ Turpat 240.lpp

kontrolēšanu no valsts puses, un līdz ar to šo institūciju sadarbībā muzejiem ir jāņem vērā skolēnu savstarpējās attiecības un attieksmes, jo, nonākot muzejā, viņi tik un tā ir daļēji skolas vidē, jo atrodas kopā ar klasesbiedriem un skolotājiem.²² Šī uzsvērtā atšķirība-muzeju lielāka brīvība var parādīties un parādās arī to muzejpedagoģiskajā piedāvājumā.

Kā vēl vien būtiska atšķirība starp apskatāmajām iestādēm ir minams tas, ka izglītībai skolās mācību programmās ir noteikts sasniedzamais līmenis, kuram būtu jābūt zināmam gan skolotājiem, gan skolēniem, un kas var tikt novērtēts dažāda līmeņa pārbaudes darbos. Muzeja apmeklētāji savukārt nāk ar savām vēlmēm un vajadzībām, kas bieži vien var būt arī līdz galam nenoformulētas un neatbilstošas reālajam piedāvājumam. Šie apmeklētāji arī šīs savas nepieciešamības nav spiesti atklāt, un nav pieejamas nekļūdīgas metodes un iespējas muzejā pilnvērtīgi pārbaudīt apmeklētāju, tai skaitā skolēnu grupu, iepriekšējās zināšanas un sagatavotību. Līdz ar to arī literatūrā tiek uzsvērts, ka nav korekti mācību procesu muzejā vērtēt kā identiski mācību procesam skolās.²³ Noteikti muzeoloģijas eksperti izglītojošo darbu muzejā dēvē par grūti raksturojamu, jo tajos pavadītais liks ir salīdzinoši īss, notiek grupās, neregulāri un pietiekami reti. Tādā veidā apmeklētājiem var veidoties fragmentāra pieredze, kas viņiem pašiem var būt grūti raksturojama.²⁴

Tomēr muzeju darbība izglītojošajā sfērā, protams, ir cieši saistīta ar izglītības iestādēm. Kā raksta Tukuma muzeja direktore Agrita Ozola, tad izglītojošais darbs muzejos balstās uz vairāku līmeņu sadarbību: muzeja personāla sadarbību, izglītojošo programmu dalībnieku sadarbību, dalībnieku un personāla, tāpat kā skolotāju un personāla sadarbību. Šī kopā darbošanās mērķa īstenošanai nebeidzas tikai individuālā līmenī, bet norisinās arī institūciju līmenī starp skolām un muzejiem un muzejiem un pašvaldībām. Agrita Ozola arī norāda, ka tieši skolu nepieciešamības izglītības jomā nosaka muzeju darbības vektoru, kur muzejam kā institūcijai ir iespēja piedāvāt profesionālu palīdzību un zināšanas, savukārt pašvaldība palīdzību programmu īstenošanā, kas savukārt rada interesi un pārliecību par kultūrvēsturiskās vides nozīmību.²⁵ Papildinot var norādīt, ka muzeoloģijas literatūrā tiek norādīts, ka izglītojošā piedāvājuma īstenošanā muzeji kopīgi sadarbojoties ar skolotājiem un skolām var ne tikai palīdzēt tām, bet arī daudz pilnīgāk izmantot muzeja iekšējo potenciālu - vai tās būtu ekspozīcijas, krājuma materiāli, datu bāzes, kā arī, protams, paša muzeja

²² Ozola, A. Ceļojums laikā :inovatīvas un radošas kultūrvēsturiskās vides izglītības metodes mūsdienu muzejos Tukums:Tukuma muzejs, 2007.g. 33.lpp

²³ Hooper-Greenhill, E. Museums and Education: Purpose, Pedagogy, Performance. Routledge, P 32

²⁴ Turpat 33.lpp

²⁵ Ozola, A. Ceļojums laikā :inovatīvas un radošas kultūrvēsturiskās vides izglītības metodes mūsdienu muzejos Tukums:Tukuma muzejs, 2007.g. 73.lpp

personāla potenciālu.²⁶ Līdz ar to šāda sadarbība ir vitāli nepieciešama pašiem muzejiem, lai atbilstoši mūsdienu prasībām varētu darboties izglītības sfērā un to piedāvājums būtu aktuāls skolotājiem.

Kā vēl viens minams faktors saistībā ar muzejpedagoģiju ir tās loma valstīs un tautās ar neviennozīmīgi vērtētu vēsturi. Formālā izglītība vēsturē, kāda tā ir skolās, pēc Moljneaksa (Molyneaux) domām ir ļoti pakļaujama dažādiem strīdiem un manipulācijām saistībā ar pagātnes interpretāciju, jo vēsture bieži vien var tikt izmantota kā ideoloģisks instruments. Tādejādi tā bieži vien var būt saistīta ar kādas vienas, noteicošas grupas interpretāciju. Minētais autors to saista ar puskoloniālām valstīm, bet šāda vēstures nonivelēšana nav tikai šo valstu problēma.²⁷ Arī muzejiem ir iespēja iekļauties šādā sistēmā, bet, ņemot vērā to salīdzinoši lielāko, lai arī brīžiem relatīvo brīvību, tiem ir arī iespējas no tā izvairīties.

1.1. Muzejpedagoģijas pedagoģiskie aspekti - devums skolām

Izglītības metodes, kuras būtu dēvējamas par nestandarta, no skolotājiem var prasīt zināmu uzdrīkstēšanos un arī noteiktu neērtību pārvarēšanu, it īpaši, ja tas ir saistīts ar mācībām ārpus skolas telpām un saistībā ar muzeju izmantošanu arī finansiāliem ieguldījumiem. Līdz ar to ir nepieciešams saprast, kādu pozitīvu devumu muzejiem ir iespēja sniegt, lai to izmantošanas pozitīvie aspekti atsvērtu gan reālās gan iedomātās neērtības, ar ko var nākties saskarties uz tiem dodoties.

Mācīšanās caur pieredzi ir tā izglītības daļa, kurā muzeji var būt visspēcīgākie, un var piedāvāt vairāk kā formālās izglītības iestādes. Kā jau tika minēts, muzeji piedāvā pieredzi balstītu uz reāliem priekšmetiem, kas sevī ietver vēsturi, kultūru, atmiņas un kurus ir iespējams pozicionēt un padarīt nozīmīgus dažādos veidos. Tas tiek raksturots kā spēcīgs izglītības avots, kam piemīt gan īstermiņa gan ilgtermiņa iespaids uz tā apmeklētājiem. Tiek norādīts, ka, lai gan muzejiem var būt nosakāmi specifiski un tieši mācīšanās iznākumi, tie var piedāvāt arī pieredzi un neformulētās zināšanas, kas kalpo par pamatu izglītībai nākotnē. Muzeju audience mācīšanās procesā tiek raksturota kā aktīvs elements, kas liek lietā savas emocijas un iztēli, lai mijiedarbotos ar pieredzēm ko tie iegūst. Muzeja apmeklētāji, būdami kultūras patērētāji, apmeklējot ekspozīcijas vienlaikus līdzdarbojas arī kā tās ražotāji, kad paši savā uztverē interpretē redzēto. Minētais autors mācīšanos muzejā raksturo, kā performatīvu, kur mācīšanas notiek caur piedalīšanos un kur tiek iesaistīts gan ķermenis, prāts un emocijas, un dažādu līmeņu zināšanu ieguve var notikt mācību procesa dalībniekam pašam arī to

²⁶ Ambrozs, T. un Peins, K. Muzeju darbības pamati Rīga: Muzeju Valsts pārvalde, 2002 29.lpp

²⁷ Stone P.G. and Molyneaux B. The Presented Past: Heritage, Museums, and Education London: Psychology Press, 1994 P 3

neapzinoties.²⁸ Tādējādi muzeji, padziļinot savu apmeklētāju zināšanas un to pieredzi, un vienlaicīgi būdami ar lielāku potenciālu būt atvērtākiem savā izglītības darbā kā skolas, piedāvā arī lielākas iespējas radošumam un motivācijas paaugstināšanai.²⁹

Vēlreiz minot muzeju unikālo iespēju izglītībā - reālu, taustāmu objektu telpiskums un multisensorā pieredze³⁰, jāuzsver, ka saistībā ar vēstures apguvi muzejos ir iespēja veidot nepastarpinātu saikni starp cilvēku un materiālajām vēstures liecībām - artefaktiem, fotogrāfijām u.c., kas var palīdzēt ne tikai gūt jaunas zināšanas vai nostiprināt jau iegūtās, bet arī radīt dziļāku, personīgāku sasaisti un interesi ar apskatāmajiem notikumiem. Un tas, pēc autora domām, var kalpot kā ļoti efektīva metode attieksmes veidošanā un veicināt „*sevis kā vēstures procesa dalībnieka apzināšanos*”- prasības, kas minētas arī vēstures mācību priekšmeta programmu paraugos. Zināms, ka attieksme veidojas gan formālā, gan neformālā mācību procesā - iegūstot jaunu informāciju pret to veidojas konkrēta attieksme, kas var arī ietekmēt un noteikt cilvēka paša vērtības. Muzeju un citu kultūras iestāžu apmeklējumam ir liels potenciāls veidot izmaiņas vērtībās un attieksmēs, it īpaši jaunākajos apmeklētājos, tajā skaitā skolēnos, kuriem tās vēl nav tik stingri nostiprinājušās, kā vecākiem cilvēkiem. Izmaiņas personas attieksmē, protams, ne vienmēr ir redzamas un pamanāmas īstermiņā, un ne vienmēr tās formējas personai pašai to apzinoties,³¹ un savā būtībā ir ļoti grūti izmērāms, praktiski netverams lielums.

Kā vēl viens pluss izglītībai muzejos tiek minēts, ka tas var arī palīdzēt mazināt dažādu zināšanu atrautību no to ietverošā konteksta, un tādā veidā paaugstināt izpratni par aplūkojamo tēmu.³²

Mereta Froilanda rasta, ka viena muzejpedagoģijas priekšrocība ir tāda, ka tā sniedz apmeklētājiem brīvību izraudzīties, kurai ekspozīcijai vai tās daļai vai kurai no piedāvātajām aktivitātēm dot priekšroku, savukārt šī skolnieku izvēles brīvība paaugstina viņu iekšējo motivāciju un stimulē viņus patstāvīgai rīcībai, kas palīdz sasniegt labākus mācību rezultātus.³³ Psihologs Hovarts Gārdners pauž uzskatu, ka ir nozīmīgi iepazīstināt vidējā

²⁸ Hooper-Greenhill, E. *Museums and Education: Purpose, Pedagogy, Performance*. Routledge, P 37

²⁹ Turpat 45.lpp

³⁰ Sweeney, J.K. & Lynds, S.E. *Reform and Museums: Enchanting Science Education in Formal and Informal Settings*. In Rhoton, J.A and Bowers, P. (red.): *Professional Development Leadership and the Diverse Learner* Arlington: National Science Teachers Association Press. 2001 P 125

³¹ *Museums and education* 54.lpp

³² Froilanda, M. *Daudzveidīgā pieredze daudzveidīgā vidē* Grām. *Muzejs mūsdienu sabiedrībā* Rīga : Muzeju Valsts pārvalde, 2008 97.lpp

³³ *Daudzveidīgā pieredze* Turpat 74.lpp

skolas vecuma bērnus ar kultūras un apkārtējās pasaules elementiem, kur konkrēti katras nozares eksperti var palīdzēt apgūt bērniem simboliskās valodas apgūvē.³⁴

Kā muzejpedagoģisko nodarbību pluss, kas ne tik daudz saistās ar kādām pedagoģiskām priekšrocībām literatūrā, tiek minēts, aprakstot Kalmāras Komūnas muzeja pieredzi, kur kā viena no nozīmīgām lietām, ko spēj sniegt muzejs, tiek norādīta vēstures lokalizēšana. Tā caur muzeja darbību tiek pārvērsta no abstrakta vēstījuma par stāstu, kas cieši saistīts ar vidi, kur muzejs atrodas. Kā tēlaini izsakās autors „*Bija dzimusi jauna vietējās vēstures iedzīvināšanas metode*”³⁵ Muzeji caur ekspozīcijām un pareizi izstrādātām mācību programmām var arī auditorijai palīdzēt radīt vai izprast savas lokālās identitātes sajūtu, kas var būt nozīmīgs aspekts tieši skolēnu vidū.³⁶ Šis apstāklis tiek īpaši uzsvērts, kad runa ir par muzejiem, kas ir cieši saistīti ar kādu lokālu vietu vai notikumu, īpaši izceļot kādus novadpētniecības muzejus, bet arī muzejiem, kuru pamat būtībā nav piesaistīta konkrētai telpai, ir iespēja radīt identitātes sajūtu.

Literatūrā arī tiek minēts, ka muzeji var spēlēt lomu sociālās nevienlīdzības mazināšanā. Eliana Goopere-Grīnhila raksta, ka pētījumi Lielbritānijas skolās pierāda, ka muzeji liekas saistoši, baudāmi un interesanti gan kā dažādu tautību, sociālo slāņu, abu dzimumu bērniem, tā arī bērniem ar fiziskās vai garīgās attīstības traucējumiem.³⁷ Starp skolotāju atbildēm kādā Lielbritānijā veiktā aptaujā parādījās arī informācija, ka daudzi no to skolēniem salīdzinoši reti dodas tālu ārpus savām dzīvesvietām, un šiem bērniem muzeju apmeklējums var piedāvāt jaunu pieredzi, kas tiem iespējams nav pieejama citos veidos.³⁸ Nav noslēpums, ka arī Latvijā muzeju apmeklējums bieži vien ir daļa no skolu ekskursijām skolēniem.

Apkopojot iepriekš nosauktās muzejpedagoģijas piedāvātās iespējas izglītībā, jāapskata kā norit mācīšanās process muzejā un kāds var būt tā iznākums. Viens no veidiem kā skatīties uz mācīšanos ir to uzlūkot, ka tas ir dabisks process, kas norisinās visas dzīves garumā, un ka cilvēki jau no dabas dzimuši lai mācītos. Eilian Hooper uzsver, ka šāds skatījums par mācīšanos var būt īpaši lietderīgs, kad to lieto, skatoties uz mācību procesu, kāds tas notiek atvērtās, daudzveidīgās un ar iespaidiem un informāciju tik bagātās vietās kādi ir muzeji.

³⁴ Daudzveidīgā pieredze Turpat 83.lpp

³⁵ 10.lpp Kultūrvēsturiskās vides izglītība un „Ceļojums laikā”-izglītojošās metodes muzejos un skolās. Ebbe Vestergens

³⁶ Hooper-Greenhill, E. Museums and Education: Purpose, Pedagogy, Performance. Routledge, P 179

³⁷ Turpat 85.lpp

³⁸ Turpat 98.lpp

Tāpat tiek pieņemts, ka mācīšanās veidi dažādiem cilvēkiem ir ļoti atšķirīgi, grūti paredzami un var sevī iekļaut virkni atšķirīgu faktoru.³⁹

Runājot par mācīšanos muzejā tiek veikta atsauce uz ASV psihologu un universitātes profesoru Gaju Klakstonu (Guy Claxton). Uzskatot, ka mācīšanās var notikt daudzos dažādos veidos un situācijās, viņš ir nodefinējis mācīšanās stratēģijas un caur tām piedāvā vairākus tā saucamos mācīšanās instrumentus, un, viņaprāt, tos viedo četri elementi, kuriem atbilst dažādas mācīšanās stratēģijas:

- 1) balstīšanās uz pieredzi, kas sevī ietver izpēti, izmeklēšanu, eksperimentu u.c.;
- 2) iztēles pielietošana, kas sevī iekļauj vizualizācija, stāstījums, lomju spēles, radošs process, ideju ģenerēšana;
- 3) intelektuālās prasmju izmantošana, ar ko tiek domāta komunikācija, analizēšana, argumentācija;
- 4) sociāli interaktīvās stratēģijas, kur atbilstošās komponentes ir dažādi komunikācijas veidi –diskusija, dalīšanās, imitācija, modelēšana un demonstrācija.

Kopumā šīs četras mācīšanās stratēģijas atspoguļo mācīšanās procesu muzejos, un var tikt arī izmantotas to aprakstot, vai kā minimums parāda to, uz ko muzejiem būtu nepieciešams tiekties savā izglītības piedāvājumā. Pēc E.H. Grīnvila uzskatiem šīs stratēģijas parāda, ka ir iespējams nodefinēt vispārēju shēmu, kas ir spējīga aprakstīt to daudzveidīgo un šķietami neparedzamo mācīšanās procesa rezultātu, kāds tiek iegūts dažādās kultūras iestādēs, tai skaitā arī muzejos.⁴⁰

Pedagogs Deivids Prets savā darbā noteicis mācību programmu galvenos uzdevumus, un maģistra darba autors uzskata, ka šos uzdevumus efektīvi izmantojot muzeju piedāvātās iespējas ir ļoti veiksmīgi iespējams sasniegt arī tajos. No visiem Deivida Preta minētajiem uzdevumiem saistībā ar muzejpedagoģiju īpaši izceļami būtu:

- 1) konkrēti rezultāti vai pieredze⁴¹;
- 2) zināšanu iegūšana⁴²;
- 3) orientācijā uz izpratni nevis iegaumēšanu.⁴³;

³⁹ Hooper-Greenhill, E. Museums and Education: Purpose, Pedagogy, Performance. Routledge, P 45

⁴⁰ Turpat 46.lpp

⁴¹ Prets, D. Izglītības programmu pilnveide : pedagoga rokasgrāmata Rīga: Zvaigzne ABC, 2000.71.lpp

⁴² Prets, D. Izglītības programmu pilnveide : pedagoga rokasgrāmata Rīga: Zvaigzne ABC, 2000.73.lpp

- 4) prasmju iegūšana⁴⁴;
- 6) somatiskā pilnveide⁴⁵;
- 7) attieksmju veidošana⁴⁶;
- 8) pieredzes iegūšana.⁴⁷

„Kad mēs esam ieguvuši jaunu prasmi, mums paveras jaunas iespējas, un tieši šī cilvēka iespēju paplašināšana arī ir izglītība galamērķis.” Skolotājiem jāiet tālāk par zināšanu izklāstu.”⁴⁸

Nav normāli bērņus visu laiku ieslēgt telpās un likt sēdēt. Muzeji var piedāvāt aktīvākas darbības.

„Attieksme ir saistīta ar jūtām. Pašapziņa ir attieksme pret sevi. Vērtēta ir lieta, pret kuru mums ir pozitīva attieksme. Paraža ir rīcība, kuru attieksme ir padarījusi pastāvīgu.”

Prets par pieredzi izsakās, ka tā nepaliek bez pēdām - to spilgti atceras, tā ir spējīga pārveidot cilvēka attieksmi un viedokli pret sevi un pasauli, kā arī var likt spēcīgāk apjaust dzīves vērtību. Viņš arī norāda, ka attieksme veidojas tiešā veidā no pieredzes, kalpo tam par pamatu. Tāpat ir norādīts, ka ir jābūt uzmanīgiem un apdomīgiem pat to, kā tiek pasniegta informācija - to nedrīkst uzspiest un propagandēt.⁴⁹

Rezumējot mācīšanās būtību muzejos, jānorāda uz izteikumu muzejniecības kongresā, ka skolas zināšanas tāpat var iemācīt daudz profesionālāk, kā to var izdarīt muzeji, bet muzeju priekšrocības un arī atšķirības slēpjas principiāli atšķirīgā izglītošanas veidā, kas var tikt dēvēta arī par „patīkamu atklājumu”.⁵⁰

Visi aprakstītie plusi mācību procesā ir ļoti svarīgi, bet teorija ir grūti novērtējama kamēr nav veikti konkrēti pētījumi. Muzejpedagoģija daudzviet ārpus Latvijas ir skatīta arī valstiskā līmenī, un veiktas arī attiecīgas darbības to devuma novērtēšanai, ko būtu arī ļoti vērtīgi apskatīt maģistra darbā. Vairāki šādi, visnotaļ labi izstrādāti pētījumi par iemesliem, kāpēc skolotāji izvēlas izmantot muzeju sniegtās iespējas savā darba praksē, un cik daudz viņi

⁴³ Prets, D. Izglītības programmu pilnveide : pedagoga rokasgrāmata Rīga: Zvaigzne ABC, 2000. 74.lpp

⁴⁴ Turpat 75.lpp

⁴⁵ Turpat 75.lpp

⁴⁶ Turpat 77.lpp

⁴⁷ Turpat 80.lpp

⁴⁸ Turpat 75.lpp

⁴⁹ Turpat 83.lpp

⁵⁰ Ozola, A. Ceļojums laikā :inovatīvas un radošas kultūrvēsturiskās vides izglītības metodes mūsdienu muzejos Tukums:Tukuma muzejs, 2007.g.7.lpp

izvēlas to darīt, ir veikti Lielbritānijā. Pētījumi veikti aptaujājot, anketējot un intervējot skolotājus. 85% aptaujāto Lielbritānijas skolotāju 2003.gadā un 86% 2005.gadā veiktajā pētījumā atzina, ka regulāri apmeklē dažādus muzejus ar skolēniem. Pētījumā arī noskaidrojās, ka muzejus vairāk apmeklē skolotāji ar pamatskolas klasēm un mazāk ar vidusskolas klasēm. Tāpat arī noskaidrojās, ka tie skolotāji, kas izmanto muzeju piedāvātās iespējas izglītībā, to lielākoties dara regulāri, vairāk par 52% aptaujāto gada laikā apmeklējot no viena līdz pieciem muzejiem,⁵¹ bet 29% starp sešiem un desmit muzejiem dotajā laika ietvarā. Aptaujātie skolotāji norādīja uz muzejpedagoģijas sniegtajām priekšrocībām visos mācību procesa līmeņos. Ja atbilstošas tēmas tiek apmeklētas mācību procesa sākumā, tiek paaugstināts skolēnu entuziasms, savukārt apmeklējums tēmas beigās ļauj saskatīt dažādas kopsakarības. Kāds cits pētījums gan norāda, ka lielākoties gan skolotāji apmeklējumu izvēlas tēmas norises laikā, nevis sākumā vai beigās.⁵² Šajos pētījumos parādījās arī nozīme, kādu muzejpedagoģisko nodarbību saistībai ar mācību programmu piešķir skolotāji. 2003.gadā veiktajā pētījumā 94% skolotāji norādīja, ka muzeja apmeklējumu saista ar mācību programmu un 2005.gadā šādu atbildi deva 90% aptaujāto skolotāju.⁵³ Arī, kad tika atsevišķi aptaujāti pamatskolas un vidusskolas skolotāji, rezultāti īpaši neatšķīrās, atbildēm esot 94% un 87% procentiem aptaujāto skolotāju.⁵⁴ Šajā pētījumos iezīmējās tendence, ka visvairāk muzeji tiek apmeklēti tieši dažādu vēstures tēmu apskatei - aptaujājot 503 Lielbritānijas skolotājus par muzeju izmantošanu mācību procesā vēsturi kā apskatāmo tematu nosauca 51% aptaujāto, otro vietu ieņemot zinātnei un tehnoloģijai ar 26%, kam kā trešā seko māksla ar 18%. Pārējās tēmas skolotāju atbildēs aizņēma vien 5%.⁵⁵ Vēstures lielajam īpatsvaram muzejā apskatāmo tēmu vidū varētu būt vairāki skaidrojumi, kā, piemēram, veiksmīgāks dažādu vēstures tēmu apskats un piedāvājums muzejos, vai vienkārši lielāka to izplatība. Iespējams, ka lomu spēlē arī zināmi stereotipi skolotāju vidū par muzeju tēmām un lomu, kas vairāk mudina tos apmeklēt tieši humanitāro mācību priekšmetu pārstāvjiem, bet, protams, tas ir grūti nosakām, pirms nav veikti kādi papildus pētījumi.

Citā pētījumā apskatīti vairāku līmeņu iemesli muzeju apmeklējumiem. Losandželosā veiktajā pētījumā 39% minēja arī jaunas pieredzes iegūšanu un 18% intereses un motivācijas paaugstināšanu. Un, lai gan 90% aptaujāto skolotāju atzīmēja jau iepriekš minēto muzeja apmeklējuma piesaisti mācību programmai, 61% muzeja apmeklējuma veiksmīgumu vērtēja

⁵¹ Hooper-Greenhill, E. *Museums and Education: Purpose, Pedagogy, Performance*. Routledge, P 97

⁵² Turpat 98.lpp

⁵³ Turpat 99.lpp

⁵⁴ Turpat 100 lpp

⁵⁵ Turpat 101.lpp

pēc tā vai skolēniem tā bija pozitīva pieredze⁵⁶, kas būtībā parāda šī aspekta lielo nozīmi. Tika veikti arī vairāki pētījumi skolēnu vidū - Lielbritānijā veiktajā aptaujā skolēnu vidū 2005.gadā 93% no aptaujātajiem norādīja, ka ir guvuši prieku no muzeja apmeklējuma un 86% atzīmējuši, ka vizīti ir bijusi noderīga to darbam skolā, un ļoti līdzīgi, pozitīvi aptauju rezultāti parādās arī citās aptaujās, pie tam tendence ir, ka jaunākā vecuma skolēni vidēji izrādot vairāk entuziasma kā vecākā.⁵⁷ Atceroties, ka skolotāji aptaujās augsti vērtēja arī gūtās pozitīvās emocijas, tad skolēnu pārliecinoši labās atsauksmes par gūto pieredzi viennozīmīgi ir muzeju darba kvalitātes apliecinājums un pierādījums pozitīvajai lomai, ko tiem ir iespēja ieņemt izglītībā. Protams, prieka gūšana nav un nevar būt vienīgais kvalitātes rādītājs. Lielbritānijā aptaujājot skolotājus par to, vai ir ticami, ka muzeja apmeklējums pozitīvi veicinās mācību priekšmeta saprašanu skolēnos, vairāk kā 90% izvēlējās atbilžu variantus „Ticami” un „Ļoti ticami”,⁵⁸ kā arī ļoti pozitīvi pārliecinoši vērtējot iespējamību, ka ir uzlabotas to komunikāciju, sociālās un domāšanas prasmes. Citu, piemēram, radošuma, lasīšanas vai matemātiskās, prasmju nostiprināšanās iespēja netika vērtētas tik augstu.⁵⁹ Līdz ar to pēc šiem Lielbritānijā un ASV veiktajiem pētījumiem var secināt, ka aptaujātie skolotāji ļoti augstu vērtē muzeju sniegtās iespējas.

Šajos pētījumos muzeji kā izglītība daļa parādās ļoti pozitīvā gaismā, saņemot ļoti atzinīgas atsauksmes gan no aptaujātajiem skolotājiem, gan skolēniem. Un, lai arī šie pētījumi nav veikti Latvijā, tomēr tie parāda lielo pozitīvo potenciālu, kāds var piemist muzejpedagoģijai un muzejiem kā izglītības sistēmas sastāvdaļai to vistiešākās mērķauditorijas vērtējumā.

Lai sadarbība notiktu uz abpusēja izdevīguma pamata, muzejiem ir nepieciešams veikt noteiktus priekšdarbus, kur kā viens no galvenajiem būtu minama muzeja darbinieka vai darbinieku sagatavošana, lai izglītojamo darbu būtu iespēja veikt. Starptautiskā Muzeju padome jeb ICOM (Internation Council Of Museums) ir muzeju un muzeologu apvienība, kuras rindās mūsdienās ir ap 35 000 biedru. Šī organizācija jau 1965.gadā savā 8. konferencē kā oficiālu ICOM deklarāciju postulēja ideju, ka, ņemot vērā pieaugošo muzeju izglītības nozīmi, muzejos ir nepieciešams darbinieks - vai nu ar pieredzi pedagoģijā un papildus apmācību muzeoloģijā, vai muzeja specifiskā akadēmiski izglītots cilvēks ar papildus kursiem pedagoģijā.⁶⁰ Būtībā ir nepieciešams izglītojošā darba speciālists, kam vajadzētu būt prasmēm

⁵⁶ Hooper-Greenhill, E. Museums and Education: Purpose, Pedagogy, Performance. Routledge P 103

⁵⁷ Turpat 113.lpp

⁵⁸ Turpat 124.lpp

⁵⁹ Turpat 126.lpp

⁶⁰ Boylan J.P. Running a Museum: A Practical Handbook ICOM 2004 P 120

mācīšanas psiholoģijā, kā arī „vērā ņemama pieredze” sarežģītas teorijas, idejas, koncesijas pasniegt neprofesionālu auditorijai viegli saprotamā veidā. Tāpat tiek uzsvērts, ka, ja kādam muzejam finansiālu apsvērumu dēļ nav iespēja algot šādu darbinieku, tad būtu vēlams to piesaistīt uz pagaidu laiku vai meklēt brīvprātīgo, iespējams, kādu bijušo skolotāju. Šo darbinieku pat aicina izmantot arī tik fundamentālā muzeju sfērā kā ekspozīciju plānošanā un dažādos muzeja popularizēšanas pasākumos. Tas parāda lielo nozīmi, kas tiek piešķirta šai muzeju izglītojošai darba daļai,⁶¹ ņemot vērā to, ka ekspozīcija ir viena no muzeju darba redzamākajām un, būdams izstādīšanas akta noslēgums un galarezultāts jau kopš muzeju pirmsākumiem, ir viena no nozīmīgākajām funkcijām tajā, kas savu nozīmi nav zaudējis arī mūsdienās.⁶² Literatūrā arī tiek norādīts, ka mūsdienās vairs nepietiek vēsturiskajiem artefaktiem - ekspozīcijas priekšmetiem būt pašiem par sevi un kalpot kā noslēgtiem informācijas avotiem - svarīgi ir nodefinēt kā šīs lietas mijiedarbojas ar cilvēkiem.⁶³ Tam būtu jābūt iekļautam jau ekspozīcijā, bet ne vienmēr tas var sanākt no sevis, un šajā brīdī atkal savu lomu var spēlēt muzeja darbinieks, it īpaši strādājot ar jaunāka vecuma muzeja apmeklētājiem.

Jāņem vērā, ka muzejus ikdienā apmeklē ļoti dažādi, atšķirīgi, cilvēki ar tikpat dažādiem un atšķirīgiem apmeklējumu iemesliem, vecumu, informētības līmeni par aplūkojamām lietām, izglītības līmeņiem un uztveres veidu. Līdz ar to literatūrā tiek norādīts, ka „...*mēģinājumi sistemātiski organizēt muzeja saturu pēc didaktiskiem principiem neizbēgami cieš sakāvi*”⁶⁴ Un, lai gan maģistra darba ietvaros apskatāmā muzeju auditorija - skolēni, ir salīdzinoši šaurs publikas loks, un kā tiek norādīts literatūrā, tad skolēnu grupas parasti ir labāk sagatavotas nekā tūristi⁶⁵, tomēr arī skolēni var būt diferencēti savā uztverē un priekšstatos, un to apmeklējumam var būt uzstādīti atšķirīgi mērķi. Tādējādi, vēlreiz jāuzsver princips, ka, lai muzeji varētu īstenot savus mērķus, kuri ir saistīti ar izglītību, ir nepieciešams arī vidutājs - interpretētājs, cilvēks, kas strādās ar publiku. Būtībā, lai tiktu panākts vēlamais mērķis, izglītības darbu nedrīkst atstāt pašplūsmā, un, kā no rādīts iepriekš, nepietiek arī tikai ar muzeja paša darbiniekiem didaktiski pašsaprotamas ekspozīcijas vai izstādes izveidošanu. Svarīgs apstāklis ir arī tas, lai izvēlētās metodes būtu piemērotas noteiktajai auditorijai.

⁶¹ Ambrozs, T. un Peins, K. Muzeju darbības pamati Rīga: Muzeju Valsts pārvalde, 2002 30.lpp

⁶² Devalē, A. un Meress F. Muzeoloģijas pamatjēdzieni Rīga : Baltijas Muzeoloģijas veicināšanas biedrība, 2012 16.lpp

⁶³ Hooper-Greenhill, E. Museums and the Shaping of Knowledge Routledge, 1992 198.lpp

⁶⁴ Vaidahers, F. Īsais kurss muzeoloģijā : ar Marlīzes Rafleres vēsturiskās muzeoloģijas apskatu Rīga : Muzeju Valsts pārvalde, 2009 76.lpp

⁶⁵ Ozola, A. Ceļojums laikā : inovatīvas un radošas kultūrvēsturiskās vides izglītības metodes mūsdienu muzejos Tukums:Tukuma muzejs, 2007.g. 15.lpp

Lai muzeja apmeklējums būtu veiksmīgs - tas sasniegtu savus uzdevumus un tam būtu pievienotā vērtība izglītībā, ir nepieciešami vairāki priekšnoteikumi. Pirmkārt, tā jau ir minētā sadarbība starp skolām un muzejiem, un muzeja darbinieka vai vairāku sagatavošana izglītojošam darbam, bet arī tas pats par sevi netiek uzskatīts par pietiekamu. Par labu muzeju praksi uzskata apmeklētājus, tai skaitā skolēnu grupas neuzskatīt par patērētāju, bet par līdzdalībniekiem izglītības procesā,⁶⁶ kam būtu jānozīmē atvērtām uz dialogu tendētām attiecībām, kur muzeja atbildes reakcijai uz sabiedrības prasībām izglītībā jābūt reālai nevis tikai formālai.

No muzeju puses veiksmīgai nodarbību norisei tiek sagaidīts, ka to apmeklējums ir tikai daļa no kopējā pasākumu kompleksa. Sagatavošanās darbi tam jau jāuzsāk ir skolās un klasēs. Tāpat tiek norādīts, ka nav vēlams, ka apmeklējums ir kāds semestra nobeiguma pasākums, kad tas kalpo tik par kādu atpūtas vai atslodzes elementu skolniekiem, bet gan daļa no mācību procesa.⁶⁷ Arī pēc muzeja un muzejpedagoģisko programmu apmeklējuma ar to saistītam darbam nebūt nav jābeidzas, un tas var turpināties skolā dažādos veidos. Tādā gadījumā rodas iespēja nostiprināt iegūtās zināšanas, attieksmes un iespaidus. Izpausmes veidi var būt ļoti dažādi, un kā labas prakses piemērs tiek minēts kāds rakstisks darbs, kā, piemēram, apraksts par redzēto, bet tas var izpausties arī citos veidos - klases ekspozīcijas izveidošana, kāds tēlainis uzvedums vai rokdarbi saistībā ar aplūkotajām tēmām, kas var būt īpaši veiksmīga aktivitāte jaunāko klašu skolēniem.⁶⁸ Dažādu darba metožu iespējas šajā sfērā ir plašas un lielā mērā atkarīgas no skolotāja izdomas un uzņēmības.

1.2. Metodes muzejpedagoģijā

Iespējamās un muzeju piedāvātās metodes muzejpedagoģisko nodarbību saturam ir plašas un daudzveidīgas, sniedzot iespējas būt oriģināliem, veicināt motivāciju un nodot zināšanas un idejas skolēniem saistošā un interesantā ietvarā. Metožu daudzveidību veicina jau minētā salīdzinoši lielā muzeju brīvības pakāpe tēmas izklāstā. Neskaitot dažādus finansiālas dabas ierobežojumus kā vienīgais šķērslis to daudzveidībai ir tikai paša muzeju darbinieku uzņēmība. Metožu daudzveidība ir arī svarīga, jo tām tomēr ir jābūt piemērotām noteiktajai auditorijai, īpaši ņemot vērā tās vecuma īpatnības.

Ilgstoši klasiskais informācijas nodošanas veids muzejos ir bijis stāstījums, kas savu nozīmi nav zaudējis arī mūsdienās. Muzeoloģijai veltītajā literatūrā gan norādīts, ka atkarībā no apstākļiem un auditorijas vēlams izvēlēties mazāk akadēmisku runas veidu, tā vietā

⁶⁶ Boylan J.P. Running a Museum: A Practical Handbook ICOM 2004 P 122

⁶⁷ Ambrozs, T. un Peins, K. Muzeju darbības pamati Rīga: Muzeju Valsts pārvalde, 2002 31.lpp

⁶⁸ Turpat 32.lpp

veidojot dialogu, kas it īpaši aktuāli būtu saistībā ar jaunāka skolas vecuma bērniem. Piemērošanās dažādām auditorijām tomēr prasa zināmu sagatavotības līmeni, kas kārtējo reizi parāda cik nozīmīga ir arī izglītota muzejpedagoga esamība. Tāpat tiek uzsvērts, ka laba prakse ir dažādot uztveres iespējas un nodarbību pasniegt ne tikai klasiskā izklāsta vai jautājumu - atbilžu formā, bet gan ļaut apmeklētājiem tās atrast, pašiem aktīvi darbojoties muzejpedagoga vadībā.⁶⁹ Par ļoti efektīvu līdzekli muzejpedagoģijā, ar priekšnoteikumu, ka tas tiek pareizi izmantots, uzskata audiovizuālos materiālus, kā video materiālus un dažādus slaidus, piebilstot, ka šo materiālu stiprā puse balstās tajā, ka tie ļauj „*ieviest informāciju no reālās pasaules muzejā.*”⁷⁰ Tas ir pozitīvi, jo metodes, kurās tiek izmantotas visas maņas uzskata par labākām, norādot, ka tās ļauj iejusties un sniedz daudz dziļāku ieskatu, nekā tikai vienvirziena komunikācija.⁷¹

Mūsdienās, kā alternatīva gidam - cilvēkam muzejos parādās arī elektroniskie gidi. Visbiežāk tās ir individuālas audio ierīces, kas izsniegtas apmeklētājiem, ļaujot tiem informāciju gūt sev vēlamā secībā un tempā, kas var būt īpaši aktuāli tiem, kam darbs lielās grupās ir par ātru vai tieši otrādi - par lēnu. Par spīti šīm priekšrocībām tām piemīt arī zināmi mīnusi saistībā ar muzejpedagoģiju, kur kā viens no galvenajiem tiek uzsvērts komunikācijas trūkums starp apmeklētājiem savā starpā, gan arī ar muzeja darbinieku.⁷² Muzejpedagoģijā šī metode mīnuss var būt tāds, ka sākotnēji nemotivētam dalībniekam tā sniedz iespēju nepiedalīties tās darbā, jo šajā gadījumā nav konkrētu kontroles mehānismu, kas to pārbaudītu, kā arī komunikācijas trūkums liedz motivēt no malas. Uzmanību no muzeja satura, īpaši jaunāko skolēnu acīs, var novērst arī pašas ierīces, tām tiekot uztvertām vairāk kā rotaļlietām nevis izglītojošā darba instrumentiem.

Veiksmīga metode var būt arī atsevišķas izglītojošo nodarbību vietas izveidošana muzejā. Tā varētu būt kāda speciāla izstāde, kas ir piemērota izglītības nolūkiem, lai parādītu kādu ļoti specifiskus jautājumu, vai arī kāda atsevišķi sagatavota telpa skolēniem.⁷³ Šīs metodes veiksmīgu pielietojumu noteiktos muzejos var ierobežot telpu jautājums, respektīvi, vai muzeja rīcībā ir telpa, kas būtu piemērota izglītojošā darba vajadzībām un ilgtermiņā atvēlāma šādam uzdevumam.

⁶⁹ Boylan J.P. Running a Museum: A Practical Handbook ICOM 2004 P 123.lpp

⁷⁰ Turpat 125.lpp

⁷¹ Ozola, A. Ceļojums laikā :inovatīvas un radošas kultūrvēsturiskās vides izglītības metodes mūsdienu muzejos Tukums:Tukuma muzejs, 2007.g 15.lpp

⁷²Boylan J.P. Running a Museum: A Practical Handbook ICOM 2004 P 125

⁷³Turpat125.lpp

Kā muzejpedagoģiskā darba sastāvdaļa mūsdienās var tikt izmantota arī vizuālo mēdiņu un datoru pielietojums. Tām būtu jābūt apmeklētājiem pieejami datoriem, planšetēm vai citām multimediju ierīcēm, kurās ir iespēja vērot dažādu informāciju saistītu ar apskatāmo tēmu, kā piemēram, kartes, diagrammas, attēlus utt. Var tikt izmantots arī kāds interaktīvs elements, teiksim kāda spēle vai animācija, kas var apmeklētājiem palīdzēt iejusties tēmā, papildināt vai arī pārbaudīt iegūtās zināšanas. Kā ēnas puse vizuālo mēdiņu un datoru pielietojumam eksistē bažas, ka tie var novērst uzmanību no pamatekspozīcijas vai izglītības procesa.⁷⁴ Ir arī finansiālas dabas jautājumi saistībā ar šādām ierīcēm. It īpaši ne pārāk labi finansētiem muzejiem izmaksas šādu iekārtu uzstādīšanai, programmu izveidošana, uzturēšanai un atjaunošanai var nebūt īstenojamas. Ņemot vērā arī straujo tehnoloģiju izaugsmi un muzeju finansiālo stāvokli, tie var nonākt arī pie situācijas, kad par muzeju budžetam lielu naudu iegādātās ierīces ir morāli un fiziski novecojušas, bet nauda to nomaiņai nav pieejama.

Didaktiskās jeb pedagoģiskās ekspozīcijas pretēji tradicionālajām nav orientētas tik daudz uz priekšmetiem, bet gan uz argumentiem. Lai šīs ekspozīcijas pildītu tām uzstādīto mērķi izglītības elementam jābūt skaidri un nepārprotami pamanāmam, un to saturam un uzbūvei precīzi jāatbilst veidošanas stadijā sākotnēji izvirzītajam mērķim. Un, lai šāda ekspozīcija tik tiešām pildītu savas funkcijas, jau pašā sākumā jānosaka mērķauditorija, kam tā būs paredzēta. Par nepieciešamību šādu ekspozīciju veidošanā tiek uzskatīta arī izglītojošā darba speciālista piesaistīšana.⁷⁵

Kā vēl viena iespēja, ko muzeji var piedāvāt saviem apmeklētājiem, tiek minēta iespēja līdzdarboties praktiskajās darbnīcās. Apmācīta speciālista vadībā muzeju apmeklētājiem tiek dota iespēja praktiski darboties noteiktās nodarbības specifiskas ietvaros. Tā varētu būt, piemēram, monētu kalšana, kokgriezumu veidošana, māla trauku veidošana, grozu pīšana, gleznošana, seno priekšmetu restaurāciju utt., atkarībā no nodarbības tēmas un muzeja iespējām. Muzeoloģijas literatūrā tiek uzsvērts, ka šādas nodarbības spēj papildināt mācīšanās un sensoro pieredzi.⁷⁶ Vēl kā pozitīvais aspekts šādām nodarbībām tiek minēta jaunas, nebijušas pieredzes, iedvesmas un radošumu iegūšanas potenciāls.⁷⁷ Kā potenciālas problēmas var būt metodes atbilstība apmeklētāju vecumam, kā arī, ka ir nepieciešams piesaistīt cilvēku ar pietiekami specifiskām amatniecības prasmēm, bez kā šādas nodarbības nespēj norisināties.

⁷⁴ Boylan J.P. Running a Museum: A Practical Handbook ICOM 2004 P 125.lpp

⁷⁵ Turpat 125.lpp

⁷⁶ Turpat 126.lpp

⁷⁷ Hooper-Greenhill, E. Museums and Education: Purpose, Pedagogy, Performance. Routledge, P 178

Viena no muzeju lielākajām un unikālākajām iespējām slēpjas taustāmu priekšmetu izmantošanā to piedāvātajās izglītības programmās. Muzejs var noteiktus priekšmetus izlikt apmeklētājiem aptaustīšanai vai izmantošanai. Apģērbu gadījumā tā var būt arī pielaikošana un uzvilksana. Tas sniedz papildus sajūtas, un īpaši vērtīgi ir izmantojams ar skolēnu grupām.⁷⁸ Līdz ar to tās var būt speciāli sagatavotas lietas tieši muzejpedagoģiskajai nodarbībai, kas var arī nebūt pieejamas pārējiem apmeklētājiem, tādējādi arī palielinot nodarbību efektu un arī pašu lietu izmantošanas ilgumu. Protams, visoptimālākais variants no priekšmetu saglabāšanās viedokļa būtu, ja šādos gadījumos izmantotu nevis oriģinālus priekšmetus, bet speciāli šādam mērķim izgatavotas kopijas. Tas var prasīt papildus ieguldījumus īstermiņā, kas saistītos ar kopiju izgatavošanu, bet ilgtermiņā nodrošinātu oriģinālo priekšmetu saglabātību, kas ir svarīgs muzeju darba pamatprincips.

Kā izglītojošā procesa elements muzejpedagoģiskajās nodarbībās var tikt izmantotas arī dažādas mācību spēles, piemēram, dažādas puzzles vai viktorīnas iegūto zināšanu pārbaudei, vai arī kādas senas, vēsturiskas spēles izspēlēšana, kas varētu ilustrēt ikdienu apskatāmajā laika periodā.⁷⁹

Muzejpedagoģiskajās nodarbībās var tikt pielietotas arī mācību demonstrācijās, kā, piemēram, amatnieka demonstrējumi noteiktu priekšmetu pagatavošanā, teiksim kalējs, kas demonstrētu pakavu pagatavošanu vai rotkaļa paraugdemonstrējumi. Šādu nodarbību saturam gan nav jāaprobežojas tikai ar amatniecību. Tik pat labi tajās muzeja darbinieki vai piesaistīti cilvēki var izspēlēt kādu sižetu ar vēsturiskas personas dalību, kādu nozīmīgu notikumu, vai arī parādīt ainas no ikdienas dzīves senatnē mūsdienu interpretācijā.⁸⁰

Kā mācību metode muzejos ir izmantojamas arī lomu spēles, kur var tikt parādīti noteikti tēli vai izspēlētas kādas situācijas, bet nav noteikta scenārija.⁸¹ Kā ļoti veiksmīgs lomu spēļu piemērs ir tā saucamie „*Ceļojumi laikā*”, kas kā pedagoģiska metode tika uzsākti Zviedrijā Kalmāras Komūnas muzejā 20.gadsimta 80.gados, ar laiku kļūstot populāra arī Eiropas, ASV un Āfrikas muzejos un skolās. Skolēni iejūtas un iedziļinās pagātnē, būtībā izdzīvojot vēsturi. Tiek vilkti senie tērpi, notiek aktīva darbošanās, pārbaudījumu un uzdevumu risināšana, kas saistās ar to pagātnes periodu kurā notiek iejušanās. Notiek iejušanās sev iedalītajā lomā jeb „*pirmās personas interpretācija*”⁸² Šīs metodes piekritēji

⁷⁸ Boylan J.P. Running a Museum: A Practical Handbook ICOM 2004 P 126

⁷⁹ Boylan J.P. Running a Museum: A Practical Handbook ICOM 2004 P 127

⁸⁰ Turpat 127.lpp

⁸¹ Turpat 127.lpp

⁸² Ozola, A. Ceļojums laikā :inovatīvas un radošas kultūrvēsturiskās vides izglītības metodes mūsdienu muzejos Tukums:Tukuma muzejs, 2007.g 23.lpp

uzsver, ka līdzdalība ir nozīmīga, lai piedzīvotu atklāsmi un varētu iejusties piedāvātajā situācijā. Apmeklētājam pašam, izmēģinot dažādas darbības, piemēram, darbu ar akmens laika rīkiem, rodas daudz lielāka izpratne par ikdienu, kā tā būtu, vērojot prasmīga amatnieka vai speciālista darbošanos,⁸³ tādējādi lomu spēļu izspēlē iekļaujot arī citu muzejpedagoģisko metožu elementus. Līdz ar to šāda iejušanās noteiktā situācijā pēc Ebba Vestergrena domām, sniedz zināšanas, kas ļoti pārspēj tās, kas iegūstamas, klausoties lekcijas vai strādājot ar literatūru. Iedodot prasmes, nodrošinot izpratni un raisot emocijas tiek sniegta pieredze, kas saglabājas ilgstoši. Šādiem „ceļojumiem” gan ir arī ierobežojoši faktori to izmantošanā – pirmkārt, grupai, kas tajos piedalās, būtu jābūt jau iepriekš labi sagatavotai, lai nodarbība varētu noritēt veiksmīgi. Otrkārt, šādām nodarbībām maksimālā to efekta sasniegšanai būtu nepieciešams norisināties kādā kultūrvēsturiskā vietā ar ko būtu saistīta izspēlētā situācija, nevis skolas vai muzeja telpās,⁸⁴ kas var ierobežot tās izmantojamības iespējas. Lomu spēļu metode gan ir arī izpelnījies zināmus pārmetumus un ne tik pozitīvu skatījumu no tās kritiķiem. Tiek pārmesta patiesības nonivelēšana, un, ka, dalībnieka iesaistīšanās kā pirmās personas vērotājam, neļauj tam precīzi interpretēt vēsturiskos pētījumus, un metode pati raksturota kā ļoti nekritiska attiecībā arī pret negatīvām parādībām vēsturē. Kritiķi uzsver, ka, ja tā tiek vispār izmantota, tad tikai kopā ar vairākām citām informācijas nodošanas metodēm.⁸⁵ Tāpat arī metodes apšaubītāji norāda, ka noteiktu situāciju izspēle, piemēram, Pirmā pasaules kara ierakumu dzīves, kas pašsaprotamu iemeslu dēļ nevar un nedrīkst tik attēlota pilnīgi precīzi skolēniem, vienkārši liekas tikai kā liela jautrība vai vienkārši kā izrāde un tiek apšaubīts, vai piedalīšanās šādās izspēlēs tiem ko iemāca par patiesajām kara šausmām.⁸⁶ Kritiķiem apšaubot lomu spēļu pedagoģisko nozīmi un to devumu izglītībā tiek norādīts, ka tās varētu derēt kā neliela daļa no izglītojošā satura vai arī tikai kā mārketinga elements muzeju piedāvājumā. Maģistra darba autors īsti nevēlas piekrist tik asai šīs metodes kritikai, tomēr tā parāda, ka ir nepieciešams rūpīgi padomāt vai izvēlēta tēma vai laikmets izspēlei muzejos var tikt korekti atspoguļota, netrivilizējot atspoguļotos notikumus un tajos iesaistītās personas, kā arī neatkārtojot un neradot vēsturiskus mītus un stereotipus, kas dalībniekos var veidot attieksmi tieši pretēju iecerētajai.

Muzeji kā informācijas pasniegšanas elementu var piedāvāt izmantot mācību komplektus - dažādus speciāli atlasītus muzejisku materiālu kopumu, kas attiecas uz noteiktu

⁸³ Turpat 16.lpp

⁸⁴ Ozola, A. Ceļojums laikā :inovatīvas un radošas kultūrvēsturiskās vides izglītības metodes mūsdienu muzejos Tukums:Tukuma muzejs, 2007.g 17.lpp

⁸⁵ Walsh K. The Representation of the Past: Museums and Heritage in the Post-Modern World Routledge 1992 P 104

⁸⁶ Turpat 111.lpp

apskatāmo tēmu un var kalpot kā palīglīdzeklis muzejpedagogam vai arī skolotājam darbā. Ja atlasītie materiāli ir pietiekami pašsaprotami, tad šādi komplekti var tikt piedāvāti izmantošanai arī individuāliem apmeklētājiem bez iepriekšējas sagatavotības.⁸⁷ No priekšmetu saglabātības viedokļa arī šādos kompleksos būtu vēlams pielietot speciāli izgatavotas priekšmetu kopijas, nevis to oriģinālus.

Muzejpedagoģiskās nodarbības var tikt veidotas arī kā ekskursija ārpus paša muzeja telpām, piemēram, vienas vai vairākas ar apskatāmo tēmu saistītas kultūrvēsturiskas vietas, objekta vai pieminekļa apskati.⁸⁸ Muzeju iespēja piedāvāt šādu pakalpojumu ir tiešā mērā atkarīga no tā atrašanās lokācijas un tuvumā pieejamajiem objektiem, svarīgi ņemt vērā to, ka bieži skolēnu grupas ir ieradušās no pietiekami tālām skolām, un papildus pārvietošanās var būt apgrūtināta.

Norādot, ka muzejs, muzeju institūcija un tā veiktais zinātniskais darbs pats par sevi var būt apmeklētāju intereses objekts, literatūrā tiek minēts, ka muzeja darba apskate un līdzdalība tajā vai arī noteiktu tā darba elementu izspēlēšana lomu spēlē var kalpot kā muzejpedagoģiskās nodarbības saturs.⁸⁹ Piemēram, tās var būt nodarbības muzeja krājumā, nodarbības saistītas ar priekšmetu konservāciju vai kādā vēstures muzejā darbs ar dažādiem vēsturiskajiem avotiem.

Kā alternatīva tradicionālajai muzeja videi un piedāvājumam ir tas, ka mūsdienās muzeji daudzus savus pakalpojumus, tai skaitā arī ar izglītību saistītos, var sniegt tiešsaistē, piemēram, piedāvājot muzeja mājaslapā pieeju tā vizuālajiem, audiālajiem un video materiāliem, kā arī sniedzot dažādu priekšmetu aprakstus, zinātniskos rakstus, interaktīvus elementus, kā arī tieši skolēnu vajadzībām adresētus materiālus skolēniem utt. Pozitīvais elements būtu šo resursu lietošanas ērtums, tiem esot pieejamiem neatkarīgi no to lietotāja atrašanās vietas, un esot sasniedzamiem jebkurā diennakts laikā. Kā mīnuss būtu komunikācijas trūkums ar izglītojošā darba speciālistu, kā arī klātbūtnes efekta trūkums, kā pozitīvās puses jau tika iepriekš minētas.

Muzeji var neaprobežoties tikai ar darbu savās telpās un tuvākajā apkārtnē, un tiem ir iespēja sniegt izglītojošos pakalpojumus arī ārpus muzeja. Šeit kā atsevišķa metode būtu minami mobilie pakalpojumi. Mobilie pakalpojumi, jeb muzejs uz riteņiem sevī ietver muzeja darbiniekus vai brīvprātīgos, muzejiskos priekšmetus un izglītības materiālus, kas, piemēram, autotransporta palīdzību dodas uz skolām, bibliotēkām, pagastu centriem utt.. Arī šādos

⁸⁷ Boylan J.P. Running a Museum: A Practical Handbook ICOM 2004 P 128.lpp

⁸⁸ Boylan J.P. Running a Museum: A Practical Handbook ICOM 2004 P 128

⁸⁹ Turpat 128.lpp

mobilos muzejos ir iespēja organizēt praktiski visas iepriekš minētās muzejpedagoģiskā darba metodes. Šajā kategorijā ietilptu arī dažādas ceļojošās izstādes, kas sevī var ietvert muzejisko priekšmetu, speciāli sagatavotu ilustratīvu materiālu vai jau veselu izstāžu deponēšana skolām.⁹⁰ Un, lai gan tas saīsina deponējamo priekšmetu mūžu, šādām darbībām ir arī vairākas priekšrocības, skatoties no muzeju skatupunkta - notiek pašu priekšmetu izmantojamība izglītības nolūkiem, un šo priekšmetu izmantošana var arī mudināt skolotāju un skolēnus apmeklēt muzejus. Jāņem gan vērā, ka priekšmetu deponēšana ir darbietilpīgs process, un šī procesa administrēšanai ir nepieciešams arī atbildīgais darbinieks.⁹¹

1.3.Secinājumi

Noslēgumā var raksturot, ka muzejpedagoģija ir svarīga un nozīmīga mūsdienu muzeju svarīga piedāvājuma sastāvdaļa. Muzeji laika gaitā ir mainījušies un kļuvuši no bagātību un dīvainību glabātuvēm, bez īpašas pievienotās izglītojošās vai sociālās vērtības, par nozīmīgām institūcijām. Tomēr, atšķirībā no skolām, kam savu nozīmi sabiedrībā nav jāpierāda, muzejiem esošajā situācija, kad tie vairs nekalpo kādas ideoloģijas propagandas reprezentācijas iestādēm, ir jāspēj pamatot un pierādīt savu lomu sabiedrībā. Muzeji, cerot uz izaugsmi, vairs nedrīkst būt tikai publiskai pieejamas mantu glabātavas. Un viens no veidiem kā tiem parādīt savu nozīmīgumu ir tieši kvalitatīvs izglītojošā darba piedāvājums, ko vislabāk muzejiem ir īstenot caur muzejpedagoģisko piedāvājumu.

Muzejiem nevar būt mērķis vai iespējas izglītojošajā darbā aizstāt skolas. To sekmes šajā sfērā var norisināties tikai sadarbojoties ar skolām un skolotājiem, noskaidrojot un zinot to vajadzības un sekojot tām līdz. Var rasties jautājums - kāpēc lai skolotāji būtu ieinteresēti sadarboties ar muzejiem, jeb kāds ir šādas saiknes ieguvums? Uz šo jautājumu nodaļās ietvaros tika dota atbilde analizējot muzeoloģijas literatūru. Tajā tiek parādīta muzeju unikalitāte un spēks sfērās, kur skolas ar tiem nespēj konkurēt. Visvairāk būtu uzsverama unikālas, uz priekšmetiem un materiālām vērtībām balstīta pieredzes sniegšana, kas ļauj apmeklētājiem ne tikai iegūt zināšanas, bet arī var gūt daudz spēcīgāku iespaidu uz to emocijām un attieksmi - tiek veidota tieša un nepastarpināta saite starp apmeklētājiem un dažādiem vēstures avotiem. Tas var arī labāk palīdzēt skolēniem saprast kontekstu, mazinot vēstures teorijas atrautību no ikdienas. Muzejpedagoģijai ir arī loma vēstures lokalizēšanā - vietējie muzeji, izveidojot kvalitatīvas nodarbības, spēj citā gaismā parādīt lokālo vēsturi. Tiek minēta arī muzeju un muzejpedagoģijas iespējas sociālās nevienlīdzības mazināšanā.

⁹⁰ Turpat 130.lpp

⁹¹ Ambrozis, T. un Peins, K. Muzeju darbības pamati Rīga: Muzeju Valsts pārvalde, 2002 33.lpp

Aplūkojot mācību teoriju un citu valstu pieredzi, kas tika atspoguļotas aptauju palīdzību, var pamanīt, ka šīm nodarbības ir izpelnījušās skolotāju atzinību. Kā plusus tie min pozitīvo skolēnu pieredzi un pozitīvās emocijas, kas sniedz savu artavu arī izglītības procesā. Tiek minētas arī dažādu prasmju uzlabošana, un arī paši skolēni ir viennozīmīgi pozitīvi atsaukušies par iegūto pieredzi. Protams, šāda rezultāta sasniegšanai ir nepieciešama jau minētā sadarbība starp izglītības institūcijām un muzejiem. No muzejiem tiek gaidīts kvalitatīvs piedāvājums un darbinieku sagatavotība, savukārt skolotājiem pilnvērtīgākai muzeju piedāvājuma izmantošanai būtu jāsaprot, ka to apmeklējums visvērtīgāk tiek izmantots nevis kā atslodzes ekskursija, bet gan kā mācību darba sastāvdaļa, kas var sniegt no skolas atšķirīgus, bet ļoti labus rezultātus.

Muzeju arsenālā ir dažādas metodes un iespējas kā īstenot to ar izglītību saistītos mērķus, tādējādi parādot savas eksistences nepieciešamību. Kā šādu metožu elementi ir jau minēts klasiskais stāstījums, dažādu tehnoloģisko risinājumu pielietojums, izglītojošās nodarbību vietas izveidošana vai didaktiskās izstādes pielietojums. Kā daudz radošākas alternatīvas šīm metodēm ir minētas arī amatnieku darbnīcas vai to darba demonstrācijas, mācību spēlēs, taustāmu priekšmetu izmantošana un dažādu lomu spēļu izspēlēšana. Arī muzeja darbs un tā attaisnojums vai izspēle jau var tikt izmantots kā muzejpedagoģijas elements. Un muzejiem arī nav jābūt piesaistītiem to ēkām - tie var brīvi doties ārpus tām ekskursijās un sniegt dažādus izbraukuma pakalpojumus. Uzskaitīto metožu klāst ir visnotaļ daudzveidīgs, un arī šeit parādās zināms muzeju spēks, jo tie savā darbā var sniegt tādas iespējas, kas skolās nav un nevar būt pieejamas.

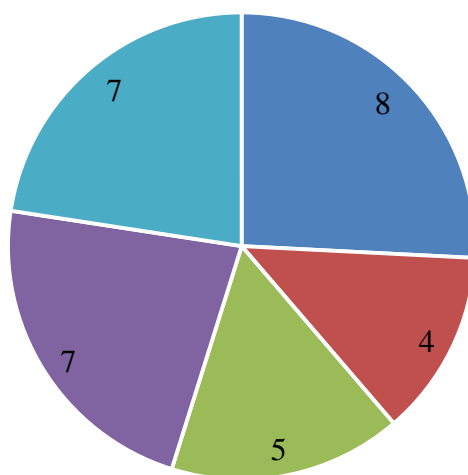
2.SKOLOTĀJU ATTIEKSMES IZVĒRTĒŠANA

Muzeju piedāvātās iespējas izglītībā, ieguldītais darbs nodarbību plānošanā un veidošanā, visas piedāvātās un iecerētās ar nodarbībām saistītās metodes, kā arī pasaulē gūtā pieredze to izpildē būtu bezjēdzīga, ja vietējie skolotāji nebūtu ieinteresēti apmeklēt muzejus. Teorētiskajā daļā tika uzsvērts, ka šo nodarbību veiksmīgai norisei ļoti nozīmīga ir sadarbība starp skolām un muzejiem. Maģistra darba autors uzskata, ka šajā procesā ļoti nozīmīgs posms ir arī katras skolas atsevišķu skolotāju iniciatīva muzeju apmeklēšanā. Ņemot vērā to, ka izglītības ietvaros nav izstrādāti valstiska līmeņa norādījumi vai politikas par muzeju izmantošanu, bieži vien skolotāja iniciatīva ir vienīgais pamudinājums muzeju apmeklējumam. Maģistra darba ietvaros tiek apskatīta nacionāla mēroga vēstures muzeju muzejpedagoģiskais piedāvājums, kur galvenais uzsvars tiek likts uz vēstures skolotājiem, jo tieši viņi ir tie, kas vēstures muzeju piedāvājumu var izmantot sava mācību priekšmeta mācīšanai. Skolotāji ar personīgo motivāciju spēj izvērtēt muzeju piedāvājuma lietderīgumu savā darbā, kā arī skolēnu zināšanu līmeņa, motivācijas un attieksmes veicināšanā. Lai varētu pilnvērtīgi izvērtēt muzeju piedāvājumu tā, lai tas nebūtu tikai teorētiskais apraksts, bet gan pētījums ar pievienoto vērtību, darba autors uzskata, ka papildus nepieciešams izprast svarīgāko, ko no šī piedāvājuma vēlas sagaidīt galvenie tās potenciālie izmantotāji, kā arī vismaz pamatos mēģināt noskaidrot, kāda ir bijusi viņu iepriekšējā pieredze - gan pozitīvā, gan negatīvā. Noskaidrojot iepriekšminēto, iespējams pilnvērtīgāk izvērtēt jau iepriekš darba ietvaros apskatītās tēmas, un caur vēstures skolotāju skatiena prizmu piešķirt noteiktu vērtību apskatītajām muzejpedagoģiskajām programmām.

Vēstures skolotāju viedokļa noskaidrošanai par muzejpedagoģisko piedāvājumu un tā izmantojamību tika izmantota aptaujas anketa (skat. 1.pielikumu), kas tika izveidota un ievietota tiešsaistē mājaslapā www.visidati.lv. Saite uz aptauju tika izvietota Vēstures Skolotāju biedrības mājaslapā (<http://www.vsb.lv/>) ar mērķi to padarīt pieejamu un saņemt atbildes no iespējami lielāka Latvijas skolu vēstures skolotāju loka. Aptaujas metode tika izvēlēta, jo tā pieļauj anonimitāti un ar to ir iespējams uzrunāt plašu respondentu loku, kas ļāva cerēt uz salīdzinoši lielu atsaucību, lai nodrošinātu lielāku pētījuma vērtīgumu (skat. 2.pielikumu). Metode ir piemērota statistikas datu iegūšanai, kas varētu ļaut spriest par noteiktu attieksmi vēstures skolotāju vidū pret muzejpedagoģiskajām nodarbībām. Aptaujas metode arī ļauj apkopot informāciju par skolotāju attieksmi pret noteiktiem aspektiem, kuri ir svarīgi maģistra darba ietvaros. Aptauja bija atvērta un pieejama skolotājiem laika posmā no 2017.gada 19.aprīļa līdz 2017.gada 3.maijam. Respondentu atsaucība bija zemāka par cerēto,

bet kopējais aizpildīto anketu skaits ir uzskatāms par pietiekamu, lai būtu izdarāmi pamatoti secinājumi un būtu redzams ieskats tēmā no skolotāju viedokļa.

Kopumā aptauju aizpildīja trīsdesmit vienas respondents. No tiem divdesmit sešas bija sievietes un pieci vīrieši. Visu respondentu kopējais vidējais vecums ir 49,6 gadi. Pirmais uzdotais jautājums bija par to, kurā Latvijas novadā aptaujātie skolotāji strādā. Jautājums bija slēgts, ar pieļaujamu vienu atbilžu variantu, kur tika piedāvāts izvēlēties starp vienu no četriem Latvijas novadiem un kā atsevišķa pozīcija tika piedāvāta arī Rīga (skat. 2.1. att.). Tas tika darīts ar nodomu, ņemot vērā lielo Latvijas iedzīvotāju īpatsvaru, kas dzīvo un strādā Rīgā, kā arī to, ka visi no izvēlētajiem muzejiem, kuru muzejpedagoģiskās nodarbības tiek izvērtētas darbā, atrodas galvaspilsētā. Kopumā no trīsdesmit vienas atbildes, astoņi respondenti norādīja, ka strādā kādā no Rīgas skolām, pieci atbildēja, ka Vidzemes skolās, četri Kurzemes skolās, septiņi Latgales un arī tikpat – septiņi Zemgales skolās.

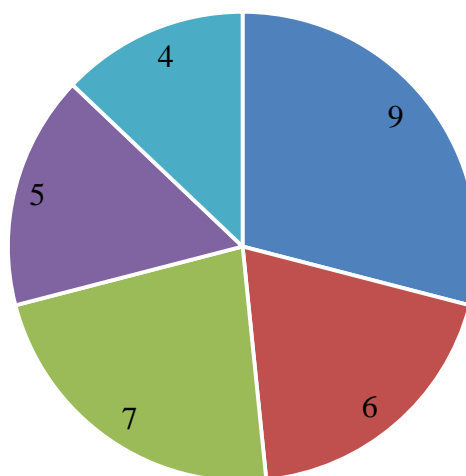
■ Rīga ■ Kurzeme ■ Vidzeme ■ Latgale ■ Zemgale

2.1. att. Respondentu atbildes uz jautājumu „Kurā reģiona skolā Jūs strādājat?”

Redzams, ka lielākā respondentu daļa ir Rīgas skolās strādājošie, ja skatās uz atbildēm atsevišķi. Ja skatās to kopsummu, tad no trīsdesmit viena aptaujātā divdesmit trīs skolotāji strādā ārpus Rīgas, un tikai minētie astoņi, jeb 25,8 % no visiem respondentiem ir no pilsētas, kurā atrodas darba ietvaros apskatītie muzeji. Tas, ņemot vērā skolu daudzumu Rīgā ir neliels respondentu skaits.

Nākamais anketas jautājums bija viens no nozīmīgākajiem tajā, kura mērķis bija iegūt statistikas datus par skolotāju muzeju apmeklējumiem ar apmācāmajām klasēm. Jautājums

tika noformulēts kā „Cik muzejpedagoģiskās nodarbības kādā no Latvijas vēstures muzejiem Jūs ar klasi esat apmeklējuši 2016./2017. mācību gadā?”. Uzsvars šajā jautājumā tika likts uz to, ka bija jānosauc tieši muzejpedagoģisko nodarbību skaits, nevis kopējais muzeju apmeklējumu skaits, kas, lai arī var būt vērtīgi paši par sevi, neiekļaujas darba tēmā. Otrkārt, mērķis bija noskaidrot apmeklējumu skaitu tieši maģistra darba rakstīšanas laikā tekošajā mācību gadā. Kā minēts iepriekš, tad aptauja tika publicēta 2017.gada 19.aprīlī, kas ir mācību gada beigu daļā, līdz ar to pietiekami pilnvērtīgi ļauj vērtēt par muzejpedagoģisko nodarbību apmeklēšanas paradumiem (skat. 2.2. att.). Jautājums tika uzdots slēgtā formā un uz to tika piedāvāti pieci atbilžu varianti, sākot ar iespēju atzīmēt, ka muzejpedagoģiskās nodarbības norādītajā laika periodā nav apmeklētas, beidzot ar to, ka ir apmeklētas četras vai vairāk nodarbības. Deviņi respondenti, jeb 29 % no visiem aptaujātajiem atbildēja, ka norādītajā laika periodā nav apmeklējuši pilnīgi nevienu muzejpedagoģisko nodarbību. Kopumā 70,9% aptaujāto atzīmēja ka ir apmeklējuši šādas nodarbības, kur gan atšķīrās apmeklējuma biežums. 19,3 % aptaujāto norādīja, ka ir apmeklējuši vienu nodarbību, 22,6 % aptaujāto, ka divas, 16,1% aptaujāto, ka trīs nodarbības, un 12.9% norādīja, ka mācību gada laikā ar klasi ir apmeklējuši 4 vai vairāk muzejpedagoģiskās nodarbības.

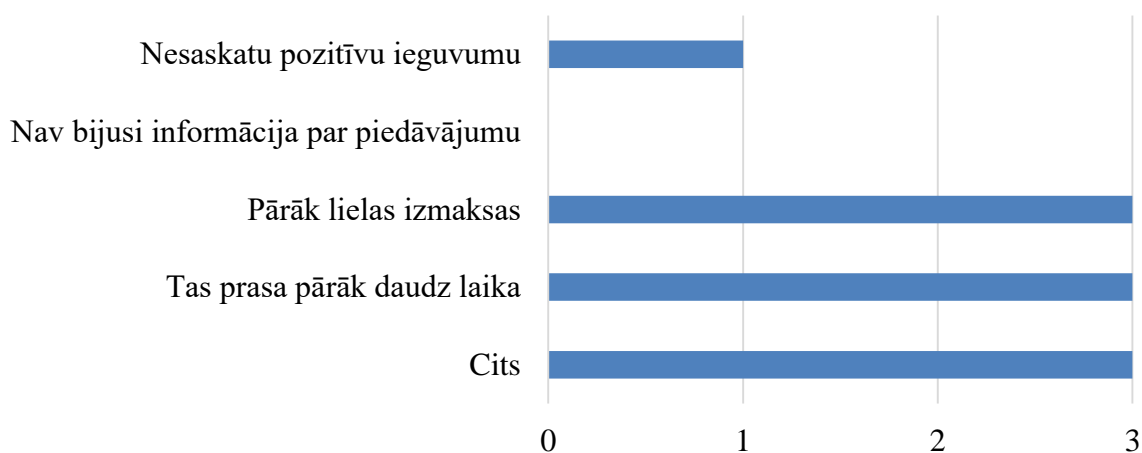
■ 0 nodarbības ■ 1 nodarbība ■ 2 nodarbības ■ 3 nodarbības ■ 4 vai vairāk nodarbības

2.2. att. Respondentu atbildes uz jautājumu „Cik muzejpedagoģiskās nodarbības kādā no Latvijas vēstures muzejiem Jūs ar klasi esat apmeklējuši 2016./2017. mācību gadā?”

Iegūtie rezultāti acīmredzami parāda, ka šādas nodarbības ir pietiekami populāras un novērtētas vēstures skolotāju vidū, nedaudz mazāk par trim ceturtdaļām aptaujāto ir norādījuši, ka tās ir apmeklējuši, kas ir pārlicinošs vairākums. Tāpat iepriecinoša ziņa muzejiem, ir tā, ka aptuveni puse no aptaujātajiem skolotājiem ir tādi, kam muzejpedagoģisko nodarbību apmeklējums mācību gada ietvaros nav bijis tikai vienreizējs pasākums, bet gan ir izdarīts vismaz divreiz vai vairākas reizes. Tas var liecināt par to, ka ir saskatīts šī piedāvājuma pedagoģiskais potenciāls un tā jau ir kļuvusi par izglītojošā darba sastāvdaļu. Visticamāk arī 2016./2017. mācību gads šiem skolotājiem nav bijis pirmais, kad ir apmeklētās minētās nodarbības. Tam gan būtu nepieciešams papildus pētījums, un būtu interesants jautājums, ko būtu vērts apskatīt nākotnē.

Tiem skolotājiem, kas bija norādījuši, ka pēdējā mācību gada laikā nav apmeklējuši nevienu muzejpedagoģisko nodarbību, tika uzdots jautājums, kāpēc viņi to nav darījuši. Jautājums bija slēgtā formā, ar piedāvātiem četriem atbilžu variantiem un ar atbilžu variantu „Cits”, dodot iespēju skolotājiem arī pašiem norādīt savu iemeslu apskatāmo nodarbību neapmeklēšanai. Dota iespēja anketā atzīmēt arī vairāk kā vienu variantu, ja tas tiktu uzskatīts par nepieciešamu. Kopumā no deviņiem respondentiem, kuri bija norādījuši, ka nav apmeklējuši šādas nodarbības, ir saņemtas desmit atbildes (skat. 2.3. att.). Viens respondents ir izvēlējis jau iepriekš piedāvāto atbilžu variantu „*Nesaskatu pozitīvu ieguvumu*”. Trīs vēstures skolotāji izvēlējušies atbilžu variantu „*Tas prasa pārāk daudz laika*”, tāpat arī trīs ir norādījuši atbildi „*Pārāk lielas izmaksas*”. Trīs respondenti ir izvēlējušies atbilžu variantu „Cits”, sniedzot paši savus nedefinētus iemeslus. Kā viens no iemesliem ir minēts „*attālums*”, ar ko visticamāk būtu jāsaprot attālums no skolas līdz kādam muzejam, kur ir pieejama kāda pedagoģiska nodarbība. Viena skolotāja ir sniegusi atbildi „*Nesmu audzinātāja, nevedu skolēnus ekskursijās*”. Trešais norādītais iemesls ir „*stundu aizvietošana*”.

Redzams, ka no visiem piedāvātajiem visvairāk atzīmētākais iemesls ir saistīts ar izmaksām. Pie tā var daļēji pieskaitīt arī atbildi kategorijā „Cits” par attālumu, jo šo problēmu pamatā veido laiks un izmaksas, kas saistās ar attāluma pārvarēšanu. Izmaksas var būt vērā ņemams šķērslis, jo kopējās izmaksas sastāda gan ieejas maksa, gan muzeja darbinieka pakalpojumi. Šeit arī parādās jautājums, kas šāda veida pasākumu apmaksā, jo minēto izmaksu segšana no vecāku puses ir pilnībā brīvprātīga, bet skolotājiem līdzekļu organizēšana var izrādīties darbietilpīgs un laikietilpīgs pasākums. Jāņem arī vērā, ka tikai dažos muzejos klasi pavadošajam skolotājam ieeja ir bezmaksas, līdz ar to katrs šāds apmeklējums var saistīties ar lielākām vai mazākām izmaksām.

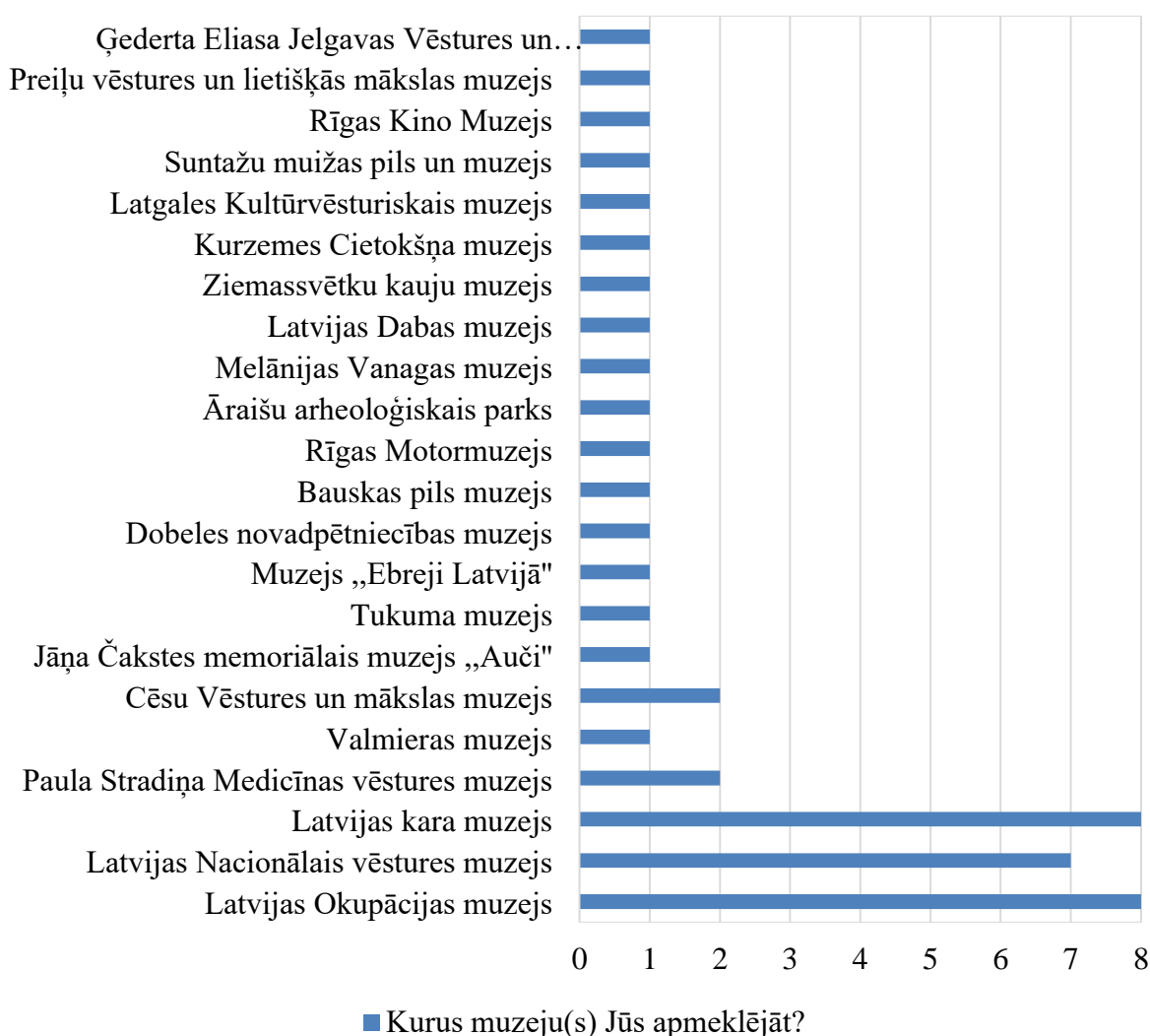
■ Kādu iemeslu dēļ Jūs izvēlējāties neapmeklēt šāda veida nodarbības?

2.3. att. Respondentu atbildes uz jautājumu „Kādu iemeslu dēļ Jūs izvēlējāties neapmeklēt šāda veida nodarbības?”

Sākotnēji tika norādīts, ka mazāk par trešdaļu no respondentiem ir no Rīgas, un, lai arī Rīgai nebūt nav nekāds monopols uz muzejiem, tomēr ne visu reģionu skolu tuvumā atrodas kāds muzejs, kas piedāvā muzejpedagoģiskās nodarbības, kā arī to sniegtais piedāvājums var būt neatbilstošs skolotāju izvēlētajām vajadzībām. Tādejādi papildus pašai muzeju maksai var nākties rēķināties arī ar ceļa izdevumiem, kas vēl vairāk var sadārdzināt situāciju. Tas saistās arī ar atbildēs minēto laika patēriņu, ar ko iet kopā arī pie atbilžu varianta „Cits” minēto stundu aizstāšanu. Standarta mācību stundas garums ir četrdesmit minūtes, un, kā redzams muzejpedagoģisko nodarbību novērojumos, tad pat īsākā no tām aizņem vairāk laika. Pieskaitot klāt laiku, kas jāpavada ceļā līdz muzejam, kas jāņem vērā pat tad, ja muzejs atrodas vienā pilsētā ar skolu, var secināt, ka apmeklējumam ir jāizbrīvē vismaz divas pēc kārtas sekojošas mācību stundas. Tas ne vienmēr mācību laikā ir viegli izdarāms, un darba ikdienā var sagādāt pietiekami lielas neērtības, līdz ar to ir saprotams, kāpēc šis atbilžu variants skolotāju vidū ir izvēlēts.

Tikai viens respondents ir norādījis, ka nesaskata pozitīvu ieguvumu šādās nodarbībās, kas drīzāk liecina par paša respondenta neinformētību vai arī negatīvu personīgo pieredzi, bet ne muzejpedagoģiskā piedāvājuma kvalitātes trūkumu Latvijā. Jāpiebilst, ka profesionālā maģistra studiju laikā pedagoģijā maģistra darba autors universitātē ne reizi nav saskarē ar informāciju par muzejpedagoģiju un kāds varētu būt tās pielietojums izglītībā, kas varētu arī nebūt unikāla pieredze. Līdz ar to vēl pārsteidzošāks šķiet salīdzinoši mazais respondentu skaits, kas šādas nodarbības neizmanto, un, ka tikai viens skolotājs uzskata tās par bezjēdzīgām. Tiesa, arī atbilde pie varianta “Cits”, kur skolotājs norādīja, ka neizmanto šīs

iespējas, jo neesot klases audzinātāja, un līdz ar to neved skolēnus ekskursijā, liecina par informētības trūkumu. Kā tika apskatīts maģistra darba teorijas daļā, šādām nodarbībām nebūt nav jābūt izklaidei kādā klases ekskursiju dienā, bet daudz lielāks devums ir tad, ja tās ir mācību darba sastāvdaļa, kur izešanai no ierastās skolas vides nebūt nav jābūt tikai klases audzinātāja privilēģijai. Iepriecinoši muzejiem varētu būt tas, ka atbilžu variantu par to, ka šādas nodarbības nav apmeklētas, jo nav bijusi informācija, nav izvēlēties neviens no respondentiem. Ņemot gan vērā mūsdienu komunikāciju un reklāmu iespējas, pretēja atbilde varētu liecināt par zināmu nolaidību sabiedrības informēšanā.

2.4. att. Respondentu atbildes uz jautājumu „Kurus muzeju(s) Jūs apmeklējāt?”

Skolotājiem, kuri bija atzīmējuši, ka bija devušies kaut uz vienu muzejpedagoģisko nodarbību, tika uzdots atvērtais jautājums „Kurus muzeju(s) Jūs apmeklējāt? Kāpēc izvēlējāties tieši šos muzejus?”. Kopumā saņemtas divdesmit divas atbildes, kurās ir minēti divdesmit divi dažādi muzeji vai to filiāles (skat. 2.4. att.). Kā populārākais šajā aptaujā ir tikuši minēti Latvijas Okupācijas muzejs un Latvijas kara muzejs, kur katru no šiem

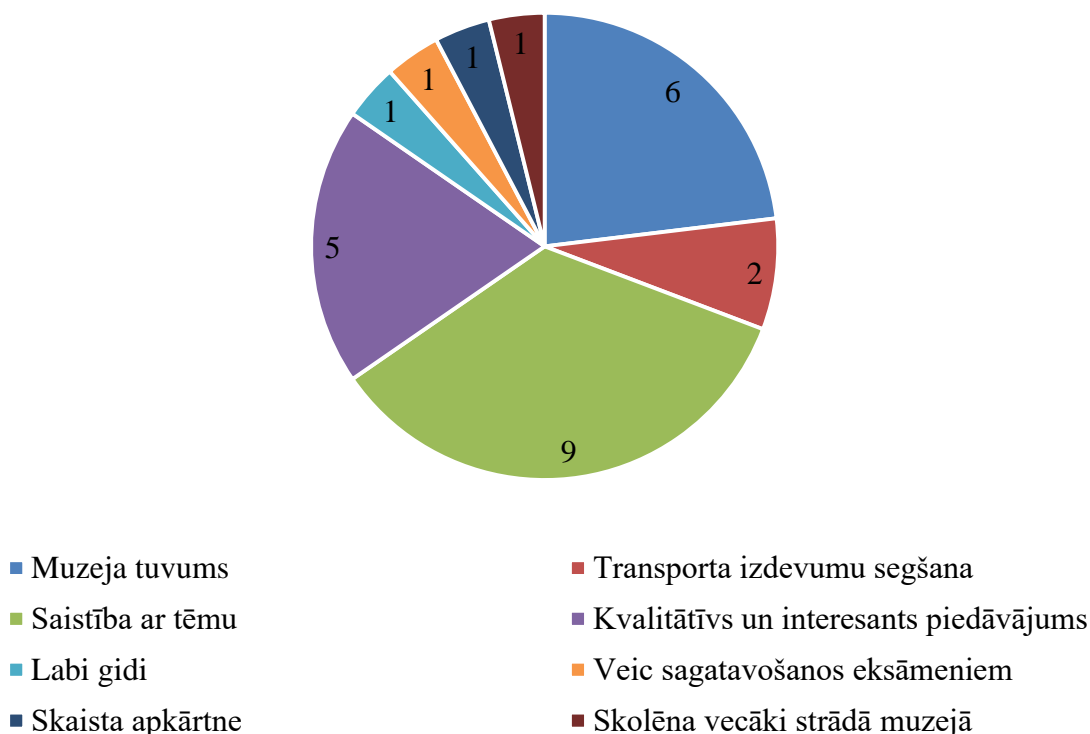
muzejiem ir apmeklējuši astoņi respondenti. Aiz tā ar septiņiem norādījumiem par apmeklējumu seko Latvijas Nacionālais Vēstures muzejs. Divi vēstures skolotāji norādījuši, ka ir apmeklējuši Paula Stradiņa medicīnas vēstures muzeju un divas reizes kā apmeklētis ir norādīts arī Cēsu Vēstures un Mākslas muzejs. Pārējie astoņpadsmit muzeji atbildēs ir pieminēti tikai vienu reizi. Uz jautājumu „Kurus muzeju(s) Jūs apmeklējāt?“, saņemta arī viena atbilde „*Tuvākais*”, bet atbilde šādā formulējumā šajā gadījumā nav izmantojama.

Kā izteikti līderi ir izvirzījušies trīs muzeji, kas ir arī vieni no lielākajiem un populārākajiem Latvijas muzejiem. Divi no tiem ir jau sīkāk apskatīti maģistra darba ietvaros, savukārt Latvijas Kara muzejs norādījis, ka to 2016.gadā kopumā ir apmeklējuši 147953 apmeklētāju un tas apmeklētājiem piedāvāja astoņas dažādas muzejpedagoģiskās nodarbības, kuras ir novadītas 287 reizes, un tās noklausījušies 7153 dalībnieki.⁹² Līdz ar to muzeja popularitāte aptaujas ietvaros nav nekas pārsteidzošs. Dīvos populārākajos muzejos apmeklējums ir bezmaksas, turpretī Latvijas Okupācijas muzejā bez maksas tiek vadītās arī muzejpedagoģiskās nodarbības, kas viennozīmīgi ir svarīgs faktors to popularitātē, pat ja arī netiek minēts. Jānorāda gan, ka ne reizi nav pieminēts Rīgas Vēstures un Kuģniecības muzejs, bet to iespējams var skaidrot ar salīdzinoši nelielo aptaujas dalībnieku daļu, kuri strādā Rīgā, un to, ka minētā muzeja muzejpedagoģiskās nodarbības ir saistītas tieši ar Rīgu. No otras puses, arī trīs populārākie no nosauktajiem muzejiem arī atrodas Rīgā, un tādi kopumā ir astoņi no visiem divdesmit diviem minētajiem muzejiem.

Skolotājiem šī jautājuma ietvaros bija jāatbild arī uz jautājumu par to, kāpēc viņi ir izvēlējušies attiecīgos muzejus. Diemžēl ne visi ir skaidri un saprotami to izdarījuši, bet saņemtās saprotamās atbildes ļauj izdarīt zināmu secinājumu (skat. 2.5. att.). Diezgan paredzami, bet viens no populārākajiem minētajiem iemesliem bija muzeja tuvums. Nedaudz atšķirīgos formulējumos šis iemesls ir minētas sešas reizes. Tas ir ticis minēts saistot to ar Valmieras, Talsu, Dobeles, Rēzeknes, Preiļu muzeju apmeklējumu un arī atbildē, ka tiek apmeklēti tuvākie muzeji. Protams, tas arī šiem minētajiem muzejiem ne vienmēr ir vienīgais faktors un tiek minēta arī to piedāvājuma kvalitāte, piemēram, par Preiļu Vēstures un Lietišķās Mākslas muzeju bilstot, ka tas ir „*skolai tuvākais muzejs, kas piedāvā kvalitatīvas izglītojošas programmas dažāda vecuma bērniem*”. Cēsu Vēstures un Mākslas muzeja sakarā cits respondents norāda, ka izvēlas to, jo tur ir „*veiksmīgs darbs ar skolēniem, tuvu skolai.*” Ņemot vērā iepriekš aprakstītās neērtības, kas saistās ar muzejpedagoģisko nodarbību apmeklējumu - laika un naudas patēriņu, saprotams, ka tuvums skolai ir nozīmīgs faktors skolotāju izvēlē. Saistībā ar šo faktoru var minēt arī to, ka divi atsevišķi skolotāji norādīja, ka

⁹² <https://www.kulturaskarte.lv/lv/muzeji/latvijas-kara-muzejs> (skatīts 03.05.2017)

izvēlējušies apmeklēt noteiktus muzejus, jo tie ir piedāvājuši finansiālu palīdzību transporta izdevumu segšanai - muzejs „Ebreji Latvijā” un Latvijas Okupācijas muzejs, kas vēlreiz parāda finanšu faktora nozīmi.

2.5. att. Respondentu atbildes uz jautājumu „Kāpēc izvēlējāties tieši šo(s) muzeju(s)?”

Kā nozīmīgs faktors muzejpedagoģiskās nodarbības izvēlē skolotāju atbildēs tiek uzsvērta arī to tēmas atbilstība vai aktualitāte saistībā ar mācību stundu saturu, kas arī nav pārsteidzoši. Nedaudz dažādi definēts šis faktors kopumā parādās deviņās atbildēs. Kāds skolotājs norāda par Latvijas kara muzeju, ka tas apmeklēts, jo tur ir „*jauna ekspozīcija, tēmas atbilst mācību tēmām*”, cits par Latvijas Okupācijas muzeja piedāvājumu norāda „*Atbilstoši tēmai, interesants stāstījums, interaktīva nodarbība*”. Kāds cits skolotājs septiņu dažādu muzeju apmeklējumu, kuru vidū ir arī Latvijas Okupācijas un Nacionālais Latvijas Vēstures muzejs pamato ar „*...ekspozīcijas, gan muzeju darbinieki, gan pedagoģiskās programmas atbilst manis realizētajai vēstures stundu programmai, ļauj daudzveidīgāk un interesantāk strādāt*” Kāds skolotājs, rakstot par Ziemassvētku kauju muzeja apmeklējumu saistībā ar tēmu par Pirmo pasaules karu, norāda, ka „*skolēniem veidojas izpratne par latviešu strēlnieku kaujām Pirmajā pasaules karā*”, uzsverot tieši vienu no muzeju sniegtajām priekšrocībām tēmas apskatei tajos. Kopumā skaidrs, ka šis skolotāju acīs ir svarīgs radītājs, jo tēmu saistība gan atvieglo darbu, gan palīdz skolēniem sasniegt augstākus rezultātus

mācībās. Kā min kāds cits respondents, tad „muzeja nodarbības apmeklējām ar mērķi papildināt, nostiprināt jau esošās zināšanas par atsevišķām tēmām Latvijas vēsturē”.

Kopumā piecas reizes parādās atbilde, ka izvēlētais muzejs apmeklēts, jo piedāvā kvalitatīvu un skolēniem interesantu muzejpedagoģisko programmu un saturu, vienā gadījumā arī norādot, ka tieši skolēni ir tie, kas izvēlējušies, kuru muzeju apmeklēt. Kā izvēles iemesli tiek vēl minēti labi gidi. Viens skolotājs norādījis, ka muzeja izvēli ietekmējis tas, ka tur notiek sagatavošanās eksāmenam. Kā iemesls tiek minēts arī skaista muzeja apkārtnē un fakts, ka kāda skolēna vecāki strādā muzejā.

Apskatot sīkāk tieši iemeslus, kas minēti par labu izvēlei maģistra darba ietvaros apskatītajos nacionāla mēroga vēstures muzejos jānorāda, ka par Latvijas Okupācijas muzeju ir trīsreiz minēta atbilstība tēmai, divas reizes, ka ir kvalitatīvas un interesantas nodarbības, un vienu reizi atbalsts ceļu izdevumu segšanai. Par Latvijas Nacionālo Vēstures muzeju skolotāji četras reizes ir norādījuši tēmas atbilstību, divas reizes, ka ir interesantas un kvalitatīvas nodarbības, vienu reizi, ka tas tiek izmantots, lai sagatavotos eksāmeņiem, un vienu reizi, ka tas tiek izvēlēts, jo tajā strādā skolēnu vecāki. Kopumā izvēles iemesli atspoguļo kopējās tendences ar izņēmumu saistībā ar muzeja tuvumu – acīmredzot, reģionu un citu pilsētu skolotājiem šo muzeju atrašanās vieta nesniedz priekšrocības, un var pieļaut, ka Rīgas skolotāji par šo apstākli īpaši neaizdomājas.

Kā anketas jautājums skolotājiem tika uzdots arī „Vai izvēloties apmeklēt muzejpedagoģisko nodarbību Jūs to cenšaties saistīt ar tajā brīdī apskatāmo tēmu vēstures stundās?”. Šādas tēmas saskaņošanas nepieciešamība lielākai pedagoģiskās efektivitātes sasniegšanai jau tika aplūkotas teorijas nodaļā un nedaudz iztīrātas pie iepriekšējā jautājuma, bet būtu nozīmīgi saprast, kā uz to raugās arī aptaujātie skolotāji. Jautājums tika uzdots tiem skolotājiem, kuri bija norādījuši, ka ir apmeklējuši vismaz vienu muzejpedagoģisko nodarbību, un kopumā tika saņemtas divdesmit divas atbildes. Jautājums bija slēgta tipa ar vienu atbilžu iespēju. No saņemtajām atbildēm četrpadsmit respondenti norādījuši, ka tēmas cenšas saistīt. Neviens nav izvēlējis atbilžu variantu “Nē”, un ir saņemtas sešas atbildes sadaļā “Cits”. Tās visas pēc to būtības vieno saturs - skolotāji norāda, ka cenšas apskatāmās tēmas apvienot, ja vien tas ir iespējams - „Ja izdodas apvienot, tad jā”, „Pēc iespējas, jā”, „Nevar vienmēr saskaņot”. Kā viss noraidošākā atbilde varētu būt vērtējama „Dažreiz jā.” Kopumā visas atbildes pārlicinoši norāda, ka skolotāji ir saskatījuši priekšrocības, ko sniedz šāda tēmu sasaistīšana un cenšas tās izmantot iespēju robežās. Būtībā var teikt, ka šīs atbildes

parāda, ka muzeji skolotāju acīs nav tik kā izklaides vai atslodzes vietas skolēniem, bet gan kā pedagoģiskajā darbā izmantojamas organizācijas.

Visiem skolotājiem, kas aizpildīja aptauju, neatkarīgi no tā, vai tie apmeklēja vai neapmeklēja muzejpedagoģisko nodarbību, tika prasīts, kādus pozitīvus ieguvumus un aspektus viņi saskata muzejpedagoģisko nodarbību apmeklēšanai. Jautājums bija atvērts un tika saņemta trīsdesmit viena atbilde. Atbildes tika izvērtētas pēc to sniegtajiem argumentiem un sadalītas vairākās grupās. Ņemot vērā, ka vienā atbildē var tikt uzsvērti vairāki pozitīvi aspekti, tie tiek skaitīti pēc to pieminēšanas reizes, līdz ar to kopsumma pārsniegs atbilžu skaitu.

Starp visām atbildēm, nedaudz atšķirīgos veidos, trīspadsmit reizes ir uzsvērts, ka viena no priekšrocībām, ko sniedz muzejpedagoģisko nodarbību apmeklējums ir tas, ka ir iespējama saskare ar reāliem priekšmetiem, kas varētu tikt nodēvēts par klātbūtnes efektu. Kāds skolotājs uz jautājumu atbild, ka kā pozitīvs aspekts viņaprāt ir *„iespēja klātienē redzēt dažādus priekšmetus, kas ļauj labāk saprast kādu noteiktu laika periodu”*. Kāds cits skolotājs norāda, ka, viņaprāt *„galvenais ir vizualizācijas aspekts, jo, redzot lietas dzīvajā, par ko ir tikai runāts vai lasīts, priekšstats veidojas pilnīgāks”*. Klātbūtnes efekts, skolotāju vērtējumā, ļauj *„pietuvināt vēsturi, vēsturi padarīt reālāku.”* Kāds cits skolotājs to nedefinējis nedaudz savādāk - *„Skolēni teoriju saista ar reālo dzīvi”*. Jau teorijas nodaļā tika uzsvērts, ka viena no muzeju spēcīgākajām pusēm ir tas, ka muzeji var piedāvāt pieredzi, kas balstās uz reāliem priekšmetiem, kur, izmantojot dažādas metodes, skolēniem var ne tikai parādīt, bet arī ļaut aptaustīt vai pat izmantot to paredzētajā veidā. Šī nepastarpinātā saikne starp skolēnu un vēstures artefaktu vēstures apgūšanā var būt ļoti nozīmīga, un acīmredzami to novērtē arī pedagogi, parādot to savās atbildēs.

Otru lielo grupu, kurā iekļaujas daudzu skolotāju atbildes, varētu dēvēt par vides un metožu maiņas priekšrocībām. Skolotāju vērtējumā tā tiek uzsvērtā kā muzeju priekšrocība atšķirībā no ierastās vides skolās. Kāds respondents norāda, ka kā pozitīvu aspektu saskata *„iespēja mainīt vidi (no klases) "brīvībā””*, kuru var papildināt ar cita skolotāja viedokli, ka *„stundas tādā veidā notiek daudz neformālākā veidā”*. Skolotāji raksta, ka *„nodarbības ļauj daudzveidīgot mācīšanās un mācīšanas metodes.”* Cits respondents to savā atbildē īsumā rezumē *„rutīnas maiņa”*. Dažādām metodēm un interesantai videi var būt liels pienesums skolēnu mācīšanās efektivitātes uzlabošanai un labāku rezultātu sasniegšanai, un, kā to parāda aptaujas rezultāti, to novērtē arī skolotāji. Kāda no respondentēm par vides nomaiņu raksta, ka *„skolēni gūst praktisku un jēgpilnu priekšstatu par apskatāmo jautājumu. Tas ir ilgtermiņa*

ieguvums, jo esmu pārliecinājies, ka nodarbībās iegūtās zināšanas un emocijas saglabājas atmiņā ilgāk, nekā stundās apgūtie jautājumi''. Pie vides nomaiņas ieguvumiem tiek pieskaitīta arī šo nodarbību emocionālais devums, un, kā jau tika apskatīts teorijā un parādās šajā atbildē, pozitīvas emocijas mācību procesā sniedz labus rezultātus. Kopumā, vides un metožu maiņas priekšrocības atbildēs tiek minētas piecpadsmit reizes, parādot šī faktora nozīmību un muzeju sniegtās iespējas tā īstenošanā.

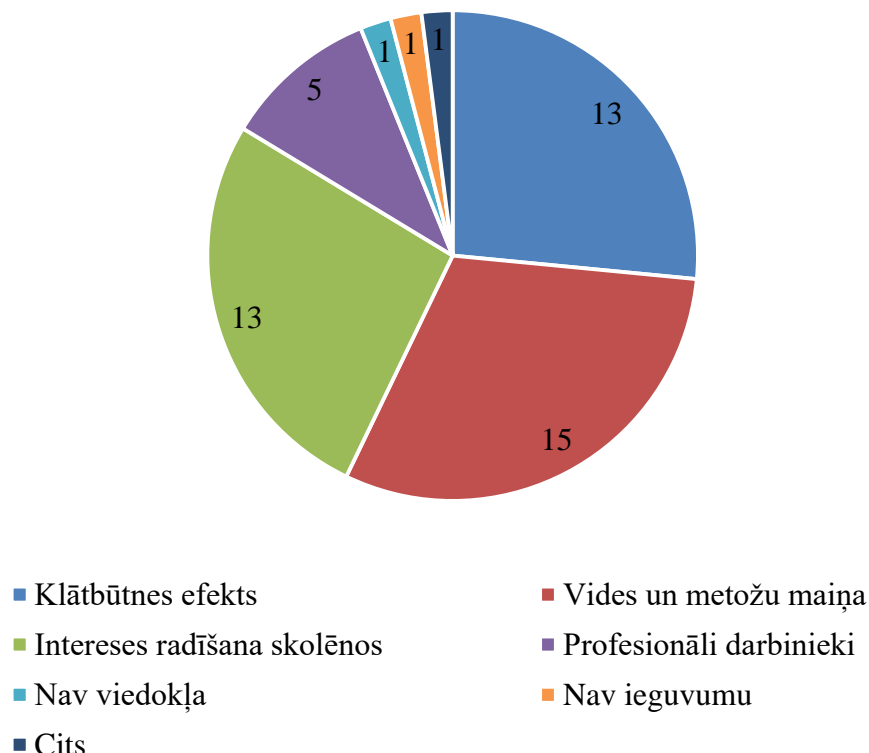
Savā ziņā saistīta ar iepriekšējo atbilžu grupu, kā nākamā varētu tikt raksturota intereses radīšana skolēnos. Atbildēs tiek uzsvērts, ka muzejpedagoģiskās *„nodarbības bieži ir interaktīvas, kas piesaista skolēnus''*. Kāds respondents atbild, ka *„Skolnieki vairāk motivēti iegūt informāciju, piedaloties dažādās aktivitātēs, padziļinot savas zināšanas, attīstot ne tikai kognitīvo, bet arī emocionālo intelektu.''* Tiek pausts, ka *„Skolēni atraktīvās nodarbībās ir vairāk ieinteresēti apgūt vēsturisko materiālu''*. Trīspadsmit atbildēs tiek minēts, ka muzejā skolēni ir daudz ieinteresētāki mācību procesā un to vieglāk apgūst.

Vēl kā pluss atbildēs tiek uzsvērts tas, ka muzejos nodarbības vada profesionāli darbinieki, un kā bonuss skolotājam jau ir tas, ka *„nodarbības vada cits cilvēks''*. Tomēr, kā min kāds skolotājs, tad *„nodarbības atbilstošās (konkrētās) vēstures jomas speciālistu vadībā.''* Apskatītajā muzeoloģijas literatūrā tika uzsvērts, cik nozīmīga ir profesionāla muzejpedagoga piesaiste, un anketu atbildes parāda, ka arī skolotāji prot to novērtēt. Muzeja darbinieki ar laiku profesionāli apgūst savu tēmu un tās ietvari bieži vien var būt šaurāki kā skolā strādājošam skolotājam, kuram vēsture jāpasniedz sākot ar tēmām par cilvēku izcelšanos līdz pat mūsdienu notikumiem. Ņemot to vērā, muzeja darbinieki savu tēmu var apgūt pamatīgāk, līdz ar to pasniegt arī profesionālāk. Kopumā muzeja darbinieki kā bonuss nodarbību apmeklēšanai minēti piecas reizes.

Divās atbildēs figurē tas, ka muzejpedagoģiskās nodarbības var radīt pozitīvus priekšstatus par pašiem muzejiem un *„skolēni labāk iepazīst muzejus un novērtē to lomu, iepazīstas ar kultūras mantojumu''*. Ja pozitīva pieredze ļauj graut kādus ģimenes vai sabiedrības radītus stereotipus, ka muzeji ir garlaicīgi, tad tas viennozīmīgi ir tikai apsveicami.

Pārējās uz šo jautājumu sniegtās atbildes ir grūti iegrupēt. Vienā tiek minēts, ka muzeja apmeklējums ir kā *„piedzīvojums''*. Citā atbildē skolotāja norāda, ka tos nav apmeklējusi, savukārt kāds respondents raksta, ka muzejpedagoģisko nodarbību apmeklēšanai nesaskata nekādus pozitīvus ieguvumus. Ņemot vērā, ka no trīsdesmit viena respondenta tikai viens ir

bez viedokļa un viens ar tikai noraidošu, tad jāsap, ka skolotāju vidū šādas nodarbības ir pozitīvi novērtētas.

2.6. att. Respondentu atbildes uz jautājumu „Kādus pozitīvus aspektus un ieguvumus Jūs saskatāt muzejpedagoģisko nodarbību apmeklēšanai?”

Sagrupējot skolotāju dotās atbildes pēc to būtības un apkopojot tabulā (skat. 2.6. att.), ir redzams, ka skolotāji visvairāk novērtē muzeju sniegto klātbūtnes efektu, to piedāvāto iespēju mainīt mācību vidi un dažādās tur pieejamās metodes, kā arī to, ka tie spēj skolēniem radīt interesi par vēsturi labāk, nekā tas ir izdarāms klases telpās.

Lai būtu iespēja iegūt pilnīgāku priekšstatu par skolotāju velmēm un nepieciešamībām muzejpedagoģiskā piedāvājuma izmantošanā, kā svarīgs jautājums ir arī negatīvie aspekti, ar kuriem var nākties saskarties, izmantojot šīs programmas. Jautājums tika uzdots visiem respondentiem kā atklāts jautājums, un kopumā tika saņemta trīsdesmit viena atbilde. Arī šajā gadījumā tiek ņemts vērā, ka vienā atbildē var būt uzsvērts vairāk par vienu negatīvu aspektu, līdz ar to kopējā atbilžu summa var būt lielāka.

Kā jau bija paredzams un pieredzēts, atbildēs par to, kāpēc skolotāji neizmanto muzejpedagoģiskā piedāvājuma iespējas, arī šeit parādās laika un finanšu jautājums. Kopumā laika patēriņš kā negatīvs faktors minēts astoņas reizes. Kāda skolotāja raksta, ka šādas

nodarbības „*aizņem daudz laika, grūti saskaņot ar citu priekšmetu skolotājiem vai arī organizēt pēc stundām*”. Lielās izmaksas kā negatīvu aspektu ir minējuši pieci dažādi skolotāji. Šie aspekti jau iztirzāti iepriekš, tomēr jāuzsver, ka to min vairāk kā tikai tie skolotāji, kas ir norādījuši, ka nodarbības neapmeklē. Šīs problēmas nav nepārvaramas, bet tomēr prasa zināmu uzņēmību un arī pozitīvu pieredzi, lai būtu arī vēlme tās risināt. Tā var būt kāda skolas politika saistībā ar muzeju apmeklējumiem, kas palīdz piesaistīt līdzekļus no malas vai no vecākiem, kas to ir gatavi darīt. Tā var būt pašvaldību palīdzība skolām, un tā var būt arī pašu muzeju pretimnākšanā, kā tas ir minēts saistībā ar Latvijas Okupācijas muzeju un muzeju „Ebreji Latvijā”. Diemžēl ne katram muzejam ir līdzekļi, ko var veltīt šādiem mērķiem, un ilgtermiņa tas varētu būt valsts līmenī risināms jautājums.

Astoņi dažādi skolotāji savās atbildēs ir minējuši, ka ir nācies saskarties ar slikti sagatavotām, nekvalitatīvām nodarbībām un nodarbības vadītāja darbu. Respondents raksta, ka „*Ja nodarbība ir slikti sagatavota, kāda ir bijusi arī pieredze, un skolēniem nav interesanti, var veidoties stereotips, ka muzeji ir garlaicīgi*”. Muzejpedagoģiskās nodarbības kvalitāti ļoti ietekmē arī muzejpedagoga darbs, un arī šeit ir piedzīvota vilšanās. Cits respondents min, ka „*ne visas nodarbības spēj aizraut apmeklētājus, jo mūsdienu jaunieši prasa no gida aizrautību, atraktivitāti. Pirms došanās uz kādu nodarbību, noskaidroju tās izklāsta metodes un paņēmienus*”. Cits viedoklis par tēmu kā negatīvu aspektu nosaka, ka „*nodarbības vadītājs ir bez īpaša entuziasma un turpinās lekcijveida pasākums*”. Šie viedokļi parāda, cik nozīmīgi muzejam šādas nodarbības ir veidot ne vis formāli, lai būtu, bet gan kvalitatīvas, sekojot līdz ar muzejpedagoga darbam, jo, ja tas ir slikts, zūd visi iespējamie šādu nodarbību plusi, un rezultāts ir tikai velti iztērēti līdzekļi, laiks un sabojāts priekšstats par muzejiem gan no skolnieku, gan skolotāju puses. Kāda skolotāja ar šo raksta „*Ne vienmēr var pilnībā uzticēties muzejpedagogam. Tad gan vairāk attiecas uz provinci, kur muzejos nav pietiekami vēstures speciālistu, arī muzejpedagogi bieži vien nav ne pedagogi, ne vēsturnieki*”. Šī atbilde iezīmē muzeju problēmu-profesionālu darbinieku piesaisti, kas, kā jau minēts, it īpaši aktuāla var būt tieši mazajos muzejos.

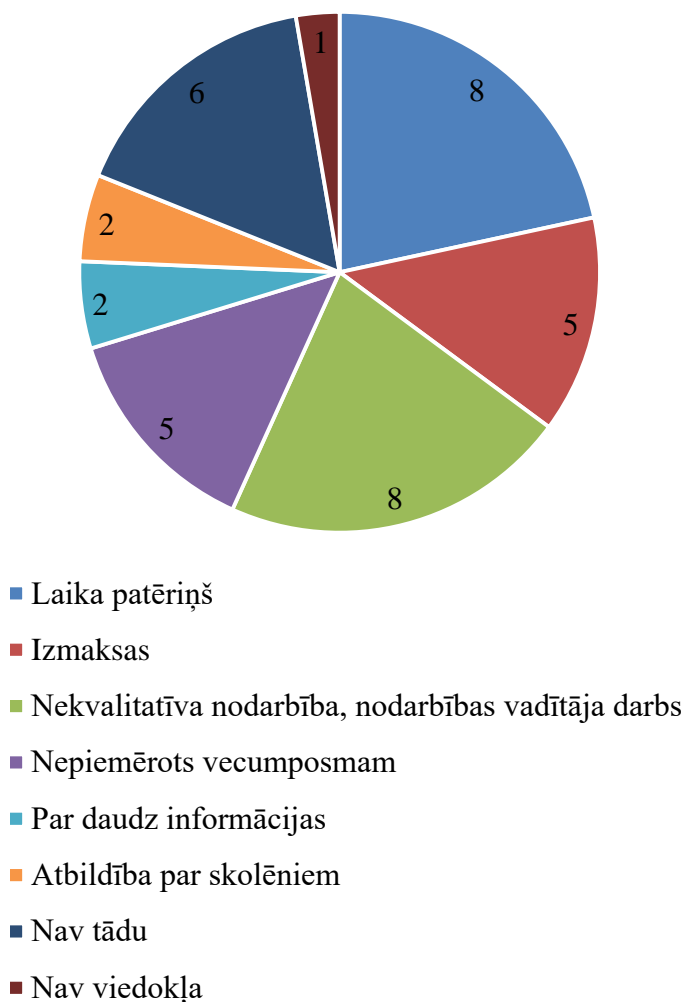
Muzejpedagogam ir nepieciešamas plašas zināšanas savu pienākumu veiksmīgai izpildei, jo citādāk darbs var būt ne tikai nekvalitatīvs, bet arī, pedagoģijas zināšanu un vecumposma īpašību nepārzināšanas dēļ, gluži vienkārši nepiemērots grupai, ar ko tas strādā. Vidusskolas vecuma skolēniem piemērota nodarbība, lai cik tā būtu labi sagatavota un novadīta, jaunākā vecuma skolēniem vienkārši būs pilnīgi nepiemērota, līdz ar to ne tikai nerasniegs savu mērķi, bet arī radīs tikai negatīvu viedokli par muzejiem, kā kaut ko ļoti garlaicīgu un nesaprotamu. Saistībā ar šo respondents anketā raksta, ka „*pusaudžus ir ļoti*

grūti pierunāt doties uz muzeju, jo sabiedrībā izveidojies strikts stereotips, ka muzejs ir ļoti neinteresants un diemžēl cilvēki, kas veido muzeoloģiskās nodarbības nav pedagogi. Līdz ar to veidotās nodarbības nav veidotas atbilstoši vecumam vai arī mūsdienu jauniešu prasībām''. Līdz ar to šī problēma -vecumposmam un skolēnu sagatavotības līmenim nepiemērotas nodarbības - nedaudz pārklājas ar iepriekšējo, jo abas ir cieši saistītas ar muzeja darbinieku profesionalitāti un muzeju iespējām piesaistīt šādus darbiniekus. Cits respondents norāda, ka „*Muzeja darbinieki nevar zināt skolēnu prasmju, iemaņu, zināšanu līmeni un skolotājs nevar arī par katru šo aspektu viņu informēt''.* Šis komentārs skaidrāk iezīmē vēl teorijas nodaļā apskatītu problēmu, kur arī tiek piebilsts, ka līdz ar to mācību process muzejos nebūs vienā līmenī ar skolām. Kopumā vecumposma īpašību un skolēnu iepriekšējās sagatavotības nezināšanu kā negatīvu parādību muzejpedagoģijas praksē anketas atbildēs tiek minēta piecas reizes. Kā risinājuma variants šai (un daļēji arī iepriekšējai problēmai) ir atgriezeniskās saites veidošana starp muzejiem un skolām. Muzeju interesēs būtu nodrošināt skolotājus ar ērtu iespēju sniegt atsauksmes, kas būtu ne tikai formāli jāuzklausa, bet arī jākalpo par pamatu muzejpedagoģiskā darba pilnveidei.

Divas reizes arī minēta problēma, ka „*ir par daudz informācijas''*, vai „*ilgs stāstījums''*, kas daļēji saistās ar tikko apskatīto problēmu, tomēr pilnībā nepārklājas - pārāk daudz informācijas ne vienmēr nozīmē to, ka tā tiek pasniegta nepiemērotā veidā. Tomēr, neskatoties uz to, tas var radīt problēmas skolēniem, ņemot vērā, ka viņi ir pieraduši pie četrdesmit minūšu mācību stundām, savukārt muzejpedagoģiskajām nodarbībām ne vienmēr ir šāds laika ierobežojums.

Anketās kā atbilde parādās arī „*liela atbildība par skolēniem''*, kas, protams, skolotājam ir neizbēgama, ar klasi dodoties ārpus skolas, un, atkarībā no skolotāja personības un pieredzes, var radīt nevēlēšanos izmantot dažādas muzejpedagoģijas sniegtās iespējas. Kāds cits respondents min, ka „*ja skolēnu skaits ir lielāks par divdesmit, tad ir grūtības viņus savākt,*'' kas arī var liecināt par kādu negatīvu pieredzi. Jau nodarbībai sākoties muzejpedagogam vajadzētu būt ieinteresētam raitā nodarbības norisē, un, jo tā ir vecumposmam piemērotāka un labāk sagatavota, jo mazākām problēmām vajadzētu būt ar skolēnu uzvedību. Tomēr, vienmēr ir iespējamās problēmas, skolēni arī jāpavada uz un no muzeja, kas ļauj saprast atbildē pausto skepsi. Jāpiemin, ka tas ir arī atkarīgs no paša pedagoga personības un skolēniem. Šie ir arī iebildumi, kur muzejiem ir mazas iespējas saviem spēkiem pedagogiem palīdzēt.

Seši respondenti norādījuši, ka muzejpedagoģisko nodarbību apmeklēšanā nesaskata nekādus negatīvus aspektus, kas ir iepriecinoši muzejiem un varētu liecināt par pozitīvu pieredzi. Viens respondents atbildējis, ka „Nav apmeklējusi”, un kāds cits, ka saskata daudzus negatīvus aspektus, neko sīkāk nepaskaidrojot, līdz ar to šī atbilde nav izmantojama.

2.7. att. Respondentu atbildes uz jautājumu „Kādus negatīvus aspektus Jūs saskatāt muzejpedagoģisko nodarbību apmeklēšanai?”

Kopumā redzams, ka aptaujātos skolotājus visvairāk neapmierina lielais laika patēriņš un ar to saistītās neērtības, kā arī pieredze ar nekvalitatīvu nodarbību vai nodarbības vadītāju, kam seko nepiemērotība skolēnu vecumposmam un izmaksas, kas saistās ar nodarbību apmeklēšanu (skat. 2.7. att.). Jānorāda, ka kopumā no trīsdesmit septiņiem norādītajiem negatīvajiem aspektiem mazāk par pusi, piecpadsmi, saistās ar negatīvu pieredzi muzeju vainas dēļ - nekvalitatīvām, nepiemērotam vai ar informāciju pārpildītām nodarbībām. Pārējās tomēr vairāk vai mazāk saistās ar kādiem ārējiem apstākļiem. Jāņem vērā arī tas, ka seši respondenti rakstīja, ka neredz nevienu negatīvu aspektu.

Kā noslēdzošais jautājums visiem respondentiem tika prasīts, kas varētu tos mudināt vairāk izmantot dažādu muzeju muzejpedagoģisko piedāvājumu. Arī šis jautājums tika uzdots kā atklātais jautājums.

Diezgan paredzami, ka visvairāk tika minēta vēlme pēc finansiāla atbalsta. Kā raksta kāds respondents, tad pamudinājums būtu *„zemākas izmaksas un pirmām kārtām tas attiecas uz ceļa izdevumiem, jo daudzi vecāki nevar atļauties naudiņas tērēt”*. Kā naudas avots tiek piesaukts valsts atbalsts. Divi skolotāji atsauces uz projektu „Skolas soma” - Izglītības ministrijas projektu, ar mērķi *„200 tūkstošiem Latvijas skolas vecuma bērniem un jauniešiem valsts garantētās izglītības iegūšanas ietvaros iespēju klātienē pieredzēt Latviju, izzināt un iepazīt Latvijas vērtības un kultūrtelpu”*⁹³. Kopumā finansiālu atbalsta nepieciešamību biežākai muzejpedagoģisko nodarbību apmeklēšanai min divpadsmit respondenti.

Daudzkārt skolotāju atbildēs parādās vēlme pēc lielākas brīvības - lai tiktu dota iespēja vieglāk iekļaut šādas nodarbības mācību procesa organizēšanā - *„Mācību programmās būtu paredzēts laiks muzeju apmeklējumiem”*. Cits skolotājs raksta, ka pamudinājums būtu *„vieglāk izkļūt no skolas-izbrīvēt tam laiku, aizvest skolēnus utt”*. Kopumā astoņās atbildēs parādās lielāka vēlme pēc vieglāka procesa, un to varētu raksturot kā zināmu pretlīdzekli bieži pieminētajai laika trūkuma problēmai.

Trīs atbildēs tiek pieminēta vēlme pēc lielākas skolas administrācijas atbalsta muzejpedagoģisko nodarbību apmeklējuma. Tas daļēji saistās ar iepriekš apskatītām atbildēm, jo skolas vadība var tiešā veidā ietekmēt to, cik daudz laika ir pieejams šādām nodarbībām un kādas neērtības ir sagaidāmas. Kā piemērs tam var kalpot stundu aizvietošanas nepieciešamība - kā min kāds respondents aptaujā par šo nodarbību apmeklēšanu - *„Vēlētos ļoti, bet (ir) laika trūkums un tas, ka vadība liek atstāt tai dienai stundas un pašam skolotājam meklēt, kas aizvietos stundas”*.

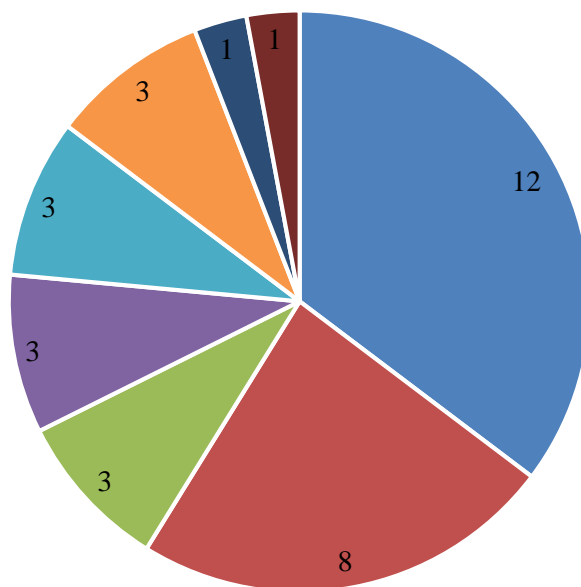
Trīs respondenti norāda, ka vēlētos, lai nodarbības būtu atraktīvākas, un ar daudzveidīgāku metožu skaitu. Kā raksta viens no tiem, tad pamudinājums būtu *„vēl plašāks un daudzpusīgāks piedāvājums. Lai gan arī šobrīd ir lielas iespējas”*. Trīs reizes arī minēta vēlme pēc kvalitatīvākām nodarbībām.

Trīs respondenti arī pauž vēlmi pēc lielāka informācijas daudzuma par programmām un to reklāmas no muzeju puses. Kā raksta kāds skolotājs, tad, ka *„Muzeji strauji mainās. (Lai) Informācija ar piedāvājumiem tiek nosūtīta. Izvēle (ir) skolotāja rokās. Iespēju robežās*

⁹³ <https://www.km.gov.lv/lv/kultura/kultura-timekli/projekti/kulturas-norises-berniem-un-jauniesiem> (skatīts 05.04.2017.)

izmantoju muzeja pakalpojumus. Mācību gada sākumā muzeji piedāvā muzejpedagoģisko programmu un izstāžu plānu. Skolotājiem, iespēju robežās (vajadzētu) apmeklēt Skolotāju dienas pasākumus muzejā(piemēram, LNVN). Izmantot piedāvājumu kā alternatīvo mācību formu- ekskursiju dienā, projektu nedēļā, pirms valsts svētkiem.” Visiem lielākajiem muzejiem ir savas mājaslapas, kuros regulāri parādās informācija par to jaunākajām aktualitātēm, bet šajā jomā ne vienmēr tik spēcīgi ir salīdzinoši nelieli novadpētniecības muzeji.

Viens respondents min, ka vēlētos, lai būtu vairāk dažādu darba lapu, lai pēc muzeja apmeklējuma varētu izlikt skolēniem atzīmes, kas ir saprotama prasība, ņemot vērā nelielo vēstures stundu skaitu, it īpaši pamatskolā. Viens respondents arī kritiski norādījis, ka nekas viņu nepamudinātu vairāk izmantot muzeju piedāvājumu.

- Finansiāls atbalsts
- Lielāka brīvība mācību procesa organizēšanā
- Skolas vadības atbalsts
- Daudzveidīgākas muzejpedagoģiskās nodarbības
- Kvalitatīvākas muzejpedagoģiskās nodarbības
- Lielāks informācijas daudzums
- Vairāk darba lapu
- Nekas

2.8. att. Respondentu atbildes uz jautājumu „Kas Jūs mudinātu vairāk izmantot dažādu muzeju muzejpedagoģisko piedāvājumu?”

Aplūkojot rezultātu apkopojumu var redzēt, ka vissvarīgākais skolotājiem būtu finansiālais atbalsts un lielāka brīvības iespējas mācību procesa organizēšanā (skat. 2.8. att.). Ja tam pieskaita vēl skolas vadības atbalstu, tad kopumā divdesmit trīs argumenti no kopumā trīsdesmit četriem, jeb 68% ir saistīti ar, no muzeju puses skatoties, ārējiem apstākļiem, un tikai 29% ir tādi, kas būtu tieši ietekmējami no muzeju puses, lai pamudinātu skolotājus vairāk apmeklēt muzejpedagoģiskās nodarbības (uzsverot, ka ne visiem muzejiem ir iespēja nodrošināt finansiālu palīdzību).

2.1.Secinājumi

No aptaujātajiem vēstures skolotājiem 70% norādīja, ka 2016./2017. mācību gadā ir apmeklējuši vienu vai vairāk muzejpedagoģisko nodarbību, kas ļauj spriest par to popularitāti. Starp visvairāk apmeklētajiem muzejiem kā populārākie izvirzījās trīs lieli Rīgā atrodošie muzeji, divi no kuriem ir iekļauti maģistra darba tēmā. Kā visvairāk pieminētie izvēles iemesli tiek minēti muzejpedagoģisko nodarbību piedāvātās tēmas un piedāvājuma kvalitāte. Daudz tiek minēta arī muzeja atrašanās tuvums, bet lielākoties saistībā ar reģionu muzejiem. Tāpat arī skolotāji pārliecinoši norāda, ka saistība ar tajā brīdī aplūkojamo tēmu ir ļoti svarīga, un, ja arī ne vienmēr tas sanāk, tad cenšas to darīt iespēju robežās. Starp muzejpedagoģisko nodarbību lielākajiem plusiem tiek minēti vides un metožu maiņa, klātbūtnes efekts un intereses radīšana skolēnos. Izvērtējot norādītos muzejpedagoģisko nodarbību mīnusos, muzejpedagoģisko nodarbību neizmantojošo skolotāju minētos iemeslus un uzlabojumus, kas skolotājiem liktu biežāk izmantot šādas nodarbības var viennozīmīgi secināt, ka izmaksu un laika jautājums ir viens no lielākajiem šķēršļiem. Šis ir arī šķērslis, kura atrisināšana ne vienmēr var būt muzeju rokās un vairāk saistīta tieši ar skolu, pašvaldību un valsts institūcijām. Muzeju rokās vēl paliek darbs ar sabiedrības informēšanu un savu darbinieku profesionālās izaugsmes veicināšanu, jo šis faktors arī tiek minēti starp atbildēm.

No aptaujas var secināt, ka skolotāji apzinās muzeju lomu izglītībā un, par spīti dažādiem traucējošiem faktoriem, cenšas tos apmeklēt ar skolēniem, kopumā muzejpedagoģiskās nodarbības tiek vērtētas pozitīvi. Muzejiem ar mērķi piesaistīt skolēnu grupas ir svarīgi veidot kvalitatīvas nodarbības zinošu speciālistu vadībā, kam ir arī zināšanas par vecumposmu īpatnībām. Tāpat svarīgi ir nodarbības saistīt ar skolās aplūkojamām tēmām, līdz ar to muzejiem būtu nepieciešams iepazīties ar mācību priekšmetu programmām un ņemt vērā to saturu jau pašos pamatos, veidojot nodarbības un arī didaktiskās izstādes. Nodarbības būtu vēlams organizēt arī izmantojot savas spēcīgās puses, tās, ko skolotāji visvairāk ir novērtējuši - izmantojot savus resursus klātbūtnes efekta radīšanai un caur to radīt skolēnos

interesi un piesaisti. Daudzveidīgs piedāvājums skolotājiem ir svarīgs, un kā muzeoloģijas literatūra tiek rakstīts „*Bērniem domāto aktivitāšu daudzveidību muzejā var ierobežot tikai organizētāju iztēles trūkums*”⁹⁴. Kā jau skolotāji minēja, vides maiņa no skolas jau ir bonuss pats par sevi, un pareizu metožu izmantošana to ļaus tikai spēcīgāk. Kā raksta Muzeju nodaļas vadītājs Kultūras ministrijā Jānis Garjāns „*Muzeja mērķis nav iemācīt zināšanas, to daudz profesionālāk var izdarīt skola. Muzeja spēks un unikalitāte ir principiāli atšķirīgā izglītošanas veidā. To var nodēvēt par „patīkamu atklājumu”*”⁹⁵. Skolotāji to ir pamanījuši un novērtējuši, un muzejiem šo unikalitāti būtu svarīgi nepazaudēt, pārblīvējot savas nodarbības ar informāciju vai cenšoties aizstāt skolas. Kā sekas tam var būt vairākkārt anketās minēto stereotipu veidošanās par muzejiem kā garlaicīgām vietām, kas ne tikai nemotivēs skolotājus apmeklēt šādas nodarbības, bet var pavadīt skolēnus ilgu to dzīves laika posmu. Anketu atbildes par laika un finanšu ierobežojumiem iezīmē arī perspektīvas dažādam ceļojošajām izstādēm un „*muzejiem uz riteņiem*”, kas tā vietā, lai gaidītu skolēnus pie sevis, varētu doties tieši pie tiem.

⁹⁴ Ambrozs, T. un Peins, K. Muzeju darbības pamati Rīga: Muzeju Valsts pārvalde, 2002 34.lpp

⁹⁵ Ozola, A. Ceļojums laikā :inovatīvas un radošas kultūrvēsturiskās vides izglītības metodes mūsdienu muzejos Tukums:Tukuma muzejs, 2007.g. 7.lpp

3.MUZEJPEDAGOGISKĀ PIEDĀVĀJUMA ANALĪZE

Ievadā un iepriekšējā nodaļā tika uzsvērtas muzejpedagoģijas sniegtās iespējas un dažādie veidi, kā tās var tikt izmantotas. Atskatoties pagātnē par izglītojošo darbu Latvijas muzejos, Tukuma muzeja direktore Agrita Ozola rakstā norādījusi, ka laika gaitā tas ir kļuvis daudz aktīvāks, skatoties pēc statistikas. Trīs gadu laikā no 2001.gada līdz 2004.gadam visos Latvijas muzejos dažādu izglītības programmu skaits bija pieaudzis no 1972 līdz 3335, bet uz 2006.gadu jau uz 3707 dažādām izglītojošām programmām. Pie reizes tiek norādīts, ka minētajā laika periodā ir pieaudzis arī apmeklētāju skaits,⁹⁶ kas savukārt ļauj domāt arī par zināmu korelāciju. Tas arī liecina, ka laika gaitā šo programmu nozīme Latvijas muzeju piedāvājumā un vērtību skalā tikai pieaug un ieņem stabilu lomu to sniegtajā piedāvājumā sabiedrībai, kā arī, ka šādu programmu kopskaitam laika gaitā ir tendence pieaugt.

Pirms analizēt paša piedāvājumu saturu būtu nepieciešams aplūkot piedāvājuma izvēli, kā arī tā popularitāti, kas ir gan to pieprasījuma, gan savā ziņā arī piedāvājuma kvalitātēs atspoguļojums. Apskatot muzejpedagoģisko piedāvājumu maģistra darba ietvaros aplūkotajos nacionāla mēroga Latvijas vēstures muzejos, svarīgs resurss ir kultūras karte. Kultūras karte kā projekts tika uzsākts 2005.gadā ar mērķi „*palīdzēt novērtēt esošo kultūras situāciju katrā reģionā un noteikt attīstības prioritātes un turpmākos darbības virzienus, lai radītu vienmērīgu kultūras pakalpojumu pieejamību visā Latvijā.*”⁹⁷ Šis resurss ietver sevī datus par muzejiem, bibliotēkām, teātriem u.c. kultūras iestādēm. Muzeji tai atskaitās par gada laikā veikto darbu muzejā - lekcijām, uzņemtajiem krājuma materiāliem, zinātniskajām publikācijām un tai skaitā arī novadītajām muzejpedagoģiskajām nodarbībām. Tiek norādīts to novadīšanas skaits, grupu un dalībnieku daudzums. Dalībnieku skaits tiek piefiksēts pirms katras nodarbības individuāli, līdz ar to tie ir samērā precīzi un maģistra darba tēmas ietvaros ļoti vērtīgi dati. Kopumā nodaļas ietvaros tiks apskatīti katra apskatāmā muzeja dati par 2016.gadu un tad tie salīdzināti starp visiem trim muzejiem, mēģinot saprast, cik lielu lomu katrā muzejā ieņem muzejpedagoģiskās nodarbības, kā arī tiks apskatītas, kuras ir populārākās muzejpedagoģiskās programmas apskatāmo muzeju piedāvājumā.

Latvijas Okupācijas muzejs norādījis, ka 2016.gadā to kopumā apmeklējuši 102368 apmeklētāji, no kurām 6251 apmeklētāju ir bijuši no skolēnu grupām. Kopumā 2016.gadā piedāvājumā bijušas 11 dažādas programmas, kuru ietvaros norisinājušās 218 muzejpedagoģiskās nodarbības. Klausītāju skaits tajās, formālās izglītības ietvaros, jeb

⁹⁶Agrita Ozola „Ceļojums laikā” Metode kultūrvēsturiskās vides izglītībā un muzeja sociālās lomas realizācijā” 55.lpp

⁹⁷ <http://www.kis.gov.lv/projekti/starptozaru/latvijas-digitala-kulturas-karte/> (11.04.2017)

skolēnu grupām, ir bijis 6150, kas veido aptuveni 6% no kopējā muzeja apmeklētāju skaita.⁹⁸ Tabulā Nr.3.1. ir norādītas nodarbības, grupējot tās pēc kopējā apmeklētāju skaita dilstošā secībā.

Nr.	Nodarbības nosaukums	Norādītā mērķauditorija	Norišu skaits	Klausītāju skaits
1.	LR dibināšana un neatkarības atjaunošana	6.-12. klases	41	2319
2.	Barikādes. 1991.gada 20. janvāris	9.-12. klases	41	784
3.	Deportācijas. Izbraukuma nodarbība	6.-12. klases	7	568
4.	Deportācijas	6.-12. klases	26	480
5.	"Eksāmens" muzejā	9.-12.klases	31	444
6.	Pārskata ekskursija	9.-12. klases	20	437
7.	Dzīve Padomju Latvijā	6.-9. klases	19	327
8.	Bēgļi pagātnē un mūsdienās	10.-12. klases	17	320
9.	Latvijas 1939-1991 no okupācijas līdz brīvībai	6.-12. klases	4	270
10.	Kā pēta vēsturi?	6. klase	11	181
11.	Mūsu Baltijas ceļš	10.-12. klases	1	20
		Kopā	218	6150

Tabula Nr.3.1. Muzejpedagoģiskās programmas formālās izglītības ietvaros Latvijas Okupācijas muzejā 2016.gadā.

Kopumā var secināt, ka muzejpedagoģiskais piedāvājums, ņemot vērā Latvijas Okupācijas muzeja salīdzinoši šauri apskatīto laika periodu un specifisko misiju, ir gana plašs. Tas apver ne tikai visu okupācijas perioda laika posmu, bet iekļauj arī programmu par vēstures pētniecību kā tādu, kas gan nav īpaši populāra. Nozīmīgu lomu kopējā piedāvājumā ieņem izbraukuma nodarbība, kas parāda muzeja aktivitāti savas misijas īstenošanā. Pašu populārāko programmu kopumā apmeklējuši 37% no visiem šo programmu klausītājiem. Viens no interesantākajiem piedāvājumiem ir „Eksāmens” muzejā, kas 9. un 12. klašu skolēnu sagatavo vēstures eksāmenam muzeja specifikas ietvaros. Kā Latvijas Okupācijas muzeja specifiku jāmin tas, ka uz maģistra darba rakstīšanas brīdi muzejpedagoģisko

⁹⁸ <https://www.kulturaskarte.lv/lv/?meklesana-nosaukums=okup%C4%81cijas+muzejs> (11.04.2017)

nodarbību apmeklējums ne tikai ir bezmaksas, bet muzejs pat piedāvā skolām finansiālu atbalstu tā apmeklējuma ceļa izdevumu segšanai.⁹⁹

Rīgas vēstures un kuģniecības muzejs norādījis, ka 2016.gadā to kopumā apmeklējuši 191826 apmeklētāju, no kuriem 4463 ir bijuši no skolnieku grupām. Kopumā 2016.gadā ir 11 dažādas programmas, kuru ietvaros norisinājušās 95 muzejpedagoģiskās nodarbības. Klausītāju skaits tajās, formālās izglītības ietvaros, jeb skolēnu grupām, ir bijis 1925, kas veido aptuveni 1% no kopējā muzeja apmeklētāju skaita.¹⁰⁰ Tabulā Nr. 3.2. ir norādītas nodarbības, grupējot tās pēc kopējā apmeklētāju skaita dilstošā secībā.

Nr.	Nodarbības nosaukums	Norādītā mērķauditorija	Norišu skaits	Klausītāju skaits
1.	Meklēsim dzīvnieku tēlus Krustejā	Skolēni	27	593
2.	Rīga teikās un leģendās	Skolēni	23	450
3.	Rīgas naudas ceļš uz eiro	Skolēni	11	239
4.	Senā Rīdzene - upe zem ielām	Skolēni, bērni ar vecākiem	12	224
5.	Tirdzniecība un kuģniecība viduslaiku Rīgā	Skolēni	6	125
6.	Mode cauri gadsimtiem	Skolēni, bērni ar vecākiem	6	85
7.	Bruņniecība un ieroču attīstība viduslaikos	Skolēni	3	61
8.	Muzeja ceļš	Bērni ar vecākiem	3	46
9.	No arkebūzas līdz patšautenei. Muzeja šaujamo ieroču kolekcija	Skolēni	2	45
10.	Amatnieku sadzīves tradīcijas viduslaiku Rīgā	Skolēni	1	30
11.	Skolas Rīgā.13. - 19.gs.	Skolēni	1	27
		Kopā	95	1925

Tabula Nr.3.2. Muzejpedagoģiskās programmas formālās izglītības ietvaros Rīgas vēstures un kuģniecības muzejā 2016.gadā.

⁹⁹ <http://okupacijasmuzejs.lv/lv/skolam/skolu-atbalsta-programma/> (skatīts 11.04.2017.)

¹⁰⁰ <https://www.kulturaskarte.lv/lv/?meklesana-nosaukums=r%C4%ABgas+v%C4%93stures+un+ku%C4%A3niec%C4%ABbas+muzejs> (skatīts 11.04.2017)

Arī Rīgas vēstures un kuģniecības muzejs piedāvā plašu un daudzpusīgu muzejpedagoģiskā piedāvājuma programmu, bet skaidri redzama dažu popularitāte salīdzinājumā ar citām. Lai gan nav skaidri izteikta līdera, tomēr divas populārākās programmas apmeklēja 54% no visiem to klausītājiem. Savukārt nevienā no sešām mazāk populārajām programmām visā 2016.gada laikā katrā nav bijis vairāk par 100 klausītājiem. Lielākoties redzamās programmas ir saistītas ar Rīgu, kas ir pašsaprotami, ņemot vērā muzeja specifiku. Jāpiemin, ka ir arī nodarbība saistīta ar paša muzeja darbu. Un, lai gan Rīgas vēstures un kuģniecības muzejs nepiedāvā izbraukuma nodarbības, tomēr ir nodarbība ārpus muzeja telpām Rīgas Doma baznīcā, kas ir arī apmeklētāju vidū populārākā nodarbība muzeja piedāvājumā.

Latvijas Nacionālais vēstures muzejs norādījis, ka 2016.gadā to kopumā apmeklēja 44947 apmeklētāji, no kuriem 11135 ir bijuši no skolnieku grupām. Kopumā 2016.gadā ir 16 dažādas programmas, kuru ietvaros norisinājušās 191 muzejpedagoģiskā nodarbība. Klausītāju skaits tajās, formālās izglītības ietvaros, jeb skolēnu grupām, ir bijis 4335, kas veido aptuveni 9% no kopējā muzeja apmeklētāju skaita.¹⁰¹ Tabulā Nr. 3.3. ir uzskaitītas nodarbības, grupējot tās pēc kopējā apmeklētāju skaita dilstošā secībā.

Nr.	Nodarbības nosaukums	Norādītā mērķauditorija	Norišu skaits	Klausītāju skaits
1.	Mana Latvija	Skolēni, skolotāji	33	898
2.	Senā skola	Skolēni, skolotāji	33	754
3.	Gatavošanās eksāmenam	Skolēni, skolotāji	47	752
4.	Viduslaiku bruņinieki	Skolēni, skolotāji	33	744
5.	Latvija laika posmā no valsts dibināšanas līdz mūsdienām	Skolēni, skolotāji	6	214
6.	Kā dzīvoja senie ļaudis?	Skolēni, skolotāji	8	177
7.	“Dārgumu medības”	Skolēni, skolotāji	4	155
8.	Maizes programma	Skolēni, skolotāji	7	154
9.	Ceļojums laikā kopā ar Čipu un Capu	Skolēni, skolotāji	5	122
10.	“Dauderu pasakas”	Skolēni, skolotāji	3	112

¹⁰¹ <https://www.kulturaskarte.lv/lv/?meklesana-nosaukums=latvijas+nacion%C4%81lais+v%C4%93stures+muzejs> (skafīts 12.04.2017.)

11.	Viduslaiku pilsēta - Rīga	Skolēni, skolotāji	3	74
12.	Mana mīļākā rotaļlieta	Skolēni, skolotāji	3	59
13.	Kā dzīvoja pirms 100 gadiem: fotogrāfijas stāsta	Skolēni, skolotāji	3	55
14.	Kas ir muzejs	Skolēni, skolotāji	1	33
15.	Ražots Latvijā	Skolēni, skolotāji	1	16
16.	Latviešu gadskārtas	Skolēni, skolotāji	1	16
Kopā			191	4335

Tabula Nr.3.3. Muzejpedagoģiskās programmas formālās izglītības ietvaros Latvijas Nacionālais vēstures muzejā 2016.gadā.

Nosaukumi ļauj spriest par piedāvāto nodarbību tematikas lielo dažādību, kas arī ļoti atbilst Latvijas Nacionālā vēstures muzeja plašajam profilam un tā misijai. Kopumā gan var redzēt, ka popularitāti ir guvušas četras programmas, kuras apmeklējuši 72% no visiem muzejpedagoģisko nodarbību klausītājiem, kamēr sešām mazāk populārajām programmām nevienai nav bijis vairāk par 100 klausītājiem 2016.gada ietvaros, un trīs no tām ir izvēlētas tikai vienu reizi. Redzams arī, ka Latvijas Nacionālais vēstures muzejs piedāvā programmu saistībā ar muzeju kā institūciju, bet tā ir viens no maz izvēlētajiem piedāvājumiem. Piedāvājumā ir arī programma ar mērķi sagatavot eksāmenam, kas ir guvusi arī atsaucību no skolu puses, par ko liecina tās popularitāte, tai ieņemot pirmo vietu programmu starpā pēc kopējā nodarbību norišu skaita, nebūdama gan populārākā klausītāju ziņā. Iespējams to var skaidrot ar to, ka nodarbību no vidusskolas klasēm apmeklē tikai tie, kas ir izvēlējušies kārtot valsts centralizēto eksāmenu vēsturē. 2016.gada piedāvājumā redzams, ka muzejs nav piedāvājis programmas, dodoties uz mācību iestādēm vai arī ārpus muzeja telpām.

Kopumā, salīdzinot maģistra darba ietvaros aplūkoto muzeju piedāvājuma aprakstu un to apmeklētību 2016.gada ietvaros, jānorāda, varu secināt, ka programmu piedāvājums visos muzejos ir gana plašs, un tas aptver ļoti dažādas tēmas, doto muzeju ietvaros grūti būtu minēt kādu līderi. Var gan piebilst, ka Latvijas Okupācijas muzeja aplūkotais periods ir laika posmā visšaurākais un ierobežotākais, taču kopumā arī tā ietvaros ir atrastas iespējas piedāvājuma daudzveidībai. Latvijas Okupācijas muzejs no visiem aplūkotajiem ir arī visprecīzāk nodefinējis savu nodarbību mērķauditoriju, precīzi norādot, kurai vecuma kategorijai tie ir paredzēti. Rīgas vēstures un kuģniecības muzejs to norādījis vispārīgi, vienīgi piebilstot dažām programmām par vecāku apmeklējuma iespējām, kamēr Latvijas Nacionālais vēstures muzejs visās programmas adresējis vienādas, lai gan skaidrs, ka „*Gatavošanās eksāmenam*”

un „*Ceļojums laikā kopā ar Čipu un Capu*” - muzeja radītiem zīmētiem tēliem jaunāko klašu skolniekiem, attieksies un interesēs atšķirīga vecuma kategorijas skolēnus. Jāpiebilst, ka savā mājaslapā Rīgas Vēstures un Kuģniecības muzejs ir daudz precīzāk norādījis, kuram vecuma posmam ir paredzētas nodarbības. Arī Latvijas Nacionālais Vēstures muzejs tikai mājaslapā ir norādījis, kādai klašu grupai ir piemērota nodarbība - pamatskolai, sākumskolai vai vidusskolai.¹⁰² Visu trīs muzeju mājaslapā ir ērti atrodamā informācija par to piedāvātajām muzejpedagoģiskajām nodarbībām, kā arī kodolīgi, bet informējoši to satura apraksti, kas ļauj skolotājiem jau iepriekš saprast, kas tiem ir sagaidāms.

Visiem trim muzeju piedāvājumiem kopīgs arī tas, ka to piedāvātās programmas krasi iedalās pēc popularitātes. Starp piedāvātajām nodarbībām iezīmējas gan izteikti līderi, gan arī ļoti reti apmeklētas nodarbības, ar apmeklējumu tikai vienreiz kalendārā gada laikā. Izteikti populāras programmas ir saistītas ar apmācību eksāmeniem vai salīdzinoši vispārīgākām nodarbībām par Latviju vai Rīgu. Specifiskākas tēmas kopumā ir mazāk populāras, un arī nevienā no muzejiem īpaši apmeklētas nav nodarbības par pašu muzeja darbu vai vēstures pētniecību kā tādu.

Ņemot vērā, ka skolotāju anketās kā ierobežojoši faktori muzejpedagoģisko nodarbību apmeklēšanai bieži tiek minēts gan attālums, gan izmaksas, būtu vērtīgi arī palūkoties uz šiem faktoriem. Jau tika minēts, ka Latvijas Okupācijas muzejā ieeja un nodarbības ir bezmaksas, jeb, kā norāda muzejs - pret brīvprātīgiem ziedojumiem, tāpat mājaslapā tas norāda, ka „*piedāvājam iespēju saņemt daļēju ceļa naudas atmaksu braucienam uz muzeju, izmantojot Skolu atbalsta programmu.*”¹⁰³ Šis muzejs arī maģistra darba tapšanas laikā piedāvā divas dažādas izbraukuma nodarbības „Deportācijas 1941/1949” un „Latvijas Republikas dibināšana un neatkarības atjaunošana”. Mājaslapā uz pirmo nodarbību gan aicina pieteikties tikai Rīgas skolas,¹⁰⁴ kas, protams, nepalīdz reģiona skolu skolotājiem. Muzejs ir atvērts katru dienu laika posmā no 11:00 līdz 17:00. Latvijas Nacionālajā vēstures muzejā gan ieeja, gan muzejpedagoģiskās nodarbības skolēniem ir maksas pakalpojums, kas pētniecības brīdī sastādīja 0,75 eiro par biļeti skolniekam un 7,11 eiro maksu par muzejpedagoģisko nodarbību. Grupām virs desmit cilvēkiem tiek piemērota atlaide, un grupas vadītājam un trim pavadošajām personām apmeklējums ir bezmaksas. Finansiāla palīdzība transportam netiek piedāvāta. Netiek piedāvātas izbraukuma nodarbības, bet tiek piedāvātas ceļojošās izstādes, kas gan ir maksas pakalpojums.¹⁰⁵ Muzejs atvērts katru dienu no 10:00 līdz 17:00, izņemot

¹⁰² http://lnvm.lv/?page_id=422 (06.05.2017.)

¹⁰³ <http://okupacijasmuzejs.lv/lv/skolam/> (06.05.2017)

¹⁰⁴ <http://okupacijasmuzejs.lv/lv/skolam/nodarbibas-skolas/> (06.05.2017.)

¹⁰⁵ http://lnvm.lv/?page_id=422 (skatīts 06.05.2017)

pirmdienas.¹⁰⁶ Arī Rīgas Vēstures un Kuģniecības muzejā ieeja skolēniem un muzejpedagoģiskās nodarbības ir par maksu - attiecīgi 0,71 eiro skolēnam un 5,69 eiro par grupas nodarbību¹⁰⁷, un, lai gan tas nav minēts mājaslapā, ir novērts, ka vienam pavadošajam skolotājam ieeja ir bez maksas. Arī šis muzejs nepiedāvā finansiālu palīdzību transportam. Netiek piedāvātas arī izbraukuma nodarbības vai ceļojošās izstādes. Muzejs strādā no 11:00 līdz 17:00 visas dienas, izņemot pirmdienas un otrdienas.¹⁰⁸ Kopumā var secināt, ka no visiem trim apskatītajiem muzejiem tieši Latvijas Okupācijas muzejs būtu vērtējams, kā visdraudzīgākais un izdevīgākais tieši tiem skolotājiem, kuru iebildumi ir par muzejpedagoģisko nodarbību apmeklēšanas izmaksām. Arī laika patēriņa ziņā tam ir zināmas priekšrocības - kā vienīgais no visiem trim tas piedāvā izbraukuma nodarbības, un arī darbalaika ziņā tas ir vispieejamākais-standarta situācija, tas strādā bez brīvdienām, esot apmeklētājiem pieejams arī pirmdienās, kas lielākoties muzejos ir brīvdiena. Tas sniedz plašākas iespējas plānojot tā apmeklējumu.

3.1. Muzejpedagoģisko nodarbību pedagoģiskās novērošanas protokolu

analīze

Jau iepriekš minētais autors Deivids Prets, viņa paša vārdiem sakot „*pētot efektīvo skolu, efektīvo klašu, efektīvo skolotāju un efektīvo skolu direktoru darbu*”¹⁰⁹, ir noteicis daudzus aspektus, kas nosaka mācīšanās efektivitāti. Šos faktorus Prets ir apkopojis divpadsmit efektīvas mācīšanās pamatprincipos, tiesa, tie galvenokārt ir saistīti ar skolu un tās darbiniekiem, un vidi, līdz ar to nevar tikt viens pret vienu piemēroti, aprakstot un analizējot muzejpedagoģiskās programmas. Līdz ar to šī darba autors ir izvēlējis tos principus, kas var tikt attiecināti uz muzejpedagoģiskajām programmām, un varētu arī kalpot kā kvalitātes rādītāji, vērojot, aprakstot un analizējot jau minētās programmas. Tādējādi kopumā no divpadsmit Deivida Preta piedāvātajiem pamatprincipiem ir atlasīti astoņi.

1. Motivācija

Prets izšķir divus motivācijas veidus - ārējo un iekšējā motivāciju, kur galvenā atšķirību izsaka jau to nosaukums, respektīvi, tas vai mācīšanās motivē kādi ārēji apstākļi vai iekšēji¹¹⁰. Kā viens no šādiem iekšējiem apstākļiem, kas minētās tēmas ietvaros būtu nozīmīgāks

¹⁰⁶ http://lnvm.lv/?page_id=516 (skatīts 06.05.2017)

¹⁰⁷

http://www.rigamuz.lv/km/index.php?l=lv&m=info_apm&s=skolam&p=info_apm_skolam_nr_104&no_flash=1&prev_main= (skatīts 06.05.2017.)

¹⁰⁸ http://www.rigamuz.lv/km/index.php?m=info_apm&s=darba_laiks&l=lv&no_flash=1 (skatīts 06.05.2017)

¹⁰⁹ Prets, D. Izglītības programmu pilnveide : pedagoga rokasgrāmata Rīga: Zvaigzne ABC, 2000. 152.lpp

¹¹⁰ Turpat 154.lpp

skolēnu interese par mācību priekšmetu, vai šajā gadījumā muzejpedagoģiskās programmas saturu. Skolēnu motivācijai tika pievērsta arī liela loma novērojot programmas klātienē, pievēršot lielu uzmanību skolēnu noskaņojumam un cik ļoti viņi seko līdzi vai tieši otrādi - neseko līdzi notiekošajam. Pēc maģistra darba autora domām attieksmes novērošana būtu objektīvāks skolēnu motivācijas apliecinājums nekā, piemēram, kādas anketas aizpildīšana pēc nodarbības.

2. Rezultatīva mācīšanās

Mācību programmā saistībā ar šo punktu Deivids Prets izvirza vairākus priekšnoteikumus, kas muzejpedagoģiskajā aspektā nav aktuāli, teiksim momentāla nesekmības atklāšana. Tomēr vairāki uzdotie jautājumi ir pietiekami nozīmīgi saistībā ar muzejpedagoģisko programmu novērtēšanu. Vai piedāvātais mācību process ir kvalitatīvs? Vai ir piemēroti kognitīvie un afektīvie priekšnoteikumi?¹¹¹ Šie jautājumi ir nozīmīgi, jo citējot Pretu „*a nodrošināsim mācīšanai nepieciešamo minimālo sagatavoību un interesi, tad skolēni visticamāk mācīsies veiksmīgi.*”¹¹² Šajā gadījumā būtu nepieciešams uzdot arī jautājumu par to, cik ļoti nodarbības ir saistītas ar vēstures mācību standartu, jo tas viennozīmīgi ir saistīts rezultatīvu mācīšanos aspektā, kā to redz skolotāji, kas izmanto muzejpedagoģisko programmu sniegtās iespējas. Tas saistās arī ar citu uzstādītu nosacījumu saistībā ar šo punktu - „*pietiekams laiks, lai skolēni apgūtu meistarību*”. Vērojot nodarbības, to nevar tieši noteikt, bet to saistība ar standartu jau par to netieši liecinātu, līdz ar tas ir svarīgs faktors, kas tiks ņemts vērā, izvērtējot individuālo nodarbību kvalitāti. Šajā punktā uzstādītie priekšnoteikumi nav novērojami tieši, bet tos ir iespējams novērtēt, analizējot muzejpedagoģiskā piedāvājuma vērošanas veidlapu.

3. Ticība panākumiem¹¹³

Maģistra darba tēmas ietvaros šī punkta analīze būtu tik abstrakta, grūti novērojama lieta kā muzejpedagoģiskās programmas vadītāja pārlicība un attieksme. Kā konkrētāk izmērāms aspekts šajā gadījumā būtu muzejpedagoģiskās programmas vadītāja mijiedarbība ar skolēniem - vai notiek mijiedarbība, piemēram, tiek uzdoti kādi jautājumi un uzklautas atbildes u.c., kas ir fiksējams un kvantitatīvi izmērāms lielums.

4. Plānotās stundas¹¹⁴

Kā jebkura kvalitatīva mācību stunda arī muzejpedagoģiskā nodarbība ir iepriekš jāizplāno un, iespējams, pat daudz rūpīgāk un detalizētāk kā daļu mācību stundu. Un, lai arī

¹¹¹Prets, D. Izglītības programmu pilnveide : pedagoga rokasgrāmata Rīga: Zvaigzne ABC, 2000. 157.lpp

¹¹²Turpat 158.lpp

¹¹³Turpat 159.lpp

¹¹⁴Turpat 161.lpp

ne vienmēr ir iespēja iepazīties ar šo nodarbību plāniem, tomēr pēc to norises „gluduma” var spriest par to, cik tās seko plānam - vai ir kādas aizķeršanās, trūkumi utt., kas arī tiks piefiksēti vērojot minētās nodarbības.

5. Sakārtota vide¹¹⁵

Tāpat kā jebkurā klases stundā, arī muzejpedagoģisko nodarbību laikā, lai tās noritētu veiksmīgi, ir nepieciešama zināma sadarbība starp skolotāju, jeb šajā gadījumā nodarbības vadītāju un skolēniem. Līdz ar to šeit parādās jautājumi, kuri tika uzdoti un atbildes fiksētas anketās - vai pirms nodarbības tiek noteikti kādi noteikumi un kārtība? Ja rodas konfliktsituācijas, kādā veidā tās tiek risinātas - vai tiek gaidīts, ka ar skolēnu disciplīnu tiks galā pavadošais skolotājs, vai arī muzeja darbinieks pats uzņemas iniciatīvu?

6. Mācību procesa daudzveidība¹¹⁶

Muzeju piedāvātās iespējas ir ļoti daudzpusīgas un būtībā arī šeit „*mācību iespējas ierobežo tikai skolotāja enerģija, laiks un iztēle*”¹¹⁷ Šī punkta ietvaros tiks novērtēts, cik dažādas mācību metodes un tehnikas tiek izmantotas katrā konkrētajā muzejpedagoģiskajā nodarbībā. Tas savukārt tiešā veidā kalpos, kā nodarbības kvalitātes rādītājs, it īpaši spriežot par to cik šī nodarbība varētu būt efektīva skolēniem.

7. Kooperatīvā mācīšanās¹¹⁸

Lai gan tas ir atkarīgs no katras pašas muzejpedagoģiskās nodarbības uzstādītajiem uzdevumiem - ko un ar kādām metodēm tā vēlas sasniegt noteiktajā nodarbībā, tomēr kā norāda Prets, tad „*kooperatīvā mācīšanās ir viens no mūsdienu izglītības veiksmīgākajiem atradumiem*”. Tas ir nozīmīgs un veiksmīgi izmantojams instruments, līdz ar to atsevišķi izceļams un šī elementa iekļaušana vai neiekļaušana nodarbībā tiek novērota un novērtēta anketā.

8. Datoru izmantošana¹¹⁹

Šajā gadījumā vairāk tiks vērtēta tehnoloģiju izmantošana muzejpedagoģisko programmu norisē - vai vispār tādas tiek izmantotas, kādas tiek izmantotas, kāds ir to mērķis noteiktajā nodarbībā un kāds varētu būt to kopējais pozitīvais devums.

Tāpat, analizējot nodarbības, tiks ņemts vērā iepriekšējā nodaļā apskatītie un izanalizētie skolotāju viedokļi, prasības un izteiktās pretenzijas, kā arī izdarīti secinājumi par

¹¹⁵Prets, D. Izglītības programmu pilnveide : pedagoga rokasgrāmata Rīga: Zvaigzne ABC, 2000. 166.lpp

¹¹⁶Turpat 166.lpp

¹¹⁷Turpat 169.lpp

¹¹⁸Turpat 171.lpp

¹¹⁹Turpat 175.lpp

tām, pievēršot uzmanību tādām lietām kā nodarbību piemērotība izvēlētajai auditorijai, to sagatavotības kvalitāte un metožu daudzveidībai. Tiks pievērsta arī uzmanība nodarbību saistībai ar vēstures standartu.

Kopumā maģistra darba autors izvēlētajos trīs nacionālas nozīmes vēstures muzejos vēroja un protokolēja sešas dažādas nodarbības - katrā izvēlētajā muzejā divas. Nodarbību tēmas tika izvēlētas pēc nejaušības principa un apmeklējums un vērošana saskaņota ar muzeju vadību. Novērošana tika veikta tieši un atklāti, novērotājam neiejaucoties notikumos. Vērošana tika veikta izmantojot muzejpedagoģisko nodarbību pedagoģiskās novērošanas protokolu, kāds tas redzams 3.pielikumā. Tajā tika atzīmēts norises laiks un vieta, muzejpedagoģiskās nodarbības laiks un vieta, nodarbības vadītāju, skolēnu un pavadošo skolotāju skaits. Tika atzīmēta arī skolēnu klase un kādi papildus materiāli tika izmantoti nodarbības norisē. Nodarbības laikā vispārīgi tika atzīmētas nodarbības vadītāja un skolēnu darbības nodarbības laikā un to laiks. Šajās ailēs tika īsi atzīmētas veiktās darbības un tēma, par ko tiek runāts, kā arī skolēnu reakcija, lai šie protokoli varētu kalpot kā pamats vēlākai nodarbību analīzei. Tika atstāta arī aile dažādām piezīmēm.

Rīgas Vēstures un Kuģniecības muzejā tika novērotas nodarbības - „Rīga teikās un leģendās” (skat. 4.pielikumu) un „Rīgas naudas ceļš uz eiro” (skat. 5.pielikumu), kas, spriežot pēc kultūras kartes datiem, ir vienas no populārākajām šī muzeja piedāvātajām muzejpedagoģiskajām nodarbībām. Nodarbība „Rīga teikās un leģendās” tika vērota 2017.gada 7.aprīlī. Muzeja mājaslapā par to rakstīts „*Programma paredzēta 1.–4. klašu skolēniem. Nodarbība notiek muzeja ekspozīcijas zālēs. Skolēniem būs iespēja, klausoties teikas, leģendas un patiesus vēsturiskus notikumus, iepazīt Rīgas vēsturi un interesantākos muzeja priekšmetus.*” Tās kopējais norises garums bija viena stunda un trīspadsmit minūtes. Nodarbību vadīja viens muzejpedagoģs, un auditorijā kopumā bija septiņpadsmit skolēni un divi skolotāji. Skolēni bija no 4. klases un nodarbība norisinājās krievu valodā. Nodarbības sākumā tās vadītāja sasveicinās ar skolēniem un uzreiz ar skolēniem vienojas par noteikumiem, kas tiem ir jāievēro nodarbības norises laikā. Nodarbība notiek, dodoties cauri muzeja ekspozīcijai, kas kopumā aptver Rīgas vēsturi no akmens laikmeta līdz mūsdienām, vietām liekot lielu uzsvāru uz kuģniecību un jūrniecību. Nodarbības laikā tās vadītāja dodas pie noteiktiem eksponātiem, kas saistās ar nodarbības tēmu, un ar tiem saista savu stāstījumu, vairākkārt uzsverot kādas noteiktas detaļas vai liekot skolēniem kaut ko noteiktu sameklēt kādā priekšmetā. Notiek mijiedarbība ar publiku, tiem ne tikai stāstot nodarbības saturu, bet cenšoties tiem vairākkārt arī uzdot dažādus jautājumus un uz klausot atbildes. Nodarbībā kā metode tiek izmantots stāstījums, un, lai gan ir diezgan liela mijiedarbība starp

muzejpedagogu un skolēniem, nekādas citas metodes izmantotas netiek. Netiek izmantoti arī nekādi papildus materiāli, ja neskaita vienas skolnieces īsu mijiedarbību ar eksponātu nodarbības beigās, kas tomēr nevarētu tikt vērtēts ar kādu pedagoģisku pienesumu. Un, lai arī vairākas reizes vadītajai nākas aizrādīt skolēniem par uzvedību - skaļu runāšanu vai eksponātu aiztikšanu, tomēr var teikt, ka īpašas grupas disciplīnas problēmas nav manāmas, tikai uz nodarbības beigām skolēni jau izskatās manāmi noguruši un lēnām zaudē interesi. No skolotājām skolēni aizrādījumus nesaņem, bet tos pamudina pievērsties nodarbības vadītājas stāstījumam. Lai gan skolēni, kas piedalījās nodarbībā vēl neietilpst vecumposmā, kad tiem ir jāapgūst vēsture (šis bija vienīgais laiks, kas bija iespējams vērot minēt nodarbību), tomēr var teikt, ka temats atbilda vecumposma īpatnībām un to zināšanu līmeni, par ko liecina kaut vai nelielās uzvedības problēmas tik garā nodarbībā. Nodarbības saturu var vērtēt kā zināšanu ieguvu par valsts galvaspilsētu, un vairākkārt arī tiek uzsvērta starpība starp vēsturiskiem notikumiem un leģendām, kas arī viena no prasībām vēstures standartā.¹²⁰ Nodarbība būtu vērtējama kā izdevusies, bez redzamiem „klupšanas akmeņiem”. Kā vienu mīnusu var uzsvērt vienīgi tās pārliko garumu. Jānorāda arī, ka tā pilnībā atbilst savam aprakstam muzeja mājaslapā.

Nodarbība „Rīgas naudas ceļš uz eiro” tika vērota 2017.gada 12.aprīlī. Muzejs to apraksta kā „*Programma paredzēta 1.-12. klases skolēniem. Ilgums – 1,5 – 2 stundas. Latviešu un krievu val. Programma sniedz ieskatu naudas un ar to saistīto darbību vēsturiskajai mainībai Rīgā no senākajiem laikiem līdz mūsdienām. Kāda nauda tika tērēta pirms gadsimtiem, kā tā pārveidojās un attīstījās dažādu varu ietekmē. Dzintara ceļš, senākā nauda Latvijas teritorijā un Rīgā, maiņas tirdzniecība senajā Rīgas ostā, Livonijas laika nauda, poļu – zviedru laika nauda, Krievijas impērijas nauda, ostrubļi, ostmarkas, lati un santīmi, reihsmarkas, rubļi un kapeikas, Latvijas rubļi (repši), lati un santīmi un - eiro. Nauda stāsta, tā rāda, tā pierāda.*”¹²¹ Tās kopējais garums bija pusotra stunda. Nodarbību vadīja viens muzejpedagogs, un to apmeklēja vienpadsmit 10. klases skolēni, kurus pavada viens skolotājs. Nodarbība norisinājās latviešu valodā. Nodarbības sākuma daļā tās vadītāja sasveicinās ar skolēniem, bet neuzstāda nekādus uzvedības noteikumus, kas būtu jāievēro tās laikā. Nodarbība notiek, dodoties cauri muzeja ekspozīcijai, kā laikā vadītāja pievēršas noteiktiem eksponātiem, kas ir saistīti ar nodarbības tēmu. Nodarbības gaitā notiek patstāvīga mijiedarbība ar publiku, kā laikā tās muzejpedagoģe uzdod jautājumus un uzklausa atbildes,

¹²⁰ <https://likumi.lv/doc.php?id=268342#piel17> (skatīts 05.05.2017)

¹²¹

http://www.rigamuz.lv/km/index.php?l=lv&m=info_apm&s=skolam&p=info_apm_skolam_nr_104&no_flash=1&prev_main= (skatīts 05.05.2017.)

piedāvā skolēniem iepazīties ar iepriekš sagatavotiem materiāliem, kā arī mēģina tos iesaistīt dažādās aktivitātēs, kā arī reaģē uz to komentāriem saistībā ar ekspozīcijā redzamām lietām. Nav izceļamas kādas uzvedības problēmas no skolēnu puses, ja neskaita to, ka brīžiem daļa auditorijas aktīvi nesekoja līdzī notiekošajam, un no pavadošās skolotājas tie aizrādījumus nesaņem. Kā galvenā metode tiek izmantots muzejpedagoga stāstījums, bet tiek izmantoti arī papildus materiāli - iepriekš sagatavoti attēli un fotogrāfijas, kā arī taustāmu lietu, monētu un banknošu, izmantošana nodarbības gaitā, kas, protams, skolēniem sniedz papildus informāciju un sajūtas. Kā metode divos gadījumos tiek pielietota arī mācību spēle. Nodarbība norisinājās bez kādām manāmām neveiksmēm, un varētu tik vērtēta kā piemērota vecumposmam, lai gan skolēni mācību spēlēs iesaistījās ar manāmi noraidošu attieksmi, un tās būtu vairāk piemērotas jaunāka vecumposma skolēniem. Nodarbības laikā tika apskatīta Rīgas un daļēji Latvijas vēsture caur maksāšanas līdzekļu maiņas perspektīvu, un ļāva arī spriest par dažādiem naudas veidiem, kā potenciāliem vēstures avotiem un līdz ar to var tikt vērtēta kā atbilstoša vidējās izglītības vēstures standartam, ja arī tieši neskāra 10. klasē apgūstamās tēmas. Nodarbība arī vērtējama kā atbilstoša savam aprakstam muzeja mājaslapā.

Latvijas Nacionālajā Vēstures muzejā tika vērotas divas nodarbības - „Senā skola” (skat. 6.pielikumu) un „Latviešu gadskārtas” (skat. 7.pielikumu). Nodarbība „Senā skola” tika vērota 2017.gada 13.aprīlī. Nodarbība muzeja mājaslapā aprakstīta kā *„muzejpedagoģiskā programma, kuras laikā skolēni uzzinās par skolas gaitām 19. gs. beigās – 20. gs. Sākumā,”*¹²² un tā arī atbilda savam aprakstam. Vērotās nodarbības kopējais garums bija stunda un divpadsmit minūtes. To vadīja viens muzejpedagoģis, un kopumā klausījās divdesmit viens 6. klases skolēnu, kurus pavadīja divi skolotāji. Nodarbība norisinājās latviešu valodā. Tās sākumā muzejpedagoģe vienojas ar skolēniem par uzvedības noteikumiem, kas jāievēro nodarbības norises laikā. Visa nodarbība norisinās tikai vienā telpā, kas iekārtota kā izglītojošās nodarbības vieta. Tā ir iekārtota, lai līdzinātos nelielas skolas klases telpai, kāda tā būtu varējusi izskatīties 19.gs. beigās/ 20.gs. sākumā, tādā veidā uzsverot un parādot tieši šo jautājumu. Klasē ir trīs dažādu senatnīgu solu rindas, tāfele, skolotāja kancele, un citi interjeri elementi, kam jāpalīdz skolēniem iejusties izvēlētajā vidē. Arī izmantotie materiāli, kas tiek skolēniem demonstrēti (bet netiek iedoti tiem personīgi rokās) - zoss un metāla rakstāmspalva, petrolejas lampa, sveces, tintes pudele un susinātājs, zvans, telūrijs u.c. ir saistīts un pieskaņots muzejpedagoģiskās nodarbības tēmai un norises vietai. Nodarbības vadītāja patstāvīgi jautājumu un atbilžu formā mijiedarbojas ar publiku, piemēram, demonstrējot jau minētos priekšmetus un prasot, uzklusot atbildes un paskaidrojot

¹²² http://lvm.lv/?page_id=422 (skatīts 06.05.2017.)

to kā un kāpēc tie senatnē tika izmantoti. Tāpat skolēniem ir sagatavotas laminētas lapas ar attēliem no Ernesta Birznieka Upīša darba „Pastariņa dienasgrāmata” - darbs par minētā autora bērnību un skolas gaitām 19.gs. beigās. Tiek lasīti šī darba fragmenti un ar šo fragmentu un attēlu palīdzību runāts par ikdienu skolā apskatītajā laika periodā. Tiek arī izmantotas darba lapas ar dažādiem jautājumiem un uzdevumiem, kas ir saistīti ar nodarbības tēmu, kas skolēniem ir jāaizpilda un kas pēc tam kopā tiek pārrunāti rezultāti muzejpedagoģei, veicot labojumus, ja nepieciešams. Tiek pievērsta uzmanību dažādiem vecvārdiem un to lietojumam, kas bijis īpašs lūgums no skolotāju puses. Kā īpaša aktivitāte, kas izraisa skolēnu sajūsmu, tiek piedāvāts izbaudīt seno soda veidu - uz neilgu laiku patupot uz zirņiem, ko šajā konkrētajā gadījumā varētu raksturot kā mācību spēli. Nodarbība norisinājās bez kādam manāmām problēmām, tai skaitā arī uzvedības - ne nodarbības vadītāja, ne pavadošie skolotāji ne reizi neizteica kādus aizrādījumus. Nodarbību viennozīmīgi var raksturot, kā noteiktajam vecumposmam atbilstošu. Nodarbība arī tieši attiecas uz Latvijas vēstures mācību priekšmeta obligāto saturu - „izglītība, zinātne un kultūra jauno laiku periodā.”¹²³

Nodarbība „Latviešu gadskārtas” tika vērota 2017.gada 13.aprīlī. Nodarbība muzeja mājaslapā aprakstīta kā „muzejpedagoģiskā programma, kurā skolēni paplašina zināšanas par latviešu zemnieku sētā darāmajiem darbiem, gadskārto svētkiem un ticējumiem,”¹²⁴ un tā vērtējama kā atbilstoša savam aprakstam. Nodarbība ilga vienu stundu un četras minūtes. To vadīja viens muzejpedagoģis un tās auditorija bija divdesmit četri 6. klases skolēni, kurus pavadīja viens skolotājs, un tā norisinājās latviešu valodā. Nodarbības sākumā tās vadītāja ar skolēniem sasveicinājās un uzreiz aizrādīja, ka, ja kāds skaļi sarunāsies vai trokšņos, tad tā būs jānāk vadīt nodarbība viņas vietā, tādējādi uzreiz uzstādot noteikumus. Turpmākajā nodarbības laikā nekādu manāmu problēmu ar uzvedību nav, un ne muzejpedagoģei, ne pavadošajam skolotājam nav jāizsaka kādi aizrādījumi. Muzejpedagoģiskā nodarbība norisinās divās ekspozīcijas telpās, kas ir veltītas latviešu zemnieku dzīvei 18.-19.gadsmītā, un kurās ir priekšmeti, kas atspoguļo un parāda to darba instrumentus, ikdienas dzīvi, svētku drēbes, inventāru, mūzikas instrumentus utt. Šie visi ir ekspozīcijas materiāli un nodarbības laikā tiem tiek pievērsta pastiprināta uzmanība, skolēniem uz tiem norādot, bet, protams, neviens no tiem netiek skolēniem dots rokās. Mijiedarbība starp nodarbības vadītāju un skolēniem notiek patstāvīgi - jautājumu un atbilžu formā, un tiek izspēlēta arī mācību spēle saistībā ar senajām svētku svinēšanas tradīcijām. Jāpiebilst, ka nodarbība notika neilgi pirms Lieldienām, tādēļ to tradīcijām tika pievērsta pastiprināta uzmanība. Kā papildus materiāli nodarbībā tiek izmantoti arī darba lapas ar dažādiem uzdevumiem. Daži no tiem saistās ar

¹²³ <https://likumi.lv/doc.php?id=268342#pie117> (06.05.2017.)

¹²⁴ http://lvm.lv/?page_id=422 (06.05.2017)

fragmentiem no Jāņa Jaunsudrabiņa atmiņām „Baltajā grāmatā”. Īpaši pēc skolotāju lūguma tiek pievērsta uzmanība vecvārdiem (klase, kurai tika vadīta nodarbība ir cita, kā tā, kas apmeklēja „Seno skolu”, bet nāk no tās pašas skolas). Darba lapas pēc nodarbības netiek savāktas, bet to uzdevumu rezultāti tiek pārrunāti, muzejpedagoģei veicot nepieciešamos labojumus. Nodarbības laikā tiek lasīts arī fragments no Edvarda Virzas darbiem. Kā papildus materiāls vēl tiek izmantots sagatavots seno gadskārtu kalendārs - iespiests uz apaļa, bieza kartona, kurā tiek atspoguļots gada cikliskums un dažādu svētku norise tā laikā. Nodarbības norises laikā nekādas aizķeršanās nav manāmas, un to var raksturot kā izvēlētajai vecuma kategorijai ļoti atbilstošu. Saistībā ar Latvijas vēstures mācību priekšmeta obligāto saturu var minēt „*pārmaiņas sabiedrībā un saimniecībā jauno laiku sākumā*”¹²⁵.

Latvijas Okupācijas muzejā tika vērotas divas muzejpedagoģiskās nodarbības - „Kā pēta vēsturi” (skat. 8.pielikumu) un „„Eksāmens” muzejā.” (skat. 9.pielikumu). Nodarbība „Kā pēta vēsturi” tika vērota 2017.gada 26.aprīlī. Muzeja mājaslapā tā raksturota kā „*Nodarbība jaunāko klašu skolēniem (sākot ar 6. klasi), kas vēl nemācās vēsturi. Nodarbības galvenais jautājums ir – kā priekšmeti palīdz uzzināt, kas pagātnē noticis. Nodarbība balstīta uz priekšmetiem, kas saglabāti no padomju deportāciju laika.*”¹²⁶ Nodarbība norisinājās piecdesmit divas minūtes. To vadīja viena muzejpedagoģe, un apmeklēja divdesmit seši 7. klases skolēni, kurus pavadīja divi skolotāji. Nodarbība norisinājās latviešu valodā. Pirms nodarbības sākuma tās vadītāja sasveicinājās ar skolēniem un, jau aizejot uz nodarbības norises vietu ekspozīcijā, izklāstīja skolēniem uzvedības noteikumus, kuri nodarbības laikā netika pārkāpti un skolēni nesaņēma aizrādījumus ne no muzejpedagoģes, ne no pavadošajiem skolotājiem. Muzejpedagoģiskā nodarbība norisinās vienā pamatekspozīcijas telpā, bet pēc savas būtības tajā redzami ekspozīcijas materiāli praktiski netiek izmantoti (tikai vienīgi nodarbības vadītājam uz tiem norādot, ka uz noteiktas vēstures avotu grupas piemēriem). Nodarbības pamatbūtību veido pašu skolēnu darbs grupās, pēc tam viņiem paveikto prezentējot klasesbiedriem. Nodarbības sākuma daļā tās vadītāja paskaidro dažādus pamatjautājumus, pēc kā skolēnu grupām tiek piešķirti mācību komplekti, kas atšķiras pēc vēsturisko avotu veidiem, kas tajos iekļauti - vai tie ir vizuālie, rakstiskie vai lietiskie vēstures avoti. Mutvārdu avotu grupas strādā ar videofailu, kas tiek atskaņots uz sagatavota portatīvā datora. Izmantojot šos avotos skolēniem jāaizpilda darba lapas un jāgatavo neliela prezentācija. Muzejpedagoģe aktīvi mijiedarbojas ar skolēniem, sākotnēji uzdodot tiem jautājumus un paskaidrojot atbildes, ja tajās gadās kāda kļūda, vēlāk, skolēniem strādājot grupās, ar tiem komunicējot un sniedzot padomus darba izpildei. Prezentācijas laikā

¹²⁵ <https://likumi.lv/doc.php?id=268342#pie17> (skatīts 06.05.2017)

¹²⁶ <http://okupacijasmuzejs.lv/lv/skolam/> (skatīts 06.05.2017)

nodarbības vadītāja uzdod jautājumus un pielabo dažas kļūdas, kas ieviesušās skolēnu darbos. Pēc nodarbības darba lapas paliek skolēniem. Nodarbību var raksturot, kā vēstures izzināšanas veikšana ar dažādu mācību komplektu palīdzību. Tā notiek bez kādām manāmām kļūdām tās norisē. Latvijas vēstures mācību priekšmeta obligātajā saturā minētas pamatprasības, ka skolēns beidzot 9. klasi „zina dažādus vēstures avotu veidus”, un viena no apgūstamajām tēmām ir „padomju okupācija un tās sekas, represijas”, kuras abas tiek ietvertas šajā nodarbībā. Nodarbība arī vērtējama kā precīzi atbilstoša savam aprakstam, vienīgi klase, kas to apmeklēja, bija vecāka kā aprakstā minētais optimālais vecums.

Nodarbība „„Eksāmens” muzejā” tika vērota 2017.gada 28.aprīlī. Tā Latvijas Okupācijas muzeja mājaslapā aprakstīta kā „nodarbība 9. vai 12. klašu skolēniem, kas palīdz sagatavoties eksāmenam. Nodarbība sastāv no divām daļām. Pirmajā daļā skolēni piedalās pārskata ekskursijā par okupācijas periodiem Latvijas vēsturē (1939-1991), otrajā - pilda uzdevumus, kas līdzīgi vēstures eksāmenu uzdevumiem.”¹²⁷ Nodarbība norisinājās stundu un divdesmit deviņas minūtes. To vadīja viens muzejpedagoģis, un tajā piedalījās divdesmit trīs devītās klases skolēni, kurus pavadīja viens skolotājs. Nodarbība norisinājās latviešu valodā. Nodarbības sākumā tās vadīja ar skolēniem sasveicinās un īsi pastāsta par muzeju, bet nenotiek vienošanās par kādiem uzvedības noteikumiem. Nodarbības laikā arī nenotiek kādi uzvedības pārkāpumi, un skolēni nesaņem nekādus aizrādījumus no muzejpedagoģes vai pavadošās skolotājas. Muzejpedagoģija norisinās Latvijas Okupācijas muzeja pamatekspozīcijas telpās, kur parādīts laika posms no 1939.g. līdz 1991.gadam, īsi pieskaroties arī agrāku laiku notikumiem (Latvijas-Padomju Krievijas miera līgumam). Muzejpedagoģe pievēršas noteiktiem eksponātiem, ar tiem ilustrējot savu stāstījumu, bet nodarbības sākotnējā daļā nav īpašas mijiedarbības starp nodarbības vadītāju un skolēniem, un netiek izmantoti arī nekādi papildus materiāli vai metodes. Pēc iziešanas caur ekspozīciju skolēniem tiek izdalītas darba lapas, kas līdzinās vēstures eksāmenam, kuras viņi var aizpildīt, izmantojot ekspozīcijā redzamo informāciju. Skolēni arī to cenšas darīt, individuāli vai grupās, bet nodarbības beigās darba lapas savāc skolotāja, kura nodarbības laikā informē, kā tās tiks arī vērtētas ar atzīmi. Tās netiek pārrunātas vai savādāk apspriestas, jo skolotāja uzsver, ka ir jau jāsteidzas uz nākamo muzeju. Pēc darba lapu izdalīšanās muzejpedagoģe devās prom un vairs ar skolēniem nekomunicē. Latvijas vēstures mācību priekšmeta standarta obligātais satur būtībā tiek aplūkots no okupācijas sākuma posma līdz pat neatkarības atgūšanai, un var piebilst, ka apraksts muzeja mājaslapā atbilst nodarbības norisei. Un arī tās saturs ir vērtējams kā atbilstošs skolēnu vecumposmam.

¹²⁷ <http://okupacijasmuzejs.lv/lv/skolam/> (06.05.2017)

3.2.Secinājumi

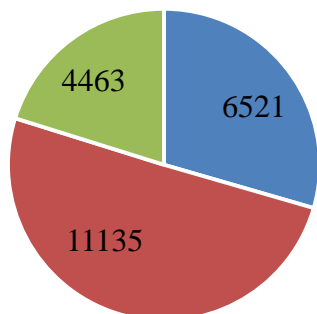
Maģistra darba ietvaros tika izvērtēts trīs nacionāla mēroga Latvijas vēstures muzeju muzejpedagoģiskā piedāvājuma apmeklējuma statistika par 2016.gadu, to pieejamība finansiālā un laika ziņā, kā arī vērotas sešas dažādas muzejpedagoģiskās nodarbības - divas no katra muzeja, kuras tika aprakstītas, daļēji balstoties uz Deivida Preta izvirzītajām prasībām.

Izvērtējot visu trīs muzeju iesniegtos datus var novērot, ka tie visi piedāvā plaša profila dažādas nodarbības - gan saturiski pēc to temata, gan domātas dažādām skolēnu vecumu grupām. Jāpiebilst gan, ka atbilstoši savam nosaukumam Rīgas Vēstures un Kuģniecības muzejs vairāk koncentrējas uz ar galvaspilsētu saistītām tēmām, kas varētu nebūt īpaši aktuālas skolotājiem no citiem Latvijas reģioniem, kas parādās arī anketās par apmeklētajiem muzejiem. Vērojot cenas un pieejamības īpatnības, nākas secināt, ka šādā ziņā Latvijas Okupācijas muzejs ir tas, kas šajā jomā strādā visvairāk un ir pretimnākošāks - gan saistībā ar izmaksām, gan piedāvājot izbraukuma nodarbības. Jāpiebilst, ka atšķirībā no abiem pārējiem tas būtībā ir privātais muzejs, līdz ar to ar lielākām iespējām uz dažādiem nestandarta finansiāliem risinājumiem, kas dažkārt valsts vai pašvaldību muzejiem vienkārši nav iespējams. Muzeju piedāvātajām nodarbībām arī piemita zināmas līdzības tādā ziņā, ka katrā no tām bija dažas ļoti populāras un daudzas, kas nebija tik pieprasītas skolotāju vidū. Visiem trim muzejiem ir arī izveidotas kvalitatīvas mājaslapas, kuras dod iespēju atrast un izvēlēties kādu no nodarbībām - tām visām ir pieejami apraksti, kuri, spriežot pēc vērotajām nodarbībām, ir arī pietiekami precīzi. Mājaslapās ir arī kontakti nodarbību pieteikšanai.

Izvērtējot kopējās apmeklējuma tendences izvēlētajos muzejos 2016.gadā var ievērot, ka Rīgas Vēstures un Kuģniecības muzejs ir uzrādījis vislielāko kopējo muzeja apmeklētāju skaitu (šim skaitam pieskaita arī muzeju nakts apmeklētājus, muzejā notiekošo pasākumu apmeklētājus un dažos gadījumos arī muzeja filiāļu apmeklētājus, līdz ar to tas ne vienmēr parāda situāciju ikdienā), bet tajā pašā laikā tam no trim izvēlētajiem muzejiem ir norādīts vismazākais muzejpedagoģisko nodarbību skaits, kā arī vismazākais šo nodarbību apmeklētāju kopskaits (skat. 3.1. att.). Kā jau tika minēts, lai gan skolotāju anketu dati ir samēra ierobežoti, tajos arī atspoguļojas šī tendence, un to iespējams saistīt ar muzeja specifiku. Latvijas Nacionālais Vēstures muzejs salīdzinoši ir norādījis vislielāko muzejpedagoģisko nodarbību apmeklētāju skaitu, Latvijas Okupācijas muzeju pārspējot par gandrīz četriem ar pusi tūkstošiem un Rīgas Kuģniecības un vēstures muzeju par vairāk kā sešiem tūkstošiem apmeklētāju. Būtībā 2016.gada laikā tā muzejpedagoģiskās nodarbības apmeklēja vairāk klausītāju kā abu pārējo muzeju. Tomēr, kopējā novadīto muzejpedagoģisko

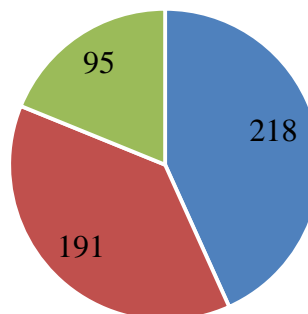
nodarbību skaita ziņā tas atpaliek no Latvijas Okupācijas muzeja par divdesmit septiņām nodarbībām.

Muzejpedagoģisko nodarbību dalībnieku skaits 2016.gadā

■ LOM ■ LNVM ■ RVKM

Muzejpedagoģisko nodarbību skaits 2016.gadā

■ LOK ■ LNVM ■ RVKM

3.1. att. Muzjpedagoģisko nodarbību dalībnieku skaita un nodarbību skaita 2016.gadā salīdzinājums

Kā jau tika minēts, kopumā tika vērotas sešas muzejpedagoģiskās nodarbības apskatītajos muzejos - katrā pa divām. Tās izvērtējot sākotnēji var uzskaitīt, kas tām ir kopīgs. Pirmkārt, visas šīs nodarbības atbilda savam aprakstam attiecīgo muzeju mājaslapās. Otrkārt, visas bija piemērotas to auditorijas vecumposmam. Šīs īpašības trūkums skolotāju anketās tika uzsvērts kā nozīmīgs mīnuss. Visas nodarbības var raksturot arī kā izdevušās un to norises gaitā bija manāma muzejpedagogu pieredze un nodarbību sagatavotība. Var arī norādīt, ka nevienā no vērotajām nodarbībām neizcēlās arī kādas nopietnas uzvedības problēmas un nebija iespēja ko tādu novērot. Šajās novērotajās nodarbībās arī neparādījās korporatīvās mācīšanās elementi - kā tuvāko tam var minēt grupu darbu nodarbībā „Kā pēta vēsturi”. Arī tehnoloģiju pielietojums vērotajās nodarbībās īpaši nebija manāms, ja neskaita portatīvo datoru video faila demonstrēšanai jau minētajā nodarbībā, bet tam tāpat bija pārāk īslaicīgs un ierobežots iespaids.

Nodarbībām var atrast arī daudzus atšķirīgus elementus, un ne tikai to saturā. Kā vienu no tām var minēt dažādu darba metožu pielietojumu. Nodarbības Rīgas Vēstures un Kuģniecības muzejā galvenokārt balstījās uz stāstījumu, muzejpedagogam dodoties cauri visai muzeja ekspozīcijai un pievēršot uzmanību tiem ekspozīcijas elementiem, kas attiecas uz muzejpedagoģiskās nodarbības tēmu. Vienā no nodarbībām gan parādījās mācību spēles un lietisko priekšmetu izmantošana. Šīs nodarbības laikā ziņā bija vienas no garākajām, un uz to

beigām arī manāms lielākais auditorijas nogurums. Atšķirībā no abu pārējo muzeju apskatītajam nodarbībām netika izmantotas darbā lapas. Latvijas Nacionālā Vēstures muzeja nodarbības savā starpā bija ļoti līdzīgas un atšķirīgas no abu pārējo piedāvājuma. Tās norisinājās topogrāfiski ierobežotā vietā - speciāli sagatavotā telpā, kā nodarbībā „Senā skola”, vai tajā ekspozīcijas daļā, kas visvairāk atbilda muzejpedaģisko nodarbības saturam. Abās nodarbībās bija liela mijiedarbība starp nodarbības vadītāju un publiku, un tika pielietotas līdzīgas metodes - iepriekš sagatavotu uzziņas materiālu, tēmai atbilstošu literatūras fragmentu izmantošana, uzsvāru likšana uz noteiktiem skolotāju izvēlētiem elementiem, un noteiktu, ar tēmu saistītu priekšmetu demonstrēšana. Abās nodarbībās svarīgu lomu ieņēma darba lapu izmantošana, kuru saturs tiek uz vietas pārrunāts, un mācību spēles. Tās savā saturā ir ne tikai informācijas, bet arī izmantoto metožu daudzveidība. Nodarbības vadītāji stingri seko līdz nodarbības tēmai, nepievēršoties kādiem blakus tematiem. Latvijas Okupācijas muzejā vērotās nodarbības pēc sava satura un mērķa bija atšķirīgas, bet var ievērot zināmas kopsakarības. Abas norisinājās muzeja ekspozīcijā un liela nozīme tika piešķirta darba lapām. Kā atšķirības var minēt to, ka nodarbībā par vēstures pētniecību lielā daudzumā tika izmantoti dažādi vēstures avoti, parādot skolēniem to nozīmi un mācot ar tiem apieties. Savukārt nodarbībā par gatavošanos eksāmenam vairāk ticis izmantots stāstījums, un mijiedarbība starp nodarbības vadītāju un auditoriju bija minimāla - maz jautājumu, elementu un citu izmantotu metožu. Šīs nodarbības beigās arī netika pārrunātas vai pārbaudītas darba lapas, bet tas šajā gadījumā notika ārēju apstākļu dēļ - dienas plānojuma dēļ tam trūcis laiks.

Izvērtējot nodarbības no to metožu daudzveidības, norises gaitas un mijiedarbības ar skolēniem un tā, ko kā svarīgu ir uzsvēruši skolotāji anketās - vides un metožu maiņas, intereses radīšanas skolēnos un klātbūtnes efekta radīšanas, tad starp vērotajām nodarbībām, pēc uzskaitītajiem kritērijiem kā visveiksmīgāk izdevušās būtu vērtējamas Latvijas Nacionālā vēstures muzeja nodarbības. Tās arī ir pietiekami pārdomātas laika ziņā nepārsniedzot nepieciešamo garumu.

NOBEIGUMS

Īstenojot maģistra darbam sākotnēji uzstādītos mērķus un izpildot nospraustos uzdevumus, pētījuma laikā tika analizēta pedagoģijas un muzeoloģijas literatūra par muzejpedagoģisko programmu iespējām, nozīmi un to iekļaušanos izglītībā un iespējamām darba metodēm. Ar anketu palīdzību noskaidrota un analizēta vēstures skolotāju attieksme pret muzejiem un to apmeklējumu lietderību mācību procesā, kā arī vērotas un analizētas muzejpedagoģiskās nodarbības izraudzītajos Latvijas nacionāla mēroga vēstures muzejos- Latvijas Okupācijas muzejā, Rīgas vēstures un Kuģniecības muzejā, kā arī Latvijas Nacionālajā vēstures muzejā. Balstoties uz teorētisko analīzi ir iespējams veikt sekojošus secinājumus:

1. Muzejpedagoģiskais piedāvājums ir kļuvis par svarīgu muzeja darba sastāvdaļu, un tas tiek raksturots kā teorētiskais un metodoloģiskais ietvars mācību norisei muzejos tādu darbību norisei, kuru svarīgākais mērķis ir sniegt zināšanas, kas sevī iekļauj informāciju, iemaņas un attieksmes maiņu to apmeklētājiem.
2. Viens no svarīgākajiem priekšnoteikumiem veiksmīga izglītojošā darba norisei muzejos ir cieša sadarbība starp tiem un izglītības iestādēm, jo muzeji nevar aizstāt skolas(un tāds arī nav to uzdevums), bet, kopēji sadarbojoties, ir iespējams sasniegt pozitīvus rezultātus izglītībā.
3. Muzeju spēks izglītībā balstās to spējā piedāvāt unikālu, multisensoru pieredzi, kas tieši saista apmeklētāju ar reāliem vēstures priekšmetiem. Tie apvieno formālās un neformālās mācību pieredzes elementus un ir ar lielām iespējām mainīt to apmeklētāju attieksmi.
4. Muzeji, sniedzot kvalitatīvu ieguldījumu izglītībā, izmantojot muzejiem piemītošo specifiku var mazināt zināšanu atrautību no to ietverošā konteksta, sniegt apmeklētājiem lielākas brīvības iespējas to mācīšanās procesā, strādāt vēstures lokalizēšanas jomā un vietējās identitātes veicināšanā, ka arī kalpot kā līdzeklis sociālās nevienlīdzības mazināšanā.
5. Mācīšanās muzejā sevī ietver pieredzes iegūšanu un izmantošanu, iztēlēs pielietošanu, intelektuālo prasmju veidošanos un komunikācijas prasmju attīstību.
6. Pētījumi Lielbritānijā un ASV apliecina, ka skolotāji ļoti pozitīvi izturas pret muzejpedagoģiskajām nodarbībām, un kā priekšrocības saskata tajos gan iespēju skolēniem gūt pozitīvas emocijas, veicināt attieksmes maiņu, kā arī jaunu prasmju un informācijas iegūšanu. Arī skolēni par savu pieredzi muzejos ir izteikušies pārliecinoši pozitīvi.

7. Lai muzeji īstenotu savu potenciālu, ir nepieciešama sadarbība starp skolām un muzejiem. Skolām to piedāvājums ir jāizmanto kā daļa no mācību procesa, nevis kā izklaides pasākums, savukārt muzejiem jāspēj nodrošināt profesionālu darbinieku esamību un kvalitatīvu nodarbību norise.
8. Muzeju rīcībā muzejpedagoģiskā piedāvājuma realizācijai ir plašs un daudzveidīgs metožu klāsts, kuru pielietojamību būtībā ierobežo tikai pašu muzeja darbinieku iedvesma un iztēle.

Veicot pētījumu par muzejpedagoģisko piedāvājumu nacionāla mēroga Latvijas vēstures muzejos un analizējot Latvijas skolotāju anketās pausto viedokli par šī piedāvājuma plusiem un mīnusiem, var veikt šādus secinājumus:

1. Nedaudz mazāk par trim ceturtdaļām aptaujāt skolotāju, kas ir 70,9%, bija norādījuši, ka ir apmeklējuši vismaz vienu muzejpedagoģisko nodarbību 2016./2017. mācību gada laikā, tādējādi parādot šo nodarbību popularitāti arī Latvijā.
2. Kā negatīvas lietas muzejpedagoģiskajās nodarbībās skolotāji - gan tie, kas bija apmeklējuši, gan tie, kas nav, galvenokārt saskata lielo laika patēriņu un finansiālus izdevumus, kas saistās ar šo nodarbību apmeklēšanu. Skolotājiem ir nācies saskarties arī ar nekvalitatīvi vadītām nodarbībām, ka arī nodarbībām, kas nav piemērotas auditorijas vecumposmam, un tas tiek vērtēts ļoti negatīvi.
3. Muzeja izvēli nodarbību apmeklēšanai skolotājiem galvenokārt nosaka to saistība ar tajā brīdī izvēlēto mācību tēmu. Svarīgi faktori ir arī muzeja tuvums un pieredze par muzeja nodarbību kvalitāti.
4. Kā vērtīgākie ieguvumi tiek norādīts klātbūtnes efekta radīšana, iespēja mainīt ierasto vidi un jaunu metožu pielietojums, kā arī pastiprinātas intereses radīšana skolēnos.
5. Aptaujās kā faktori tam, lai skolotāji šādas nodarbības izmantotu vairāk, visbiežāk tiek minēta tieši finansiāla atbalsta saņemšana un lielāka brīvība sava darba organizācijā, kā arī skolas vadības atbalsts.
6. Analizējot muzeju norādītos datus par 2016.gada darba rezultātiem, var secināt, ka muzejpedagoģiskais piedāvājums ieņem vērā ņemamu lomu to kopējā piedāvājumā, un visi izvēlētie muzeji piedāvā tēmu ziņā daudzpusīgas nodarbības. Jāsecina, ka no izvēlētajiem muzejiem tieši Latvijas Okupācijas muzeja nodarbības finansiālā un pieejamības ziņā skolām šobrīd ir vispieejamākās un draudzīgākās, kas ir arī būtisks aspekts skolotāju paustajā viedoklī.
7. Nodarbību vērošanā ir iespējams redzēt dažādu metožu pielietojumu darbā, un kā uz tām reaģē skolēni. Kopumā tiek secināts, ka Latvijas Nacionālā Vēstures muzeja

piedāvājums, lai arī ierobežots topogrāfiski vairākos aspektos, sevi parāda kā visveiksmīgāk īstenotais.

Maģistra darba veiktais pētījums parāda muzejpedagoģiskā piedāvājuma sniegtās iespējas izglītībā, kā arī ļauj secināt, ka arī nacionāla mēroga Latvijas vēstures muzejos ir pieejams plašs, kvalitatīvs un skolotāju vidū arī populārs un izmantotas muzejpedagoģiskās nodarbības un lai arī vairums skolotāju šo iespēju labprāt vairāk izmantotu savā mācību procesā daudzu iespējas ierobežo dažādas praktiskas dabas problēmas.

Maģistra darba ietvaros veiktais pētījums var ļaut muzejiem izvērtēt savu muzejpedagoģisko piedāvājumu un novērtēt dažādus iemeslus to popularitātei vai tieši otrādi - kāpēc tie netiek apmeklēti. Tas var arī sniegt iedvesmu šī piedāvājuma papildināšanai un sniegt informāciju par iespējamām metodēm un skolotāju vēlmēm saistībā ar tā saturu. Ņemot vērā muzejpedagoģiskā piedāvājuma aprakstītajām spēcīgajām pusēm izglītībā, tas var arī pamudināt skolotājus izvērtēt nepieciešamību pēc biežākas šādu nodarbību apmeklēšanas. Ņemot vērā izglītības reformu un to, cik veiksmīgi muzejpedagoģiskās nodarbības varētu iekļauties kompetenču izglītībā, būtu nepieciešams radīt diskusiju sabiedrībā par tādu projektu kā „Skolas soma” nepieciešamību, lai finansiāli apsvērumi nebūtu vairs tik liels šķērslis muzejpedagoģisko nodarbību apmeklējumam. Tas muzejiem ļautu ne tikai efektīvāk pildīt savus nospraustās misijas, bet arī varētu kalpot kā sociālās nevienlīdzības mazināšanas veids.

Maģistra darbā veikto pētījumu ir iespējams turpināt gan kvalitatīvi, gan kvantitatīvi. Aptaujājot lielāku skaitu skolotāju par to pieredzi muzejpedagoģisko nodarbību izmantošanā, varētu iegūt plašākus un kvalitatīvākus rezultātus. Pie tam, var aptaujāt ne tikai vēstures, bet arī citu mācību priekšmetu skolotājus, saistībā ar to pieredzi, vēlmēm un nepieciešamībām tēmas ietvaros-ja neskaita vēsturi, kuru tematu skolotājiem vēl ir pieejams plašs un kvalitatīvs piedāvājums tēmas apguvei. Būtu iespējams veikt arī plašākus pētījumus Latvijas muzejos, koncentrējoties ne tikai uz lielajiem Rīgā atrodošajiem muzejiem, bet aptverot plašākus reģionus un salīdzināt muzejpedagoģiskā piedāvājuma izmantojamību un popularitāti ilgtermiņā.

Kopumā maģistra darba ietvaros veiktais pētījums par muzejpedagoģiskā piedāvājuma izvērtējumu nacionāla mēroga Latvijas vēstures muzejos apliecina šī piedāvājuma noderīgumu un plašās iespējas vēstures mācību priekšmeta sekmīgākai apgūšanai, kā arī iezīmē perspektīvu plašākai tā izmantošanai nākotnē, ar noteikumu, ka tiks sekmēta

skolotāju neatkarība stundu veidošanas procesā un valsts mērogā īstenoti projekti, kas mazinātu finansiālās izmaksas saistībā arī šī piedāvājuma izmantošanu.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS SARAKSTS

1. Ambrozis, T. un Peins, K. Muzeju darbības pamati Rīga: Muzeju Valsts pārvalde, 2002. 29.-34.lpp, 240.lpp
2. Boylan J.P. Running a Museum: A Practical Handbook ICOM 2004 P 120, 122,123,125-128, 130.
3. Devalē, A. un Meress F. Muzeoloģijas pamatjēdzieni Rīga : Baltijas Muzeoloģijas veicināšanas biedrība, 2012. 16., 22.lpp.
4. Flemings, D. Muzeji-daudzējādas lomas, daudzveidīgi rezultāti. Grām. Jirgensone A. (sast.) *Muzejs mūsdienu sabiedrībā 2*. Rīga: Muzeju Valsts pārvalde. 2014.g. 45.lpp.
5. Flemings, D. Pārmaiņu ieviešanas stratēģija muzejos. Grām. Jirgensone A. (sast.) *Muzejs mūsdienu sabiedrībā 2*. Rīga: Muzeju Valsts pārvalde. 2014.g. 17.lpp.
6. Froilanda, M. Daudzveidīgā pieredze daudzveidīgā vidē Grām. Muzejs mūsdienu sabiedrībā Rīga : Muzeju Valsts pārvalde, 2008 74., 83., 97.lpp
7. Hooper-Greenhill, E. Museums and Education: Purpose, Pedagogy, Performance. Routledge, 2007 P 2,3,5,,32-33,37,45-46,,85,98,97-101,103,113,124,126,178,183,187
8. Hooper-Greenhill, E. Museums and the Shaping of Knowledge Routledge, 1992 P 198
9. <http://likumi.lv/doc.php?id=124955> (skatīts 28.12.2016)
10. http://lnvm.lv/?page_id=422 (06.05.2017.)
11. http://lnvm.lv/?page_id=516 (skatīts 06.05.2017)
12. <http://okupacijasmuzejs.lv/lv/skolam/> (06.05.2017)
13. <http://okupacijasmuzejs.lv/lv/skolam/nodarbibas-skolas/> (06.05.2017.)
14. <http://okupacijasmuzejs.lv/lv/skolam/skolu-atbalsta-programma/> (skatīts 11.04.2017.)
15. <http://okupacijasmuzejs.lv/par-izglitibas-nodalu>(skatīts02.01.2017)
http://www.rigamuz.lv/km/index.php?l=lv&m=info_apm&s=skolam&p=info_apm_skolam_nr_104&no_flash=0&prev_main=info_apm (skatīts 02.01.2017)
16. <http://www.csb.gov.lv/statistikas-temas/kultura-galvenie-raditaji-30275.html> (skatīts 29.12.2016)
17. <http://www.kis.gov.lv/projekti/starpnozaru/latvijas-digitala-kulturas-karte/> (11.04.2017)

18. <http://www.muzeji.lv/lv/blogs/juris-alksnis/muzejpedagogijas-termins-izcelsme-attistiba-shodiena/> (skatīts 30.12.2016)
19. http://www.rigamuz.lv/km/index.php?l=lv&m=info_apm&s=skolam&p=info_apm_skolam_nr_104&no_flash=1&prev_main= (skatīts 06.05.2017.)
20. http://www.rigamuz.lv/km/index.php?m=info_apm&s=darba_laiks&l=lv&no_flash=1 (skatīts 06.05.2017)
21. <https://likumi.lv/doc.php?id=268342#piel17> (skatīts 05.05.2017)
http://www.rigamuz.lv/km/index.php?l=lv&m=info_apm&s=skolam&p=info_apm_skolam_nr_104&no_flash=1&prev_main= (skatīts 05.05.2017.)
22. <https://www.km.gov.lv/lv/kultura/kultura-timekli/projekti/kulturas-norises-berniem-un-jauniesiem> (skatīts 05.04.2017.)
23. <https://www.kulturaskarte.lv/lv/?meklesana-nosaukums=latvijas+nacion%C4%81lais+v%C4%93stures+muzejs> (skatīts 12.04.2017.)
24. <https://www.kulturaskarte.lv/lv/?meklesana-nosaukums=okup%C4%81cijas+muzejs> (11.04.2017)
25. <https://www.kulturaskarte.lv/lv/?meklesana-nosaukums=r%C4%ABgas+v%C4%93stures+un+ku%C4%A3niec%C4%ABbas+muzejs> (skatīts 11.04.2017)
26. <https://www.kulturaskarte.lv/lv/muzeji/latvijas-kara-muzejs> (skatīts 03.05.2017)
27. Ozola, A. Ceļojums laikā :inovatīvas un radošas kultūrvēsturiskās vides izglītības metodes mūsdienu muzejos Tukums:Tukuma muzejs, 2007.g. 7, 15-17, 23, 33,34, 73 lpp
28. Prets, D. Izglītības programmu pilnveide : pedagoga rokasgrāmata Rīga Zvaigzne ABC, 2000. 71,73-75, 77, 80, 83, 152, 154, 157-159, 161, 166, 169, 171, 175 lpp.
29. Radiņš, A. Zinātniskais darbs muzejā. Rīga: Muzeju valsts pārvalde, 2004. 177.lpp
30. Stone P.G. and Molyneaux B. The Presented Past: Heritage, Museums, and Education London: Psychology Press, 1994 P 3
31. Sweeney, J.K. & lynds, S.E. Reform and Museums:Enchanting Science Education in Formal and Informal Settings. In Rhoton, J.A and Bowers, P. (red.): Professional Development Leadership and the Diverse Learner Airlington: National Science Teachers Association Press. 2001 P 125

32. Šola, T. Še mūžība vairs nemājo : muzeju grēku glosārijs Rīga : Baltijas Muzeoloģijas veicināšanas biedrība, 2015 17.lpp
33. Vaidahers, F. Īsais kurss muzeoloģijā : ar Marlīzes Rafleres vēsturiskās muzeoloģijas apskatu Rīga : Muzeju Valsts pārvalde, 2009 76.lpp
34. Walsh K. The Representation of the Past: Museums and Heritage in the Post-Modern World Routledge 1992 P 104
35. Watson, S. Museums and their communities London: Routledge 2007. P 1

Pielikums

Anketa „Muzejpedagoģiskā piedāvājuma izvērtējums”

Labdien!

Šobrīd izstrādāju maģistra darbu, kura tēma ir „Muzejpedagoģiskā piedāvājuma izvērtējums nacionāla mēroga Latvijas vēstures muzejos" un Jūsu atbildes būtu nozīmīga daļa darba tapšanā.

Informācija par respondentiem:

Dzimums

Vecums

1.Kura reģiona skolā Jūs strādājat? (viena atbilžu izvēle)

a)Rīgas

b)Vidzemes

c)Latgales

d)Zemgales

e)Kurzemes

2. Cik muzejpedagoģiskās nodarbības kādā no Latvijas vēstures muzejiem Jūs ar klasi esat apmeklējuši 2016./2017. mācību gadā? (viena atbilžu izvēle)

a)0 (pāriet uz 3 jautājumu)

b)1 (pāriet uz 4 jautājumu)

c)2 (pāriet uz 4 jautājumu)

d)3 (pāriet uz 4 jautājumu)

e)3 un vairāk (pāriet uz 4 jautājumu)

3. Kādu iemeslu dēļ Jūs izvēlējāties neapmeklēt šāda veida nodarbības? (vairākas atbildes iespējamās)

a)Nesaskatu pozitīvu ieguvumu; (pāriet uz jautājumu Nr.: 6)

b)Tas prasa pārāk daudz laika; (pāriet uz jautājumu Nr.: 6)

c)Pārāk lielas izmaksas *(pāriet uz jautājumu Nr.: 6)*

d)Nav bijusi informācija par piedāvājumu *(pāriet uz jautājumu Nr.: 6)*

e)Cits *(pāriet uz jautājumu Nr.: 6)*

4.Kurus muzeju(s) Jūs apmeklējāt? Kāpēc izvēlējāties tieši šos muzejus?

(Atvērtais jautājums)

5. Vai izvēloties apmeklēt muzejpedagoģisko nodarbību Jūs to cenšaties saistīt ar tajā brīdī apskatāmo tēmu vēstures stundās? *(viena atbilžu izvēle)*

a)Jā

b)Nē

c)Cits

6. Kādus pozitīvus aspektus un ieguvumus Jūs saskatāt muzejpedagoģisko nodarbību apmeklēšanai?

(Atvērtais jautājums)

7. Kādus negatīvus aspektus Jūs saskatāt muzejpedagoģisko nodarbību apmeklēšanai?

(Atvērtais jautājums)

8. Kas Jūs mudinātu vairāk izmantot dažādu muzeju muzejpedagoģisko piedāvājumu?

(Atvērtais jautājums)

Anketa „Muzejpedagoģiskā piedāvājuma izvērtējums”

Labdien!

Šobrīd izstrādāju maģistra darbu, kura tēma ir „Muzejpedagoģiskā piedāvājuma izvērtējums nacionāla mēroga Latvijas vēstures muzejos” un Jūsu atbildes būtu nozīmīga daļa darba tapšanā.

Informācija par respondentiem:

Dzimums: Vīrietis

Vecums: 31

1. Kura reģiona skolā Jūs strādājat? *(viena atbilžu izvēle)*

a) Rīgas

b) Vidzemes

c) Latgales

d) Zemgales

e) Kurzemes

2. Cik muzejpedagoģiskās nodarbības kādā no Latvijas vēstures muzejiem Jūs ar klasi esat apmeklējuši 2016./2017. mācību gadā? *(viena atbilžu izvēle)*

a) 0 *(pāriet uz 3 jautājumu)*

b) 1 *(pāriet uz 4 jautājumu)*

c) 2 *(pāriet uz 4 jautājumu)*

d) 3 *(pāriet uz 4 jautājumu)*

e) 3 un vairāk *(pāriet uz 4 jautājumu)*

3. Kādu iemeslu dēļ Jūs izvēlējāties neapmeklēt šāda veida nodarbības? *(vairākas atbildes iespējamās)*

a) Nesaskatu pozitīvu ieguvumu; *(pāriet uz jautājumu Nr.: 6)*

b) Tas prasa pārāk daudz laika; *(pāriet uz jautājumu Nr.: 6)*

c)Pārāk lielas izmaksas (pāriet uz jautājumu Nr.: 6)

d)Nav bijusi informācija par piedāvājumu (pāriet uz jautājumu Nr.: 6)

e)Cits (pāriet uz jautājumu Nr.: 6)

4.Kurus muzeju(s) Jūs apmeklējāt? Kāpēc izvēlējāties tieši šos muzejus?

Apmeklējām Latvijas Nacionālo vēstures muzeju. Bija diena pirms valsts svētkiem un bija piedāvāta programma par valsts tapšanu, kas labi iederējās tajā dienā.

5. Vai izvēloties apmeklēt muzejpedagoģisko nodarbību Jūs to cenšaties saistīt ar tajā brīdī apskatāmo tēmu vēstures stundās? (viena atbilžu izvēle)

a)Jā

b)Nē

c)Cits

6. Kādus pozitīvus aspektus un ieguvumus Jūs saskatāt muzejpedagoģisko nodarbību apmeklēšanai?

Iespēja klātienē redzēt dažādus priekšmetus, kas ļauj labāk saprast ādu noteiktu laika periodu.

7. Kādus negatīvus aspektus Jūs saskatāt muzejpedagoģisko nodarbību apmeklēšanai?

Ja nodarbība ir slikti sagatavota, kāda ir bijusi arī pieredze, un skolēniem nav interesanti, var veidoties stereotips, ka muzeji ir garlaicīgi.

8. Kas Jūs mudinātu vairāk izmantot dažādu muzeju muzejpedagoģisko piedāvājumu?

Ja būtu vieglāk izkļūt no skolas-izbrīvēt tam laiku, aizvest skolēnus utt.

Muzejpedagoģisko nodarbību pedagoģiskās novērošanas protokols:

Norises laiks:		Norises vieta:	
No: Līdz:		Nodarbības nosaukums:	
Nodarbības vadītājs/ja:		Skolēnu skaits: Klase:	Izmantotie materiāli:
Laiks	Vadītāja darbības nodarbības laikā:	Skolēnu darbības nodarbības laikā	Piezīmes

Muzejpedagoģisko nodarbību pedagoģiskās novērošanas protokols:

Norises laiks:07.04.2017		Norises vieta: Rīgas Vēstures un Kuģniecības muzejs	
No:12.35 Līdz:13.48		Nodarbības nosaukums: Rīga teikās un leģendās	
Nodarbības vadītājs/ja: 1		Skolēnu skaits:17 Skolotāji:2 Klase:4	Izmantotie materiāli: nav
Laiks	Vadītāja darbības nodarbības laikā	Skolēnu darbības nodarbības laikā	Piezīmes
12.35.	Vadītāja sasveicinās ar klasi, izstāsta uzvedības noteikumus, kā arī īsumā kas tiks apskatīts programmas ietvaros.	Skolēni klausās, apsola ievērot izvirzītos noteikumus-nenoklīst, netrokšņot.	
12.39.	Ienāk pirmajā ekspozīcijā, liek nostāties skolēniem pusaplī. Uzdod jautājumu par Rīgas vārda izcelšanos. Uzklausa atbildes. Izstāsta par Rīgas vārda izcelšanos.	Klausās. Mēģina atbildēt vairāki uzreiz.	
12.45.	Ved uz nākamo ekspozīciju. Īss stāstījums par tur redzamo- senajiem kuģiem un kuģniecību.	Klausās	
12.48.	Dodas uz nākamo ekspozīciju. Īss stāstījums. Uzdod jautājumus skolēniem. Uzklausa atbildes.	Seko Klausās Mēģina atbildēt.	
12.51.	Jautā vai kāds zina leģendu par tēmu „Vai Rīga gatava” Lūdz to izstāstīt	Skolniece atbild, ka zin leģendu Skolniece izstāsta leģendu, pārējie klausās.	
12.53.	Dodas uz nākamo ekspozīciju. Izstāsta leģendu par lielo	Seko. Uzmanīgi klausās.	

	Kristapu. Aicina skolēnu nofotografēties pie statujas.	Skolotāja aicina skolēnu nostāties. Ātri to izdara. Tiek nofotografēti.	
12.58.	Dodas uz nākamo ekspozīciju. Īss stāstījums par tur redzamo. Uzdod skolēniem jautājumus, cenšas tos iesaistīt.	Seko Uzmanīgi klausās Atbild	Var novērot, ka ir vairāki skolēni, kas cenšas ļoti aktīvi atbildēt un piesaistīt sev uzmanību, un tādi, kas kautrējas un turas nomaļus.
13.00	Pieved skolēnus pie nākamās ekspozīcijas un liek tiem nostāties pusaplī. Izstāsta leģendu par viduslaiku Rīgu.	Seko Klausās	
13.05.	Ved skolēnus pie nākamās ekspozīcijas. Stāsta par bruņiniekiem. Aizrāda skolēniem par skaļu uzvedību.	Seko Klausās, bet ir nemierīgi. Paliek klusāki.	
13.09.	Dodas pie nākamās ekspozīcijas. Stāsta par tur redzamo.	Seko Uzmanīgi klausās.	
13.12.	Dodas pie nākamās ekspozīcijas. Apsēžas uz grīdas un aicina skolēnu apsēsties blakus. Izstāsta leģendu	Seko. Apsēžas pusaplī ap ekskursijās vadītāju.	
13.15.	Pieceļas, dodas uz nākamo ekspozīciju.	Pieceļas, seko.	Pagājušas jau 40 minūtes no nodarbības sākuma un var manīt, ka skolēni lēnām sagurst.
13.16.	Stāsta leģendu par muzeja spoku.	Klausās stāstījumu. Divi skolēni noklīduši no grupas, pēta ekspozīcijā redzamo patstāvīgi.	
13.20.	Dodas pie gleznas ar Rīgas attēlojumu 19.gs. Izstāsta stāstu par trīs Rīgas brīnumiem. Jautā skolēniem, kas tie varētu būt. Aizrāda par eksponātu aiztikšanu.	Seko Klausās Mēģina atbildēt saucot dažādus variantus. Skolniece rādot uz gleznu ar pirkšiem tai pieduras. Klausās	

	Izklāsta atbildes.		
13.25.	Dodas uz nākamo ekspozīciju, kas veltīta apģērbam 19.gs. Stāsta par vitrīnā redzamo.	Seko Klausās. Viens skolēns klaiņo apkārt.	
13.28	Aizved skolēnus uz zāles vidu. Liek apsēsties un paskatīties uz augšu, kur griestos redzams Katrīnas II portrets. Stāsta par portretu un tajā redzamo simbolus.	Seko Apsēžas un skatās Klausās.	
13.30.	Dodas uz nākamo ekspozīciju. Izstāsta, ka tajā redzami tikai sudraba trauki un ka zāles vidū esošajā sudraba eksponātā ir atrodami vairāki dzīvnieku atveidojumi.	Seko Klausās Aktīvi meklē un sauc redzamos sudraba dzīvniekus līdz visus sameklē.	Skolēni jau manāmi nogorošāki kā nodarbības sākumā.
13.32.	Dodas uz nākamo ekspozīciju-Rīgai 700. Stāsta par svinībām par godu šiem svētkiem.	Seko Klausās. Viens skolēns klejo apkārt.	
13.34.	Dodas pie nākamās ekspozīcijas. Stāsta par zobārstniecību pagātnē.	Seko Klausās	
13.37.	Dodas uz nākamo ekspozīciju par kuģniecību. Stāsta.	Seko Vairāki izdomā nofotografēties. Tie, kas nefotografējas stāv tuvumā un klausās. Pārējie pēc tam lēnām pievienojas izņemot divus, kas klīst apkārt.	
13.40.	Aicina visus nākt pie sevis un stāsta par bāku lampu ugunīm.	Klausās. Skolotāja savāc tos, kas klīst apkārt un aizrāda, lai tie seko līdzi.	
13.41	Uzdod jautājumus par	Visi aktīvi cenšas atbildēt.	

	redzēto muzejā.		
13.44.	Aizved līdz pēdējam eksponātam-lauvai ar pavērtu muti. Stāsta, ka ja grupa ir bijusi laba, tad lauva nekodīs un aicina vienu skolnieci ielikt roku tai mutē.	Klausās Visi trokšņo, skolniece sākumā baidās, tad ieliek roku lauvai mutē.	
13.48.	Pasaka paldies par uzmanību un atvadās no grupas.	Atvadās no vadītājas. Skolotājas liek visiem kopā pateikt paldies.	

Muzejpedagoģisko nodarbību pedagoģiskās novērošanas protokols:

Norises laiks:12.04.2017.		Norises vieta: Rīgas Vēstures un Kuģniecības muzejs	
No:13.59 Līdz:15.30		Nodarbības nosaukums: Rīgas naudas ceļš uz eiro	
Nodarbības vadītājs/ja:1		Skolēnu skaits:11 Skolotājs:1 Klase:10	Izmantotie materiāli: naudas maisiņš, dažādi informatīvi materiāli, monētas un banknotes.
Laiks	Vadītāja darbības nodarbības laikā:	Skolēnu darbības nodarbības laikā	Piezīmes
13.59.	Nodarbības vadītāja iepazīstina ar sevi. Jautā no kurienes skolēni. Izklāsta nodarbības tēmu. Jautā kur skolēni glabā naudu?	Sasveicinās. Atbild. Atbild.	
14.01.	Dodas augšā pa kāpnēm. Pa ceļam stāsta par ēkas vēsturi. Jautā cik Rīgai gadu. Pasaka priekšā.	Seko un klausās Mēģina atbildēt.	
14.04.	Stāsta par Rīgas nosaukuma izcelšanos.	Klausās	
14.05.	Dodas uz nākamo telpu. Pie ekspozīcijas ar dažādiem priekšmetiem jautā, kas no redzamā varētu būt izmantota kā nauda. Stāsta par senajiem maksāšanas līdzekļiem balstoties uz ekspozīciju.	Seko. Mēģina uzminēt. Klausās. Divi klīst apkārt.	
14.07.	Stāsta par sudraba stienīšiem, to izmantošanu kā maksāšanas līdzekli. Dodas pie nākamās vitrīnas. Stāsta par naudas maiņu, kad mainās monētas vai valūta.	Klausās, vēro vitrīnu. Seko. Klausās.	

14.09	„Ko darāt ar veco naudu?” Demonstrē dažādas „suvenīru” monētas. Iedod skolēniem rokās.	Atbild Individuāli apskata iedotās monētas.	
	Par atsevišķām monētām jautā vai tā ir nauda?	Dažādas atbildes.	
	Jautā kāpēc šī monēta tumša?	Atbild, ka tādēļ, ka veca.	
14.14.	Jautā ar ko mūsdienu monētas atšķiras no senajām, kas redzamas ekspozīcijā?	Daži atbild, citi skaļi sarunājas savā starpā.	
	Atbild, ka tajās ir cipari, bet senajās nav.	Klausās, daži sarunājas.	
14.15.	Liek uzgaidīt, kamēr aizies pēc papīra naudas.	Pēta monētas, sarunājas.	
	Atgriežas. Sāk runāt par naudas maiņu no latiem uz eiro. Jautā kāds bija kurs.	Visi stāv aplī ap vitrīnu. Klausās. Atbild.	
	Demonstrē dažādus bukletus, kas iznāca naudas maiņas laikā.	Sarunājas.	
	Jautā, pēc kā var atpazīt naudu, vai nav viltota? Uzklusa atbildes.	Atbild.	
14.19.	Izdala daudz dažādu papīra naudas paraugus. Jautā, kura no izdalītajām naudām vēl ir apgrozījumā?	Apskata, aptausta naudas zīmes.	
	Iedod vienam skolēnam kaudzīti Baltkrievijas papīra naudu. Liek saskaitīt kāda kopā sanāk summa.	Skolēns skaita.	
	Parāda Ventu (Ventpils suvenīr naudas) paraugus un izstāta, kā tās var iegūt.	Skatās, klausās, sarunājas.	
	Rāda attēlus ar pirmajām monētām, kas atrastas mūsdienu Latvijas teritorijā.	Skatās, klausās.	

	Jautā par to datējumiem.	Mēģina atbildēt.	
14.26.	Stāsta par naudas vēsturi Livonijā.	Klausās	
14.29.	Stāsta par naudas vērtības maiņu laika gaitā.		
	Jautā vai ir jautājumi?	Neviens neko nejautā	
	Dodas uz nākamo zāli.	Dodas līdzī.	
14.31.	Pie vitrīnas stāsta par naudas maiņu senatnē.	Klausās.	
	Dodas pie nākamās vitrīnas. Stāsta, par zveju un zivīm kā maksāšanas līdzekli graudā.	Klausās	
	Dodas uz nākamo zāli.	Seko līdzī.	
	Uzdod jautājumu.	Neviens neatbild.	
	Pasaka, ka ja nepieciešams noteiktus vārdus var tulkot.	Atbild, ka viss skaidrs un nav nepieciešams.	
14.39.	Stāsta par naudu un naudas maiņu Hanzas savienībā.	Klausās	
	Jautā vai ir kādi jautājumi?	Jautājums no skolotājas	
	Atbild uz jautājumu	Uzklausa	
14.43	Dodas uz nākamo zāli.	Seko	
	Stāsta par naudas viltošanu	Vēro vitrīnu	
	Jautā skolēniem kāpēc nauda ir apaļa?	Neatbild	
	Sniedz atbildes		
	Jautā vai skolēni zin kādus teicienus par naudu?		
	Jautā vai zin teicienu-nauda tek caur pirkstiem?		
14.47	Noliek kvadrātainu koka plāksni uz grīdas.		

	Liek skolēniem sastāties apkārt ar izstieptiem pirkstiem uz kuriem ber monētas, ka skolēniem jāķer.	Skolēni nostājas, izstieptiem pirkstiem caur kuriem tiek bērtā nauda. Četri nepiedalās.	
14.50.	Stāsta par monētām, norāda uz tām vitrīnā. Jautā skolēniem vai viņi zin kādas spēles ar naudu?	Visi vēro izņemot divus, kas vāc monētas. Kautrīgi atbild. Nauda tiek savākta un atdota nodarbības vadītājam.	
14.54.	Iet tālāk uz nākamo ekspozīciju, pie Rīgas nodokļu lādes.	Pieci skolēni seko vadītājam. Pārējie sarunājas pa grupiņām.	
14.56.	Dodas pie nākamās vitrīnas, kur ir monētas un monētu svāri. Stāsta par tur redzamo.	Savācas, daudz sačukstas savā starpā.	
14.58.	Dodas pie gleznas, stāsta par tur redzamo	Seko līdzī	
14.59.	Dodas tālās	Seko līdzī	
15.02.	Stāsta par ekspozīcija redzamo	Vēro, klausās	
15.04.	Dodas pie nākamās ekspozīcijas un stāsta par depozītiem	Seko līdzī, klausās. Daudzi noklīduši.	
15.07.	Dodas uz nākamo zāli, pie Pētera I gleznas. Stāsta par tur redzamo.	Seko līdzī Klausās	
15.10	Īsi pastāsta, kā noritēja tirdzniecība. Liek sadalīties divās grupās - zēni un meitenes. Viena grupa ir tirgotāji no Rietumeiropas, bet otra no Krievijas, kas satiekas viduslaiku Rīgā, lai tirgotos.	Sadalās grupās, apsēžoties viens otram pretī.	

15.19.	<p>Katram jautā, ko viņš varētu būt atvedis, lai tirgotos.</p> <p>Kad katrs ir pateicis, liek sadalīties pa pāriem vienoties, cik daudz pārdos un cik daudz vēlēsies saņemt pretī.</p> <p>Kad „darījumi” noslēgti informē, ka pienākas procenti viņai, par to, ka tirdzniecība noritējusi viņas „teritorijā”.</p> <p>Dodas uz nākamo telpu-sudraba zāli.</p> <p>Stāsta par tur redzamajiem eksponātiem.</p>	<p>Izdomā precī, ko varētu būt tirgojuši.</p> <p>Sadalās pa pāriem un sarunājās mēģinot vienoties, iejūtas iedalītajā lomā.</p>	<p>Vienkāršotā veidā tiek izspēlēta tirdzniecības pamatnoteikumi viduslaikos.</p>
15.20.	<p>Jautā skolēniem vai tie var saskatīt lielā sudraba dekorā dažādu dzīvnieku atveidojumus.</p>	<p>Meklē Nosauc atrastos</p>	
15.24.	<p>Iet caur telpām uz priekšu un īsi stāsta par tur redzamo.</p>	<p>Seko un klausās</p>	
15.27.	<p>Pie ekspozīcijas saistība ar brīvības cīņām stāsta par naudas veidošanos Latvijā.</p> <p>Atbildot uz skolēna komentāru izskaidro ugunskrusta simbola vēsturi.</p>	<p>Klausās, klīstot apkārt.</p> <p>Skolēns ierauga ugunskrusta simbolu, komentē to.</p>	
15.29.	<p>Dodas pie nākamās vitrīnas. Redzot skolēnu nogurumu izsakās, ka tā ir pēdējā un vel nedaudz jāiztur. Ātrumā izstāsta par naudas maiņām no 1922.gada līdz mūsdienām.</p>	<p>Klausās</p>	
15.30.	<p>Pasaka paldies par uzmanību, atvadās no skolēniem.</p>	<p>Atvadas no nodarbības vadītājas</p>	

Muzejpedagoģisko nodarbību pedagoģiskās novērošanas protokols:

Norises laiks:13.04.2017.		Norises vieta: Latvijas Nacionālais Vēstures muzejs	
No:9.47. Līdz:10.59.		Nodarbības nosaukums: „Senā skola”	
Nodarbības vadītājs/ja: 1		Skolēnu skaits:21 Skolotāji:2 Klase:6	Izmantotie materiāli: iekārtota speciāla telpa ar laikmetam atbilstošiem priekšmetiem, lapas ar attēliem, darba lapas un zīmuli to aizpildīšanai.
Laiks	Vadītāja darbības nodarbības laikā:	Skolēnu darbības nodarbības laikā	Piezīmes
9.47.	Sasveicinās, pavada skolēnus līdz nodarbības norises telpai. Vienojas par uzvedības noteikumiem. Liek apsēsties	Skolēni ienāk nodarbības norises telpā, sasveicinās ar nodarbības vadītāju. Apsēžas.	Pirms nodarbības ir bijusi vienošanās ar skolotājiem par uzvaru likšanu uz vecvārdiem
9.50.	Jautā skolēniem, ko tie zina par skolu senatnē	Atbild dažādus variantus.	Telpa iekārtot tā lai būtu vizuāli līdzīga, klases telpai, kāda būtu varējusi būt 19.gadsimta beigu daļā-
10.01.	Stāsta par apgaismošanu skolās. Rāda sveces, petrolejas lampu, stāsta, kā tas ir strādājis.	Klausās, skatās uz priekšmetiem, kas tiek rādīti.	vairāki autentiska paskata skolas soli, krēsli, skolotāja kancele, tāfele.
10.01.	Stāsta par zvanu skolās, stundu garumu, darbu skolā, to apmeklētību.	Klausās	
10.05.	Rāda Bībeli, prasa kas tā par grāmatu un tās saistību ar izglītību senatnē	Nosauc nosaukumu Skolēns saka, ka no tās mācījās lasīt.	
10.08.	Rāda tintes pudeli un spalvu, stāsta kā tie tika izmantoti.	Klausās	
10.09.	Rāda metāla rakstāmo spalvu.		
10.10.	Stāsta par teksta sausināšanu, parāda izgatavotu sausinātāju.		
10.14.	Rāda telūrīju, Stāsta par tā izmantošanu		Telūrījs ir saules sistēmas modelis.

	skolās.		
10.15.	Norāda uz mehānisko pulksteni, izstāsta par to.		
10.17.	Parāda koka figūriņu, prasa skolēniem, kas tajā redzams.	Atbild. Vecmamma, kas māca mazdēlam lasīt.	
10.18.	Parāda E.Birznieka-Upīša grāmatu „Pastariņa dienasgrāmata”.		
	Izdala katram skolēnam laminētas lapas ar attēliem no grāmatas	Paņem lapas; Skatās, kas tajās redzams.	
	Izlasa grāmatas fragmentu saistītu ar pirmo attēlu. Prasa atrast tajā dzirdētās lietas	Skatās uz attēlu.	
10.20	Prasa, kas redzams 2. Attēlā? Pastāsta par tāfelēm un grifelem, kas bija skolēniem. Rāda grifeles paraugu.	Atbild, ka tāfele	
10.24.	„Apskatam 3.bildi” Tajā redzams salmu maiss un lāde. Stāsta par dzīvošanu skolā.	Skatās bildi, klausās	
10.26.	Pievērš uzmanību 4.attēlam, kurā redzamas skolēnu aktivitātes starpbrīdī. Uzdod jautājumus par redzamo tur.	Skatās Atbild	
10.27.	Pievērš uzmanību 5 attēlam, jautā kas tur redzams. Rāda žagarus, stāsta par dažādiem sodu veidiem skolās.	Skatās Atbild	
10.31.	Pievērš uzmanību 6. Attēlam. Jautā kas tur redzams Nolasa grāmatas fragmentu	Skatās Atbild Klausās	

10.35.	Rāda kartiņas ar dažādiem vecās rakstības burtiem. Prasa skolēniem tos atšifrēt.	Aktīvi mēģina minēt.	
10.39.	Savāc zīmējumu lapas no skolēniem. Lūdz pieteikties divus palīgus, kas visiem izdalītu zīmuļus un darba lapas. Informē, ka darba lapas pēc nodarbības būs jāatdod skolotājam. Sākam ar trešo uzdevumu. Jāuzzīmē zīmējums, kurā būtu redzamas atbildes no 5 nosauktām mīklām. Uzdod vienu pēc otras 5 mīklas. Prasa, kādi zīmējumi sanākuši. Pārrunā kādām jābūt atbildēm.	Atdod lapas Divi piesakās Saņem lapas un zīmuli Min atbildes un zīmē. Stāsta, rāda ko uzzīmējuši.	
10.45.	Aicina pildīt otro uzdevumu uz darba lapām-savienot nodarbībā izmantotos vecvārdus ar to mūsdienu variantiem. Pārrunā rezultātu.	Pilda uzdevumu	
10.51.	Jautā cik reizes jāzvana zvans vienas dienas laikā senajā skolā?	Aktīvi cenšas atbildēt.	
10.53.	Saka ka ir pēdējā aktivitāte- vai kāds grib patupēt uz zirņiem?	Gandrīz visi vēlas izmēģināt.	
10.59.	Pasaka paldies par uzmanību un atvadas.		

Muzejpedagoģisko nodarbību pedagoģiskās novērošanas protokols:

Norises laiks:13.04.2017.		Norises vieta: Latvijas Nacionālais Vēstures muzejs	
No:11.09 Līdz:12.13		Nodarbības nosaukums: Latviešu gadskārtas	
Nodarbības vadītājs/ja:1		Skolēnu skaits:24 Skolotājs:1 Klase:6	Izmantotie materiāli: literāro darbu fragmenti, darba lapas, gadskārtu kalendārs, mācību spēle.
Laiks	Vadītāja darbības nodarbības laikā:	Skolēnu darbības nodarbības laikā	Piezīmes
11.09.	<p>Iepazīstas, sasveicinās ar skolēniem.</p> <p>Saka, ka ja skolēni sarunāsies skaļi, tad kādam būs jānāk runāt viņas vietā.</p> <p>Jautā skolēniem, kas viņuprāt ir gadskārtas.</p> <p>Pieiet pie ekspozīcijas ar dažādiem instrumentiem.</p> <p>Norāda, ka senatnē gads sākās ar pavasari.</p> <p>Jautā skolēniem vai tie zin, kas ir arkls?</p>	<p>Sasveicinās!</p> <p>Atbild</p> <p>Seko</p> <p>Atbild uz jautājumu</p>	Nodarbība norisinās divās telpā, kur ir ekspozīcija saistīta ar zemnieku dzīvēkām, darbarīkiem, tautastērpiem utt.
11.12.	Stāsta par dažādiem lauku darbiem pavasarī, kā ecēšana, sēšana.	Klausās	
11.15.	Stāsta par darbiem, kas seko pēc tam un kā viņi tika veikti, ilustrējot stāstīto ar norādēm uz ekspozīcijā esošiem priekšmetiem. Apraksta pļaušanu, kulšanu, darbu rijā norādot uz spriguļiem utt.	Klausās	
11.17.	Stāsta par graudu malšanu, mīklas raudzēšanu, maizes cepšanu, uzturu zemnieku ikdienā.	Klausās	

11.20.	Stāsta par ganu gaitām un pienākumiem.	Klausās	
11.22.	Stāsta par dravniecību.	Klausās	
	Stāsta par amatnieku darinājumiem, īpaši izceļot dažus vitrīnās redzamus priekšmetus.	Klausās	
	Apraksta kā notika aušana, koka trauku darināšana.	Klausās	
11.25.	Stāsta par zvejniecību.		
11.27.	Stāsta par apģērbu darināšanu, norāda uz linu apstrādes instrumentiem.	Klausās	
	Palaiž apkārt lapu ar apģērbu attēliem	Klausās, apskata attēlu	
11.29.	Stāsta par to kā tika apgaismotas zemnieku mājas, aušanu uz stellēm, ģērbšanos.	Klausās	
11.31.	Pie ekspozīcijas ar mūzikas instrumentiem stāsta par koklēm.	Klausās	
11.32.	Jautā skolēniem, kas ir godi. Dodas uz nākamo telpu.	Atbild, ka dažādi svētki.	
	Stāsta par kāzu svinēšanu senatnē un kāzu tērpiem.	Klausās	
	Dodas atpakaļ uz sākotnējo telpu.	Seko	
	Izdala skolēniem mazus spilvenus uz kuriem liek apsēsties.	Paņem spilvenus, apsēžas	
	Izdala katram skolēnam koka paliktni, darba lapas un rakstāmos.	Katrs paņem	
	Paņem lielu apļveida plakātu uz kura attēlots četrās daļās sadalīts gads. Pasaka ka gads tiek iedalīts	Skatās un klausās	

	saistībā ar dabas cikliskumu.		
11.43.	Stāsta par dažādiem svētkiem gada garumā- Jurgī, Ūsiņi.	Klausās	
11.48.	Liek pasvītrot svētku nosaukumus tautasdziesmās, kas ir darba lapās.	Pilda uzdevumu	
11.50.	Sāk pārrunāt uzdevumu.	Stāsta savas atbildes	
11.52.	Nolasa fragmentu no J.Jaunsudrabiņa bērniības atmiņām. Demonstrē vairākus instrumentus, kas pieminēti fragmentā. Aicina pildīt otro uzdevumu. Jāatšifrē vecvārdi darba lapās.	Klausās Skatās Pilda	
11.55.	Atkal nolasa fragmentu. Kādi vecvārdi pieminēti tajā? Pārrunā tos, kopā ar atbildēm uz uzdevumu.	Klausās Stāsta savas atbildes	
11.59.	Jāpilda trešais uzdevums- jāsaliek kopā ticējumi. Aicina atbildēt uzdevumus Nosauc vairākas mīklas, kas skolēniem jāmin.	Strādā ar darba lapām Pārrunā tos Min mīklas	
12.02	Stāsta par dziesmām un gaviļēšanu.	Klausās	
12.05.	Nolasa fragmentu no E.Virzas grāmatas.	Klausās	
12.07.	Olu ripināšana-aicina divus brīvprātīgos.	Divi piesakās, piedalās spēlē, pārējie aktīvi atbalsta	
12.10.	Izlasa fragmentu par šūpošanos. Saka ka nodziedās divas dziesmas un skolēniem jāpasaka kādās valodās vai	Klausās Klausās	

13.01.	dialektos tās tiek dziedātas. Paldies! Priecīgus svētkus!	Atmin latgaliešu dialektu, neatmin līvu valodu. Atvadās.	
--------	---	--	--

Muzejpedagoģisko nodarbību pedagoģiskās novērošanas protokols:

Norises laiks:26.04.2017.		Norises vieta: Latvijas Okupācijas muzejs	
No:11.09. Līdz:12.01.		Nodarbības nosaukums: Kā pēta vēsturi?	
Nodarbības vadītājs/ja: 1		Skolēnu skaits:26 Skolotāji:2 Klase:7	Izmantotie materiāli: Darba lapas, sagatavoti vēstures avotu komplekti, portatīvais dators.
Laiks	Vadītāja darbības nodarbības laikā:	Skolēnu darbības nodarbības laikā	Piezīmes
11.09.	Sagaida un sasveicinās ar atnākušo klasi. Aicina sekot sev līdzī uz ekspozīciju otrajā stāvā. Ieiet ekspozīcijā, izstāsta noteikumus.	Sasveicinās Seko Klausās	Grupām ir atšķirīgas darba lapas
11.12.	Sadala skolēnus grupās ar 6 vai 5 cilvēkiem. Visiem izdala darba lapas, rakstāmos un paliktņus. Aicina visus apsēsties. Sasveicinās vēlreiz. Jautā kādi ir vēstures avotu veidi. Jautā vai ir uzdots kāds mājasdarbs pēc muzeja apmeklējuma?	Tiek sadalīti grupās. Saņem materiālus. Apsēžas pa grupām, Sauc vēstures avotu veidus. Skolotāja atbild, ka ir, par Sibīrijas bērniem.	
11.14.	Jautā kādi ir rakstīto vēstures avotu veidi?	Sauc piemērus, piefiksē darba lapās.	
11.16.	Jautā kādi ir lietisko vēstures avotu veidi?	Sauc piemērus, piefiksē darba lapās.	
11.20.	Jautā kādi ir vizuālo vēstures avotu veidi?	Sauc piemērus, piefiksē darba lapās.	
11.21.	Jautā kādi ir mutvārdu vēstures avotu veidi?	Sauc piemērus, piefiksē darba lapās.	
	Jauta pie kāda vēstures avotu veida ir pieskaitāms internets?	Izsaka dažādus viedokļus.	

<p>11.23.</p>	<p>Sauc mutvārdu avotu grupu pie sevis. Uz portatīvā datora uzliek video, kurā redzami represiju upuru liecības par piedzīvoto. „Vērojot video ir jāatbild uz jautājumiem darba lapās”</p> <p>Sauc lietisko priekšmetu grupu pie sevis. Iedod kasti ar dažādiem priekšmetiem, kas saistās deportācijām. Tie ir jāapraksta darba lapās.</p> <p>Sauc rakstisko avotu grupu pie sevis. Iedod tiem laminētas lapas ar dažādiem tekstiem, kas saistās ar deportācijām.</p> <p>Sauc pie sevis vizuālo avotu grupu. Iedod tiem laminētas lapas ar dažādiem attēliem, fotogrāfijām u.c., kas saistās ar deportācijām.</p> <p>Pārrauga skolēnu darbu, ik pa laikam pieejot pie kāds grupas un atbildot uz jautājumiem, pasakot ko priekšā.</p>	<p>Seko</p> <p>Sāk skatīties video un strādāt ar darba lapām.</p> <p>Sāk strādāt ar piešķirtajiem priekšmetiem un darba lapām.</p> <p>Sāk strādāt ar piešķirtajiem tekstiem un darba lapām.</p> <p>Sāk strādāt ar piešķirtajiem attēliem un darba lapām.</p> <p>Strādā grupās.</p>	
<p>11.35.</p>	<p>Jautā visiem kāds ir progress. Informē, ka darbs grupām būs jāprezentē visiem. Pasaka kā vel ir piecas minūtes laika pabeigt pirms darba sākšanas.</p>	<p>Klausās</p> <p>Turpina strādāt.</p>	
<p>11.40.</p>	<p>„Sāksim pēc vienas minūtes, pabeidzam darbus”</p>		
<p>11.43.</p>	<p>Pirmos sauc prezentēt rakstīto avotu grupu.</p> <p>Lūdz nolasīt vienu no avotiem.</p> <p>Uzdod jautājumus grupai.</p>	<p>Izsauktā grupa prezentē, pārējie klausās.</p> <p>Nolasa avotu.</p> <p>Atbild</p>	
<p>11.49.</p>	<p>Izsauca mutvārdu avotu grupu</p>	<p>Izsauktā grupa prezentē, pārējie klausās.</p>	

	Uzdod grupai jautājumus.	Cenšas atbildēt.	
11.52.	Izsauc vizuālo avotu grupu.	Izsauktā grupa prezentē, pārējie klausās.	
11.55.	Izsauc priekšmetu avotu grupu	Izsauktā grupa prezentē, pārējie klausās.	
12.01	Īsi rezumē grupu darbu, atvadās. Saka ka skolēni vēl var apskatīt muzeju.	Atvadās	

Muzejpedagoģisko nodarbību pedagoģiskās novērošanas protokols:

Norises laiks:28.04.		Norises vieta: Latvijas Okupācijas muzejs	
No:11.28. Līdz:12.57.		Nodarbības nosaukums: „Eksāmens” muzejā	
Nodarbības vadītājs/ja:1		Skolēnu skaits:23 Skolotājs:1 Klase:9	Izmantotie materiāli: darba lapas.
Laiks	Vadītāja darbības nodarbības laikā:	Skolēnu darbības nodarbības laikā	Piezīmes
11.28.	Sasveicinās ar grupu. Aicina sekot līdzī uz ekspozīciju.	Sasveicinās Seko	
11.29.	Iepazīstas ar grupu. Izstāsta kāda būs nodarbības norise un īsi par muzeju. Stāsta īsi par Latvijas vēsturi no 1914.gada līdz 1939.gadam.	Klausās Klausās	
11.32.	Stāsta ātri tālāk par Otro pasaules karu norādot uz kartēm.	Klausās	
11.35.	„Pārejām pie detaļām” Dodas pie ekspozīcijas un sāk stāstīt par Brīvības cīņām un sekojošo miera līgumu ar Padomju Krieviju.	Klausās	
11.36.	Stāsta par Molotova-Rībentropa paktu un Bāzu līgumu.	Klausās	
11.38.	Stāsta par PSRS ultimātu Latvijai un okupācijas sākumu.	Klausās	
11.41.	Dodas uz nākamo telpu. Balstoties uz ekspozīciju stāsta par okupācijas valdības izveidošanu. Jautā auditorijai cik saraksti varēja piedalīties vēlēšanās? Stāsta par Latvijas	Klausās Mēģina atbildēt Klausās	

	pievienošanu PSRS.		
11.45.	Stāsta par PSRS iestāžu veiktajām represijām, dzīves pārveidošanos, čeku.	Klausās	
11.50.	Stāsta par deportācijām.	Klausās	
11.51.	Dodas uz nākamo telpu, stāsta par okupāciju maiņu un nacistu okupācijas politiku Latvijā.	Klausās	
11.55.	Stāsta par Salaspils koncentrācijas nometni.	Klausās	
11.56.	Stāsta par holokaustu Latvijas teritorijā, kolaboracionistiem.	Klausās	
11.59.	Stāsta par ebreju glābējiem Latvijā.	Klausās	
12.00.	Stāsta par latviešu leģiona vienībām.	Klausās	
12.03.	Stāsta par Centrālo padomi un tās darbību.	Klausās	
	Dodas uz nākamo, pēdējo zāli.	Klausās	
12.06.	Stāsta par kara beigu periodu, padomju okupācijas atjaunošanos.	Klausās	
12.09.	Stāsta par kolektivizāciju, partizānu darbību un 1949.gada deportācijām.	Klausās	
12.11.	Stāsta par dzīves apstākļiem Gulagā un atbrīvošanu un atgriešanos no Gulaga.	Klausās	
12.15.	Stāsta par ikdienu PSRS	Klausās	
12.18.	Stāsta par disidentiem PSRS, trešās atmodas sākumu.	Klausās	
12.21.	Stāsta par 3.atmodas sākumu, Baltijas ceļu,	Klausās	

	neatkarības centieniem.		
12.24.	Stāsta par 4.maija balsojumu, barikādēm un augusta puču.	Klausās	
12.29.	Noslēdz stāstījumu. Izdala skolēniem darba lapas, kas jāaizpilda. Atbildes var atrast ekspozīcijās.	Paņem darba lapas. Sāk ar tām strādāt-gan grupās, gan individuāli pa vienam.	Skolotāja informē, ka darba lapas būs jānodod viņai un par to būs atzīme.
12.58.	Dodas prom.	Nodod darba lapas skolotājai, dodas prom.	Skolotāja informē, ka ir jāsteidzas uz nākamo muzeju.

Maģistra darbs „Muzejpedagoģiskā piedāvājuma analīze nacionāla mēroga Latvijas vēstures muzejos 1991.-2016.” izstrādāts LU Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: _____ Jānis Būmanis

(paraksts)

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: docents Dr. hist. Mārtiņš Mintauris _____ ._.201__.

(paraksts)

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: Dr.paed. Ērika Vugule _____ ._.201__.

(paraksts)

Recenzents: _____

(zinātniskais grāds, akadēmiskais nosaukums, vārds, uzvārds)

Darbs iesniegts Skolotāju izglītības nodaļā _____

Dekāna pilnvarotā persona: metodiķe Agnese Kozlovska _____

(paraksts)

Darbs aizstāvēts Valsts pārbaudījuma komisijas sēdē

____.____.201__ . protokola Nr. _____, vērtējums: _____

Komisijas sekretārs: _____

(vārds, uzvārds, paraksts)